

Piractwo w Internecie – straty dla kultury i gospodarki

Analiza wpływu zjawiska piractwa
internetowego na gospodarkę Polski
na wybranych rynkach kultury

Warszawa, 2017

Spis treści

Słownik pojęć	04
Przedmowa	08
Kluczowe liczby	10
Sugerowane rozwiązania mające na celu zmniejszenie skali piractwa	12
1. Wprowadzenie	16
2. Rola przemysłów kreatywnych w gospodarce	18
3. Skala piractwa w Polsce	26
4. Przychody serwisów pirackich	32
5. Wpływ piractwa na gospodarkę obecnie	38
6. Wpływ piractwa na wielkość oraz jakość produkcji	48
7. Prognoza wpływu piractwa na gospodarkę	50
8. Charakterystyka piractwa w Internecie	58
9. Przyczyny zjawiska piractwa w Polsce	66
10. Odpowiedzialność wybranych uczestników rynku usług związanych z rozpowszechnianiem treści w Internecie	88
11. Rozwiązania stosowane w wybranych państwach Unii Europejskiej	120
Bibliografia	130

Słownik pojęć

Access provider – podmiot świadczący usługę dostępu do Internetu.

Adserver – system informatyczny służący do zarządzania i emisji kampanii reklamowych w Internecie, dokonujący automatycznego targetowania komunikatów reklamowych w czasie rzeczywistym i dobierający miejsce publikacji na podstawie algorytmów mających na celu optymalizację kosztów emitowanej kampanii.

Broadcasting – tryb transmisji danych polegający na wysyłaniu pakietów danych przez jeden port sieciowy (interfejs służący komunikacji w sieci komputerowej), które powinny być odebrane przez wszystkie pozostałe porty przyłączone do danej sieci.

Cloud – model korzystania z zasobów informatycznych (moc obliczeniowa, przestrzeń danych) wynajmowanych od ich dostawcy zamiast kupowania na własność serwerów i macierzy dyskowych. Usługi typu cloud (chmura) dostępne są przez Internet i umożliwiają łatwe współdzielenie dostępu oraz skalowanie usług.

Downloading – pobieranie treści cyfrowych w formie plików trwale zapisywanych na urządzeniu docelowym.

Dyrektywa InfoSoc – dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz. Urz. WE L 167/10 z 22.06.2001 z późn. zm.).

Dyrektywa o handlu elektronicznym – dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu

elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz. Urz. WE L 178/1 z 17.07.2000).

Embedowanie – publikowanie na stronach internetowych fragmentów innych stron w taki sposób, że treść znajdująca się na stronie embedowanej jest konsumowana przez użytkownika strony embedującej bez jej opuszczania.

Follow the money approach – forma walki z naruszcicielami praw autorskich w Internecie zakładająca utrudnianie lub eliminację ich źródeł uzyskiwania przychodów.

Hiperlink – zamieszczone na stronie internetowej odesłanie do innej strony internetowej lub innego miejsca na danej stronie w postaci adresu URL, którego kliknięcie powoduje przejście do wskazanego adresu.

Hosting – usługa udostępniania przestrzeni na serwerze świadczona przez hostingodawcę/hosting providera, służąca do przechowywania danych zarządzanych przez usługobiorcę.

Iframe – funkcja języka programowania stron internetowych służąca do embedowania (osadzenia) na własnej stronie fragmentu innej, zwykłej zewnętrznej strony internetowej.

Leakage effects – sytuacja, w której kapitał lub dochód wypływa z gospodarki, a nie pozostaje w jej obrębie. W ekonomii wyciek oznacza odpływ z kołowego modelu przepływu dochodu.

Notice and take down – tryb postępowania stosowany przez hostingodawców w wypadku uzyskania przez nich wiarygodnej wiadomości lub urzędowego zawiadomienia o nieprawym charakterze treści

przechowywanych na serwerach udostępnianych usługobiorcom.

Peer-to-peer – model komunikacji między komputerami użytkowników w sieci komputerowej zapewniający transmisję bezpośrednią z pominięciem serwera.

Piractwo w Internecie – działalność polegająca na publikowaniu, rozpowszechnianiu i umożliwianiu zapoznawania się za pomocą Internetu z utworami bez zgody podmiotów uprawnionych, wbrew uzgodnionym warunkom lub wbrew przepisom powszechnie obowiązującym.

Plik – uporządkowany zbiór danych o skończonej długości służący do przechowywania treści w formie cyfrowej, na przykład programów, obrazów, dźwięków, filmów, na potrzeby korzystania z nich na urządzeniach informatycznych.

Przemysł kreatywny – ogół przedsiębiorstw zajmujących się organizowaniem komercyjnej wymiany utworów prawnoautorskich, od kreacji i produkcji po promocję, marketing i dystrybucję. Zamiennie w raporcie jako: przemysły kreatywne, przemysł kreatywny i kultury, sektor kreatywny, sektor kultury i kreatywny.

Rynek dóbr kreatywnych – ogół stosunków zachodzących między podmiotami uczestniczącymi w procesach wymiany dóbr kreatywnych. W raporcie poddano analizie wybrane rynki dóbr kreatywnych zdefiniowane jako:

Rynek audiobooków – książki mówione, czyli nagrania dźwiękowe zawierające odczytany przez lektora tekst publikacji książkowej dostępne cyfrowo, słuchowiska.

Rynek książki – książki drukowane lub w postaci cyfrowej (skan lub PDF całości względnie fragmentu książki) oraz e-booki (książki elektroniczne).

Rynek muzyki – wszelkiego rodzaju utwory muzyczne i słowno-muzyczne (m.in. piosenki, muzyka rozrywkowa, poważna, operowa, filmowa) w formacie cyfrowym oraz produkcja, wydawanie i dystrybucja fonogramów i wideogramów.

Rynek prasy – wydania papierowe i cyfrowe prasy oraz cyfrowe materiały prasowe (materiały tekstowe, graficzne i fotograficzne), skanowane wydania papierowe w całości lub fragmentach, artykuły publikowane w serwisach internetowych.

Rynek transmisji na żywo – transmisje *live* wydarzeń sportowych i innych, np. koncertów, kanały telewizyjne w całości.

Rynek wideo – (produkcji audiowizualnych) – filmy pełnometrażowe, serie telewizyjne, audycje telewizyjne, inne produkcje audiowizualne (np. filmy animowane dla dzieci, spektakle teatralne).

Simulcasting – nadawanie programów lub wydarzeń w więcej niż jednym medium (np. telewizja, radio) albo w więcej niż jednym źródle w tym samym medium, lecz dokładnie w tym samym czasie.

Streaming – odtwarzanie utworów w czasie rzeczywistym na urządzeniu użytkownika końcowego z podawanego w czasie rzeczywistym ciągłego strumienia danych, bez utrwalania utworu w zasobach urządzenia.

BitTorrent – protokół wymiany i dystrybucji plików przez Internet

(w raporcie również w wersji skróconej: „torrent”).

TSUE, Trybunał – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Upload – wysyłanie treści cyfrowych w postaci plików na serwer internetowy.

Ustawa – Prawo autorskie – ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 666 z późn. zm.).

Utwór – każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia, podlegający ochronie prawa autorskiego. W raporcie zamiennie jako: treść/treści.

Użytkownik – użytkownik Internetu w wieku 15–75 lat (w raporcie również: konsument). Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:

Użytkownik okazjonalny – użytkownik Internetu w wieku 15–75 lat, który poszukuje w Internecie treści (audiobooków, książek, muzyki, prasy, transmisji na żywo i treści wideo) z niższą częstotliwością niż średnia wśród internautów, co przekłada się na mniejszą liczbę konsumowanych utworów.

Użytkownik regularnie korzystający – tzw. heavy user, użytkownik Internetu w wieku 15–75 lat, który poszukuje w Internecie treści (audiobooków, książek, muzyki, prasy, transmisji na żywo i treści wideo) z większą częstotliwością niż średnia wśród internautów, co przekłada się na codzienną konsumpcję zwykle więcej niż jednego utworu.

Przedmowa

Niniejszy raport stanowi kompendium wiedzy o piractwie internetowym na wybranych rynkach w Polsce od strony popytu, zasięgu i wyrządzanych szkód.

Zjawisko nielicencjonowanego rozpowszechniania i konsumpcji treści przez Internet przybiera w ostatnich latach na sile, będąc wynikiem starcia interesów właścicieli treści i ich dystrybutorów, użytkowników Internetu oraz całego szeregu legalnych i nielegalnych podmiotów, które czerpią zyski z masowych naruszeń prawa autorskiego.

Sprawdziły się prognozy sprzed kilku lat dotyczące rozwoju piractwa w Polsce (w odniesieniu do rynku wideo). Stało się tak, pomimo że rynek legalnej dystrybucji wzbogacił swoje oferty, rozwijał modele dostępne oraz zainicjował wiele akcji promujących legalny obrót treściami. Jednocześnie nie udało się zintensyfikować działań legislacyjnych w zakresie ochrony legalnego rynku i lepszej ochrony prawnej treści pomimo obowiązku dostosowania prawa krajowego do norm unijnych.

Swoboda w dostępie do technologii i usług pośredników sprawiła, że nielegalny obrót treściami stał się bardzo intratny, a poza tym stworzył wiele możliwości unikania odpowiedzialności dzięki konstruowaniu skomplikowanych łańcuchów usług powiązanych. Piractwo stało się dobrze zorganizowanym ekosystemem, który wskutek braku odpowiednich ochronnych mechanizmów prawnych negatywnie oddziałuje nie tylko na legalny rynek, ale także na krajową gospodarkę i kieszenie konsumentów. Obszar ten, będący nierzadko poza zasięgiem kontroli, coraz częściej jest także źródłem problemów związanych np. z bezpieczeństwem danych, ze złośliwym oprogramowaniem oraz z innymi nieprawidłowościami.

Analiza objęła najważniejsze dla gospodarki i najbardziej poszkodowane rynki kreatywne: treści wideo, transmisji online, muzyki, książek, audiobooków oraz prasy. Funkcjonują na nich podobne modele dystrybucji treści – można zidentyfikować wiele uniwersalnych dla nich wyzwań związanych z konsumpcją treści w Internecie oraz problemów natury prawnej związanych ze skuteczną ochroną treści. Badaniami nie zostały objęte rynki gier oraz oprogramowania, bo chociaż skala naruszeń w tym zakresie jest istotna – szacuje się, że co drugie oprogramowanie używane w Polsce jest nielegalne – to metody nielegalnej dystrybucji wyraźnie się różnią od tych ujętych w badaniu, co uniemożliwiałoby stworzenie uniwersalnych modeli stosowanych przez serwisy pirackie. Ponadto nie ma wątpliwości, co do statusu prawnego gier i programów komputerowych, których pobieranie jest wprost zakazane w kodeksie karnym.

Jednym z najbardziej niepokojących wniosków z prac nad raportem jest to, że skutki zjawiska piractwa treści w Internecie, którego wartość szacowana jest na około 3 mld zł utraconego PKB w jednym roku i jest porównywalna do około 30 proc. wartości eksportu dóbr kultury z Polski do państw trzecich w 2016 r., jest niedostrzegana przez regulatorów w takim stopniu, w jakim na to zasługuje. Wydaje się, że realne negatywne skutki dla Skarbu Państwa oraz, szerzej, dla gospodarki, w tym przemysłów kreatywnych i użytkowników, powinny być impulsem do podjęcia szybkich, ale i przemyślanych działań legislacyjnych, które w efekcie mogą skutecznie ograniczyć zjawisko piractwa w Internecie oraz związane z nim straty.

Analiza objęła najważniejsze dla gospodarki i najbardziej poszkodowane rynki kreatywne:

RYNEK WIDEO

RYNEK TRANSMISJI ONLINE

RYNEK MUZYKI

RYNEK KSIĄŻKI

RYNEK AUDIOBOOKÓW

RYNEK PRASY

Kluczowe liczby

Straty w polskiej gospodarce w 2016 r.

3 mld PLN

utraconego PKB

30 proc.

rocznych wydatków
Skarbu Państwa na kulturę
i media za 2015 r.

po 4 bilety

do kina dla każdego
obywatela Polski

27,5 tys.

utraconych miejsc pracy

**liczba
mieszkańców
Zakopanego**

ponad 13 proc.

zarejestrowanych
bezrobotnych
w woj. mazowieckim

836 mln PLN

strat dla Skarbu Państwa

**więcej niż
2-krotność**

zewidencjonowanych
przychodów z abonamentu
radiowo-telewizyjnego TVP S.A.

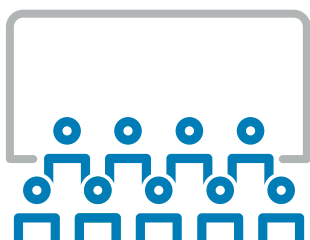
**kwota
wystarczająca
do zasilenia**

bibliotek w kraju ponad
33 mln książek drukowanych

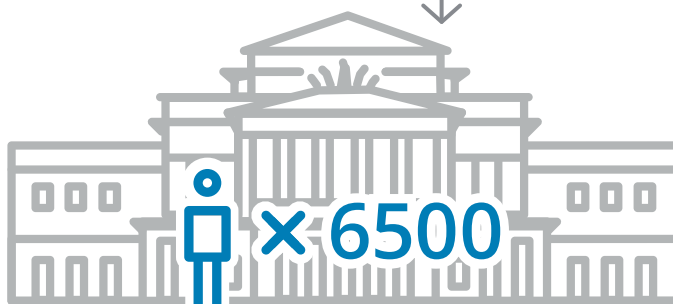

Co drugi internauta
w wieku 15–75 lat

korzysta z nielegalnych źródeł treści w Internecie

prawie **TYLE OSÓB KUPIŁO BILETY
NA POLSKIE PRODUKCJE** wyświetlane
w kinach w 2016 r.

tyle osób zdołałoby
ZAPEŁNIĆ SALĘ OPERY NARODOWEJ
ponad **6500 RAZY**

900 mln PLN

szacunkowa **SUMA WYDATKÓW
PONIESIONYCH NA SERWISY PIRACKIE**
przez użytkowników Internetu
w Polsce w 2016 r.

30,4 mld PLN

prognozowana **CAŁKOWITA WARTOŚĆ
PIRACKIEJ KONSUMPCJI TREŚCI**
z nielegalnych źródeł w Internecie
w latach 2017 – 2024

745 mln PLN

szacunkowy sumaryczny **PRZYCHÓD
PIRACKICH SERWISÓW** w 2016 r.

kwota, za którą można
by kupić niemal
**50 MLN BILETÓW
DO KINA**

taka kwota pozwoliłaby
jednorazowo pokryć
około **70 PROC.
WARTOŚCI DEFICYTU
SEKTORA PUBLICZNEGO**
za 2015 r.

kwota, która umożliwiłaby
OPŁACENIE 3 MLN
abonamentów
radiowo-telewizyjnych

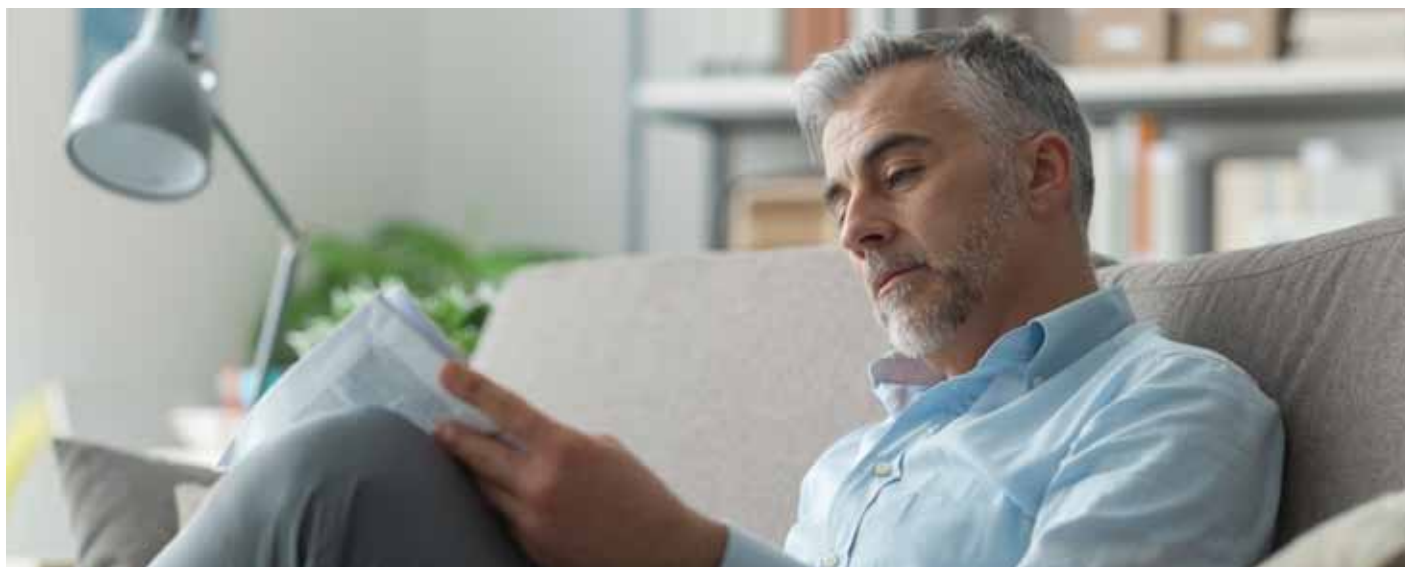
suma około
**9 ROCZNYCH
BUDŻETÓW**
Biblioteki Narodowej

kwota, za którą można by
wybudować około
730 KM AUTOSTRAD
(to mniej więcej odległość
między Rzeszowem
a Berlinem)

Sugerowane rozwiązania mające na celu zmniejszenie skali piractwa

Zjawisko piractwa w Internecie ma wielowymiarowy charakter i złożone źródła. Jego ograniczenie wymaga zarówno działań w obszarze biznesowym w zakresie konsumpcji treści na badanych rynkach (zaprezentowanych poniżej), jak i działań związanych z kwestiami regulacyjnymi i legislacyjnymi (przedstawionymi w drugiej części niniejszego rozdziału).

Sugerowane rozwiązania rynkowe i edukacyjne

Podaż treści i modele biznesowe

Analiza zjawiska piractwa internetowego w Polsce wykazała, że nie jest ono równomierne na poszczególnych rynkach. Porównanie przyczyn korzystania z nielegalnych źródeł oraz oferty poszczególnych rynków potwierdza, pomimo odmiennej specyfiki tych rynków, że wielkość zjawiska piractwa uwarunkowana jest łatwością dotarcia do treści. Proponowane rozwiązania mające na celu zmniejszenie skali piractwa obejmują:

- zwiększenie podaży legalnych treści oraz ułatwienie dostępu do nich, aby podnieść jakość doświadczenia użytkownika w tym obszarze i zdobyć jego zaufanie do legalnych źródeł;
- dalsze upowszechnianie modeli biznesowych obejmujących subskrypcje, które ograniczają

konieczność każdorazowego dokonywania zakupu i zagwarantują bardziej przewidywalny strumień przychodów;

- przegląd i dostosowanie okien licencyjnych do potrzeb klientów, z uwzględnieniem założeń dotyczących zwrotu inwestycji z produkcji.

Wsparcie i upowszechnianie inicjatyw opartych na podejściu *follow the money*

Jak pokazuje przykład Wielkiej Brytanii, Portugalii oraz innych państw Unii Europejskiej, wypracowanie porozumienia między uczestnikami rynku treści cyfrowych nie tylko jest możliwe, ale także przynosi wymierne efekty. Dlatego pożądane jest kontynuowanie krajowych dyskusji dotyczących podejścia *follow the money*, a w szczególności:

- dialog z reklamodawcami oraz pośrednikami płatności w celu zainicjowania działań samoregulacyjnych zmierzających do przyjęcia kodeksów dobrych praktyk;
- stworzenie krajowej bazy stron internetowych, za pośrednictwem których dochodzi do masowego naruszania praw autorskich.

Istotną rolę w tym względzie – jako inicjatorzy lub co najmniej moderatorzy dyskusji na temat konkretnych rozwiązań praktycznych – w dalszym ciągu odgrywać powinni przedstawiciele władzy publicznej. Z aprobatą należy bowiem ocenić inicjatywy podejmowane w ostatnich latach przez prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Edukacja społeczna

Według wyników przeprowadzonych badań 39 proc. respondentów jest nieświadomych lub obojętnych wobec faktu, że pozyskiwanie treści z nielegalnych źródeł jest szkodliwe dla twórców, wykonawców i producentów.

Wskazuje to na konieczność prowadzenia dalszych działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym w tym zakresie, które obejmują:

- 1) kampanie reklamowe poparte autorytetem uznanych twórców, wykonawców i producentów;
- 2) włączenie do programów edukacji na wszystkich szczeblach spotkań z przedstawicielami służb zajmujących się walką z cyberprzestępczością.

Sugerowane rozwiązania legislacyjne

Poniższa część raportu przedstawia do rozważenia rozwiązania legislacyjne dla Polski bazujące na przeglądzie krajowych oraz międzynarodowych praktyk związanych z prawną ochroną własności intelektualnej oraz przeciwdziałaniem zjawisku piractwa w Internecie (szerzej omówiono je w rozdziałach 10 i 11).

Rewizja podstaw prawnych działalności hostingowej i odpowiedzialności hosting providerów

- I. Analiza polskiego stanu prawnego oraz działalności podmiotów w Internecie prowadzi do wniosku, że rekomendowanym kierunkiem

zmian powinno być **uregulowanie kwestii odpowiedzialności hostingodawców w sposób zgodny z dyrektywą o handlu elektronicznym**. W szczególności powinno to dotyczyć:

- uregulowania **przesłanek zwolnienia hosting providera z odpowiedzialności w sposób**

zgodny z wymogami dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym).

Artykuł 14 ust. 1 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną w aktualnym kształcie wprowadza łagodniejsze w stosunku do dyrektywy przesłanki zwolnienia hostingodawcy z odpowiedzialności odszkodowawczej, a tym samym nie realizuje nadrzędnego celu dyrektywy o handlu elektronicznym. Cel ten, zgodnie z pkt 41 preambuły dyrektywy, polega na zrównoważeniu interesów podmiotów świadczących usługę hostingu oraz podmiotów praw autorskich – szerzej na s. 101 i nast.;

– precyzyjnego wskazania w treści ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, że **wyłączenia odpowiedzialności hosting providera nie stoją na przeszkodzie, aby sądy lub organy administracji mogły żądać od hosting providera przerwania lub zapobieżenia naruszeniom.**

Tym samym doprowadzono by do dostosowania treści ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną do treści art. 14 ust. 3 dyrektywy o handlu elektronicznym;

– wyraźnego wskazania w art. 15 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, że **brak obowiązku monitorowania treści dotyczy jedynie generalnego, nie zaś szczególnego obowiązku monitorowania przechowywanych treści.**

Zabieg taki doprowadziłby do dostosowania polskiej regulacji do wymogów wynikających z art. 15 dyrektywy o handlu elektronicznym;

– rozszerzenia zakresu stosowania art. 14 ust. 4 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną **poprzez objęcie jego działaniem także przypadków faktycznej kontroli hostingodawcy nad dostawcą treści**, co stanowiłoby dostosowanie brzmienia ww.

przepisu do wymagań dyrektywy o handlu elektronicznym.

II. Ponadto działania legislacyjne powinny objąć również **uregulowanie procedury notice and take down.** W szczególności doprecyzowania wymagają takie kwestie, jak:

– określenie **minimalnej zawartości (treści) wiarygodnej wiadomości**, o której mowa w art. 14 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną;

– określenie **sposobu postępowania przez hosting providerów z wiadomością o bezprawnym charakterze treści.**

W szczególności należy przesądzić, czy badanie takiej wiadomości powinno się ograniczać jedynie do aspektów formalnych, czy też powinno obejmować ocenę jej wiarygodności.

III. Interwencji ustawodawcy wymaga również **sposób ukształtowania odpowiedzialności hosting providera z tytułu naruszenia praw osób trzecich** (w tym autorskich praw majątkowych) poprzez przesądzenie, czy hosting provider odpowiada za bezpośrednie naruszenie praw osób trzecich czy też za naruszenie pośrednie (np. pomocnictwo).

Wprowadzenie wyraźnej podstawy prawnej wydawania nakazów sądowych wobec access providerów i hosting providerów

W naszej ocenie do zapewnienia ochrony interesów podmiotów praw autorskich bez jednoczesnego penalizowania zachowań użytkowników końcowych **niezbędne jest implementowanie do polskiego porządku prawnego art. 8**

ust. 3 dyrektywy InfoSoc.

Miałoby to na celu przyznanie sądom lub organom administracji kompetencji do:

- 1) zakazania access providerowi świadczenia usługi dostępu do określonych platform internetowych udostępniających w sposób nieautoryzowany i na dużą skalę treści chronione prawem autorskim;
- 2) zakazania operatorowi platformy internetowej dalszego jej prowadzenia w przypadku wykazania, że jest ona w głównej mierze wykorzystywana przez osoby trzecie do umieszczania treści pirackich, przy jednoczesnym udowodnieniu winy przechowującego (hostingodawcy).

Ograniczenie zakresu dozwolonego użytku prywatnego zgodnie ze standardem unijnym jako działanie na rzecz wzrostu świadomości prawnej użytkowników Internetu

Wykładnia polskich przepisów o dozwolonym użytku prywatnym w sposób zgodny z rozstrzygnięciem w sprawie ACI Adam (tj. wyłączenie z zakresu dozwolonego użytku prywatnego kopiowania nielegalnie rozpowszechnianych egzemplarzy) jest w naszej ocenie możliwa. Kwestia ta wzbudza jednak wątpliwości w doktrynie, dlatego **wskazane byłoby wprowadzenie do polskiego porządku prawnego przepisów jednoznacznie ją regulujących zgodnie ze stanowiskiem przyjętym w wyroku w sprawie ACI Adam.**

Wprowadzenie

Cel raportu

Niniejszy raport stanowi próbę oszacowania strat ponoszonych przez gospodarkę Polski z tytułu piractwa internetowego dotyczącego przemysłu kreatywnego na rynkach: telewizyjnym i filmowym, muzycznym, książkowym oraz prasowym.

Niniejszy raport, przygotowany przez Deloitte Advisory Sp. z o.o. na zlecenie Stowarzyszenia Kreatywna Polska i finansowany przez zlecającego, stanowi próbę oszacowania strat ponoszonych przez gospodarkę Polski z tytułu piractwa internetowego dotyczącego przemysłu kreatywnego na rynkach: telewizyjnym i filmowym, muzycznym, książkowym oraz prasowym.

Opracowanie to stanowi istotne rozszerzenie analiz prowadzonych w ostatnich kilku latach (w tym m.in. raportu Analiza wpływu zjawiska piractwa treści wideo na gospodarkę w Polsce przygotowanego przez PwC w 2014 r.). Cykliczne prowadzenie badań pozwala uchwycić dynamiczny rozwój zjawiska piractwa, które obejmuje wiele rynków przemysłu kreatywnego. Istotnym katalizatorem przemian w tym zakresie jest rozwój technologii cyfrowych. Spowodowały one pojawienie się nowych rodzajów usług i modeli biznesowych w świecie cyfrowym, które w istotny sposób oddziałują szczególnie na podmioty z sektora kreatywnego. Z jednej strony immanentne cechy tego sektora – innowacyjność i kreatywność – sprawiły, że zaczyna być on postrzegany jako kluczowe ogniwo gospodarki opartej na wiedzy, dla którego technologia stanowi

dotychczasowe wsparcie, tworząc możliwości dotarcia do nowych grup odbiorców oraz kanałów dystrybucji. Z drugiej jednak strony opisywane zmiany technologiczne i ekonomiczno-społeczne stwarzają dla przemysłu kreatywnego szereg zagrożeń wynikających z masowego naruszania praw autorskich w Internecie, co z kolei powoduje zmniejszenie przychodów branży i hamuje jej wzrost.

W niniejszym opracowaniu pojęcie piractwa w Internecie odnosić się będzie do działalności polegającej na publikowaniu, rozpowszechnianiu i umożliwianiu zapoznawania się za pomocą Internetu z utworami (na rynkach objętych analizą – rynku audiowizualnym, książki, transmisji na żywo, prasowym, rynku muzyki oraz audiobooków) bez zgody podmiotów uprawnionych, wbrew uzgodnionym warunkom lub wbrew przepisom powszechnie obowiązującym. Tym samym katalog działań, które na potrzeby raportu są klasyfikowane jako piractwo, obejmuje:

- udostępnianie plików;
- udostępnianie streamów;
- udostępnianie utworów z nielicencjonowanych źródeł (linkowanie) zarówno przez embed, iframe, jak i hiperlinki;

- wszelkie formy nielicencjonowanego lub bezprawnego rozpowszechniania utworów;
- pośrednictwo techniczne na rzecz pirackich podmiotów: hosting, streaming, cloud, usługi sieciowe;
- pośrednictwo biznesowe na rzecz pirackich podmiotów: sprzedaż i umieszczanie reklam;
- przetwarzanie płatności (płatności SMS, przelewy elektroniczne, sprzedaż kart przedpłaconych, voucherów, kodów dostępowych itp.);
- pomocnictwo i podżeganie do ww. czynów.

Katalog działań klasyfikowanych jako piractwo jest szeroki, jednak nie wszystkie zostały wyczerpująco uregulowane w obowiązujących przepisach prawa. W dużej mierze taki stan rzeczy wynika z faktu, że obowiązujące regulacje powstawały w zupełnie innych realiach technologicznych. Powoduje to trudności w dokonaniu prawnej oceny niektórych zjawisk występujących w środowisku cyfrowym. Celowe jest zatem dostosowanie stanu prawnego do nowej sytuacji panującej na rynku technologicznym.

Zakres raportu i metody badawcze

W niniejszym opracowaniu scharakteryzowano zjawisko piractwa, określając kluczowe sposoby udostępniania treści oraz ich monetyzacji, a także szacując skalę oraz wpływ piractwa na polską gospodarkę. Przygotowano również prognozy dotyczące dalszego rozwoju tego zjawiska. Ponadto zidentyfikowano kluczowe przyczyny piractwa oraz wskazano wybrane rozwiązania prawne stosowane w następujących krajach europejskich: Wielka Brytania, Niemcy, Austria, Portugalia, Francja, Dania.

RYNKI OBJĘTE ANALIZĄ*

1. RYNEK WIDEO (PRODUKCJI AUDIOWIZUALNYCH)

– filmy pełnometrażowe, seriale telewizyjne, audycje telewizyjne, inne produkcje audiowizualne (np. krótkometrażowe filmy animowane dla dzieci, spektakle teatralne).

2. RYNEK KSIĄŻKI

– książki drukowane lub ich fragmenty w postaci cyfrowej (skan lub PDF) oraz e-booki (książki elektroniczne).

3. RYNEK PRASY

– wydania papierowe i cyfrowe prasy oraz cyfrowe materiały prasowe (materiały tekstowe, graficzne i fotograficzne), skanowane wydania papierowe w całości lub fragmentach, artykuły publikowane w serwisach internetowych.

4. RYNEK TRANSMISJI NA ŻYWO

– transmisje *live* wydarzeń sportowych i innych, np. koncertów; kanały telewizyjne w całości.

5. RYNEK MUZYCZNY

– wszelkiego rodzaju utwory muzyczne i słowno-muzyczne (m.in. piosenki, muzyka rozrywkowa, poważna, operowa, filmowa) w formacie cyfrowym oraz produkcja, wydawanie i dystrybucja fonogramów i wideogramów.

6. RYNEK AUDIOBOOKÓW

– książki mówione, czyli nagrania dźwiękowe zawierające odczytany przez lektora tekst publikacji książkowej dostępne cyfrowo, słuchowiska.

* Kolejność przedstawiono według wielkości przychodów na poszczególnych rynkach w 2015 r.

Tam, gdzie było to możliwe, wyniki przeprowadzonych badań zostały przedstawione z podziałem na poszczególne rynki. Należy pamiętać, że badaniem objęto wyłącznie dostęp do treści za pośrednictwem Internetu, tzn. nie uwzględniono nielegalnych

rodzajów działalności dotyczących fizycznych nośników treści (np. płyt CD, DVD, książek). Badaniem nie objęto też wyszukiwarek treści ani portali społecznościowych, które grają dużą rolę w rozpowszechnianiu informacji.

Metody badawcze

Na potrzeby przygotowania raportu wykorzystano następujące metody badawcze:

ANALIZA LITERATURY	Krytyczny przegląd badań empirycznych w zakresie wpływu zjawiska piractwa na gospodarkę ze szczególnym uwzględnieniem generowanych efektów w obszarze ekonomicznym i społecznym. Przegląd obejmował badania polskie i zagraniczne. Dodatkowo w odniesieniu do części prawnej dokonano szczegółowego przeglądu literatury prawniczej oraz innych dokumentów, np. wyroków sądowych.
BADANIA ILOŚCIOWE	Ankieta przeprowadzona metodą CAWI (ang. Computer Assisted Web Interview) na próbie 1500 internautów w wieku 15–75 lat korzystających z następujących typów treści zamieszczanych w Internecie: treści wideo, transmisje na żywo, książki, audiobooki, treści muzyczne, prasa.
WYWIADY	Wywiady indywidualne z ekspertami z branży służące pogłębieniu badań ilościowych dotyczących analizowanych zagadnień.
MODEL EKONOMICZNY	Oszacowanie bezpośredniego, pośredniego oraz indukowanego wpływu piractwa na polską gospodarkę przy użyciu modelu bazującego na tablicach przepływów międzygałęziowych dla polskiej gospodarki – analiza spadku PKB per capita, zmniejszenia zatrudnienia oraz obniżenia dochodów fiskalnych na skutek piractwa.
MODEL EKONOMETRYCZNY	Szacunek skali i wpływu piractwa na gospodarkę w perspektywie kilkuletniej w wymiarze społecznym i ekonomicznym dla badanych rynków, przygotowany według modelu ekonometrycznego.
PANEL EKSPERTÓW	Krytyczna analiza otrzymanych wyników oraz prognozy, uzupełnienie wspomnianych rezultatów elementami jakościowymi i ilościowymi.

W celu zapewnienia wiarygodności przedstawionych analiz oraz kalkulacji przyjęto następujące zasady:

● NIEZALEŻNOŚĆ ● OBIEKTYWIZM ● KONSTRUKTYWIZM

– opracowanie zostało przygotowane przez podmiot, który nie jest bezpośrednim uczestnikiem badanego rynku, ale odgrywa rolę jego obserwatora;

– w celu rzetelnego i wyważonego opisu badanego zjawiska dokonano analiz, nie wartościując poszczególnych aspektów oraz podejmowanych działań; dodatkowo dzięki przyjętej metodyce, m.in. angażowaniu ekspertów tematycznych, w toku prac wzięto pod uwagę różnorodne perspektywy;

– raport porusza kwestie istotne z punktu widzenia badanych rynków oraz przede wszystkim wpływu danego zjawiska na gospodarkę kraju, zawiera także rekomendacje legislacyjne bazujące na aktualnym stanie prawnym oraz przeglądzie porównawczym innych rynków.

Struktura raportu

Raport składa się z 11 rozdziałów: rozdziały 2–9 dotyczą społeczno-ekonomicznych zagadnień związanych z piractwem, a rozdziały 10–11 – powiązanych z nimi kwestii prawnych.

Najistotniejsze zagadnienia z perspektywy wpływu piractwa na polską gospodarkę zostały omówione w rozdziale 1 niniejszego raportu. Przedstawiona kolejność prezentowania treści nie jest jednoznaczna z kolejnością poszczególnych etapów badań i analiz przeprowadzonych na potrzeby raportu.

W rozdziale 2 dokonano charakterystyki powiązań przemysłu kreatywnego z gospodarką, wskazując, w jaki sposób przyczynia się on do tworzenia wartości. Biorąc pod uwagę istotną rolę, jaką w ekosystemie wspierania rozwoju sektora kultury i kreatywnego odgrywa finansowanie, opisano kluczowe formy dotowania kultury ze źródeł publicznych w Polsce.

Rozdział 3 oparto na wynikach badania opinii użytkowników Internetu pozwalających oszacować skalę piractwa w Polsce na wybranych rynkach przemysłu kreatywnego. Skalę tę mierzono na kilka sposobów, m.in. na podstawie ilości konsumowanych nielegalnych treści oraz liczebności grup

użytkowników, które odwiedzają serwisy pirackie.

W rozdziale 4 poruszono kwestię przychodów uzyskiwanych przez serwisy pirackie, identyfikując zarówno ich formy, jak i szacowane wielkości w 2016 r.

W rozdziałach 5–7 przedstawiono metodologię oraz wyniki kalkulacji wpływu piractwa na gospodarkę polską, odnosząc uzyskane liczby do szerszego kontekstu gospodarczego. Z uwagi na dynamiczny rozwój zjawiska piractwa w rozdziale 7 zaprezentowano również prognozę jego rozwoju na poszczególnych rynkach.

W rozdziale 8 zawarto charakterystykę piractwa na poszczególnych rynkach, identyfikując podstawowe rodzaje serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści w Internecie. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań przedstawiono preferencje użytkowników w zakresie rodzajów serwisów w podziale na poszczególne rynki. W celu zbudowania pełniejszego obrazu dokonano również identyfikacji źródeł generowania dochodów w łańcuchu nielegalnego obrotu treścią.

Rozdział 9 stanowi syntezę wyników badania zjawiska piractwa w Polsce.

Opisano w nim również kluczowe przewagi konkurencyjne zarówno serwisów oferujących legalne treści, jak i serwisów pirackich. Przedstawiono także podsumowanie badań prowadzonych na zagranicznych rynkach wskazujących na kluczowe przyczyny korzystania z nielegalnych źródeł.

W rozdziale 10 podjęto próbę identyfikacji poszczególnych podmiotów – ogniów w łańcuchu usług związanych z udostępnianiem oraz korzystaniem z treści w Internecie, poczynając od dostawców usług dostępu do sieci, a kończąc na użytkownikach treści. W odniesieniu do każdego rodzaju tych podmiotów zarysowano ramy prawne ich funkcjonowania na rynku treści cyfrowych.

W rozdziale 11 opisano niektóre rozwiązania o charakterze prawnym oraz samoregulacyjnym funkcjonujące obecnie w wybranych państwach europejskich, tj. w Austrii, Danii, we Francji, w Niemczech, Portugalii i Wielkiej Brytanii. Szczególny nacisk położono na te rozwiązania, które mogłyby stanowić inspirację dla polskiego prawodawcy oraz uczestników rynku treści cyfrowych.

Rola przemysłów kreatywnych w gospodarce

Potencjał kreatywny i innowacyjny tworzony w przemyśle kreatywnym jest istotną determinantą konkurencyjności gospodarek. Przedsięwzięcia kulturalne i kreatywne wpływają na rozwój kapitału społecznego, zwiększają potencjał intelektualny regionów, wspierają kształtowanie otwartych, świadomych i innowacyjnych społeczeństw obywatelskich.

Przemysł kreatywny ma także coraz większy wkład w budowanie konkurencyjności polskiej gospodarki na rynkach zewnętrznych – dodatnie saldo obrotów dobrami kultury w latach 2010–2015 wzrastało średniorocznie o 21 proc., osiągając najwyższą wartość w 2015 r., w którym przewaga eksportu nad importem wyniosła 51 proc. Eksport dóbr kultury nie tylko umacnia pozycję Polski na arenie międzynarodowej, ale także kreuje dodatkową produkcję i przyczynia się do wzrostu zatrudnienia oraz generuje pozytywne efekty w postaci dyfuzji wiedzy, umiejętności i standardów w całej gospodarce krajowej.

Niezwykle istotną rolę w rozwoju przemysłów kreatywnych odgrywają prawa ochrony własności intelektualnej oraz dynamicznie rozwijające się cyfrowe technologie informacyjno-komunikacyjne. Technologia otwiera nowe możliwości w całym łańcuchu wartości, od tworzenia, poprzez produkcję i dystrybucję, do konsumpcji dóbr kultury. Jednocześnie, w wyniku zgłaszanego popytu na dobra i usługi podmiotów tego sektora, można wskazywać na sprzężenie zwrotne – podmioty kultury, wymuszając dostosowanie i postęp technologiczny, dają impuls do rozwoju i innowacji producentom technologii.

Podmioty z sektora kreatywnego są silnie powiązane zarówno wewnątrzsektorowo, jak i z podmiotami z pozostałych sektorów gospodarki. Dzięki temu, oprócz niezaprzeczalnie istotnych korzyści społeczno-edukacyjnych, działalność przemysłu kultury przynosi również namacalne efekty ekonomiczne w postaci tworzonej wartości dodanej, generowanych miejsc pracy, wynagrodzeń w gospodarce czy podatków i opłat odprowadzanych do

budżetu centralnego oraz budżetów lokalnych.

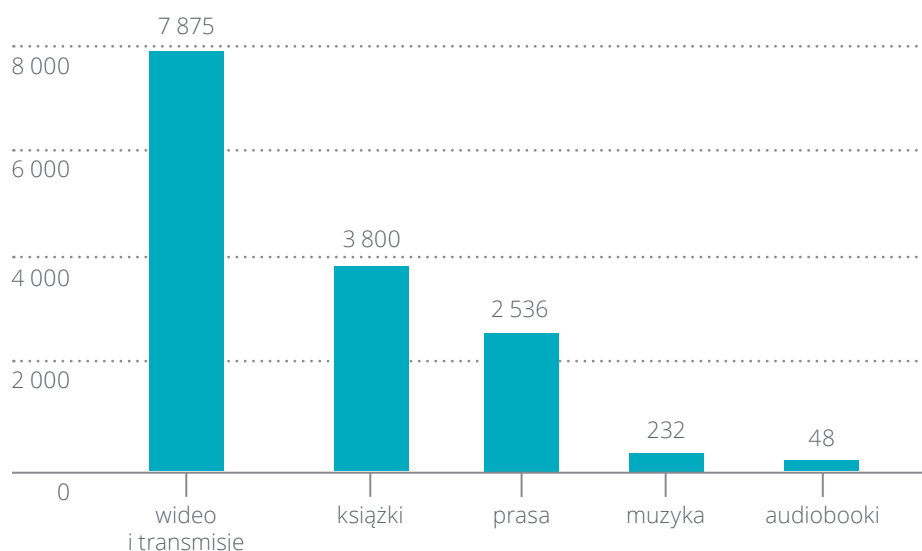
W ostatniej dekadzie udział sektora kreatywnego w PKB stopniowo rósł, kształtując się na poziomie 3 proc. PKB w 2013 r. na świecie. Szacunki dla Polski wskazują na tworzenie 1,6 proc. PKB przez sektor kultury oraz 1,9 proc. PKB przez przemysły kreatywne (dane za 2010 r.)¹.

W kontekście tworzenia wartości ekonomicznej należałoby również spojrzeć na wartości sprzedaży na poszczególnych rynkach z sektora kultury objętych analizą.

Aby podmioty działające w sektorze kultury i sektorze kreatywnym mogły

osiągać przychody, tworzyć wartość dodaną, generować miejsca pracy czy odprowadzać podatki, niezbędne jest istnienie odpowiedniego ekosystemu, który wspiera ich rozwój. Z uwagi na specyfikę działalności wspomnianych sektorów, która dotyczy mnogości form prowadzenia działalności i obszarów funkcjonowania, ale także cechuje się dużą nieprzewidywalnością efektów pracy, a tym samym niepewnością co do wielkości zgłaszanego popytu, oraz wymaga zaawansowanej wiedzy i innowacji, sektor kreatywny można zaliczyć do form aktywności ekonomicznej o dużym stopniu ryzyka. Stanowi to wyzwanie w kontekście pozyskiwania finansowania, które w dobie rozwoju technologicznego jest szczególnie istotne, bowiem przechodzenie na technologię cyfrową jest procesem wymagającym dużego zaangażowania kapitałowego.

Wielkość przychodów na poszczególnych rynkach w 2015 r. (w mln PLN)*

* Z uwagi na brak szczegółowych danych wartość rynku transmisji online na żywo została przedstawiona łącznie z całym sektorem wideo. Wartość rynków wskazano jako wielkość przychodów osiągniętych na poszczególnych rynkach w cenach detalicznych.

Źródło: Opracowanie Deloitte na podstawie wywiadów z ekspertami reprezentującymi poszczególne rynki

Finansowanie kultury w Polsce ze źródeł publicznych

Budżet państwa, w tym programy ministerialne ustalane rokrocznie oraz programy wieloletnie

Budżet samorządów lokalnych

Budżet środków europejskich

Środki instytucji pozabudżetowych, przede wszystkim państwowych funduszy celowych oraz państwowych funduszy prawnych

Finansowanie kultury odbywa się również ze środków europejskich za pośrednictwem programów:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020,
- Program Kreatywna Europa 2014–2020,
- Mechanizm Finansowy EOG 2014–2020,
- Program Europa dla Obywateli,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007–2013.

Mecenat

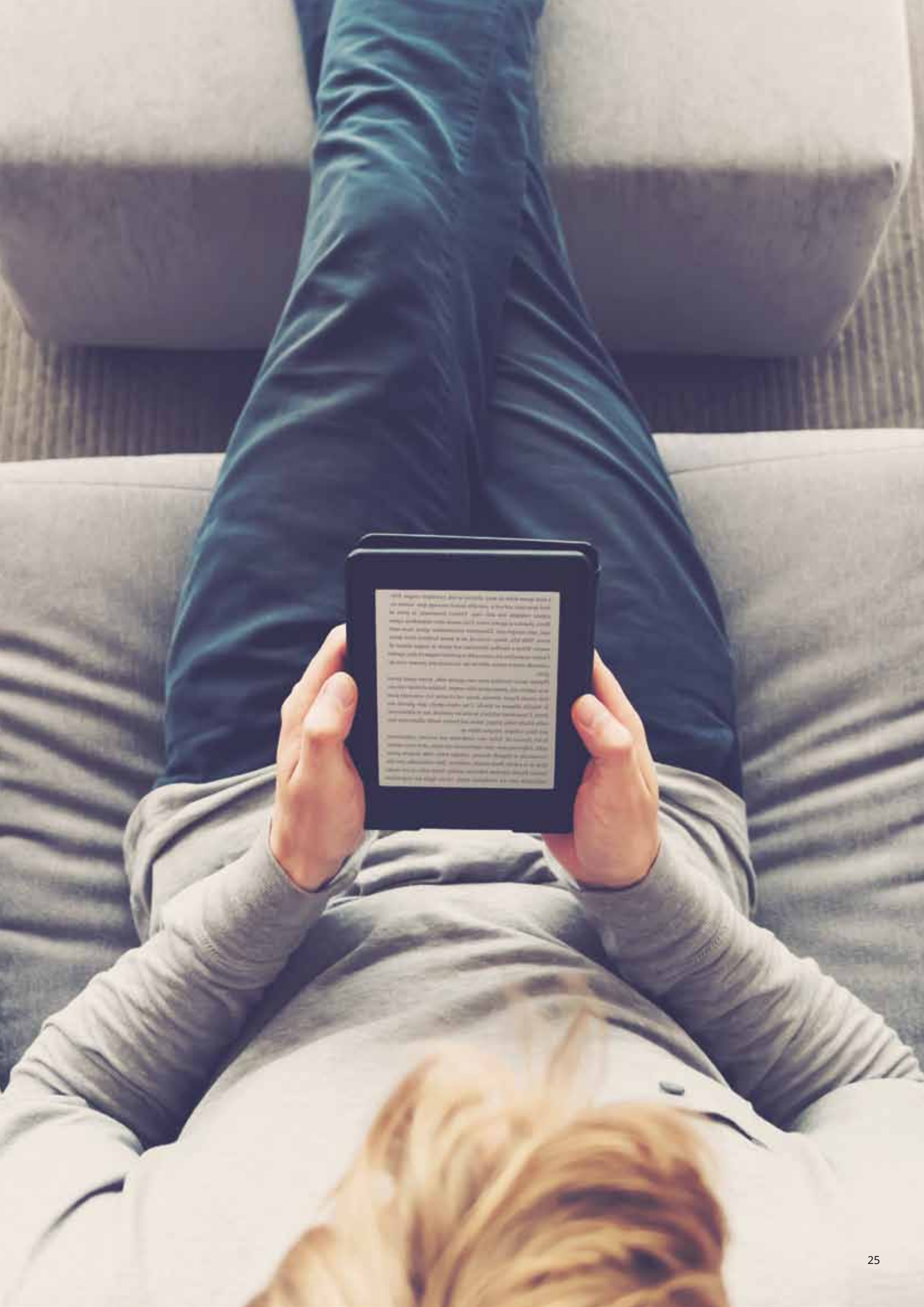
Dotacje przeznaczone są na realizację zadań o charakterze merytorycznym. Mogą się o nie ubiegać wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego – na zadania wykonywane w ramach programów realizowanych przez instytucje filmowe i instytucje kultury.

Stypendia

Stypendia są przeznaczone dla osób zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem (w tym twórczością ludową) i animacją kultury oraz opieką nad zabytkami.

Finansowanie kultury przez państwo jest narzędziem szeroko rozumianej polityki kulturalnej. Dla wielu branż przemysłu kreatywnego jest to bardzo cenne wsparcie w działalności i rozwoju. Z uwagi na rosnące zjawisko korzystania ze źródeł nielegalnego dostępu do treści wydaje się zasadne, by – wraz ze wsparciem finansowym – zapewnić przemysłowi kultury właściwe mechanizmy ochrony prawnej i położyć nacisk na edukację społeczeństwa w zakresie ochrony własności intelektualnej.

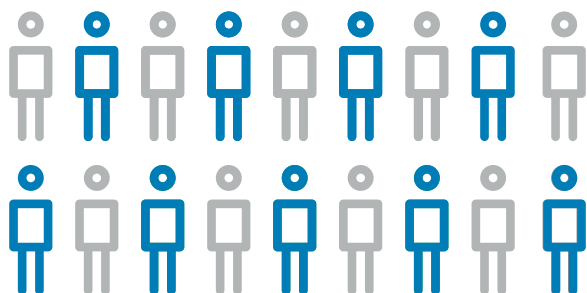
Poza źródłami publicznymi finansowanie kultury w Polsce odbywa się również w ramach źródeł prywatnych.

Skala piractwa w Polsce

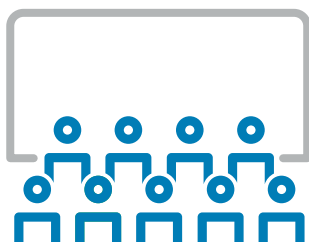
Kluczowe wnioski

- Korzystanie z nielegalnych źródeł deklaruje ponad 12 mln Polaków – oznacza to, że co drugi internauta w wieku 15–75 lat pozyskuje treści z nielegalnych źródeł. W grupie tej dominują osoby, które korzystają zarówno z legalnych, jak i nielegalnych źródeł.
- Większość użytkowników korzysta zarówno z serwisów legalnych, jak i oferujących nielegalny dostęp do treści. Osoby korzystające wyłącznie z serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści są w zdecydowanej mniejszości i w zależności od rodzaju rynku stanowią od 6 proc. (audiobooki) do 17 proc. (książki) użytkowników.
- Najbardziej intensywna konsumpcja treści z nielegalnych źródeł pod kątem liczby utworów występuje na rynku wideo oraz na rynku audiobooków.
- Największy odsetek korzystających wyłącznie z nielegalnych źródeł stanowią respondenci poszukujący w Internecie książek (17 proc.) oraz treści wideo (14 proc.).

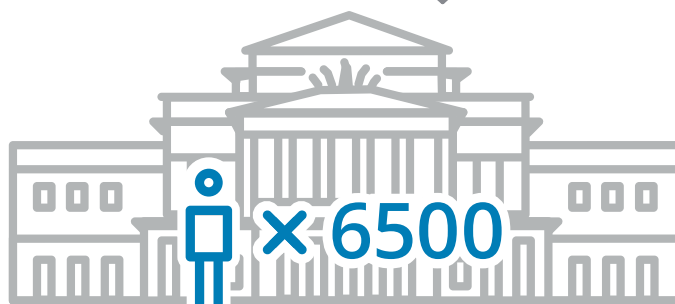

Co drugi internauta
w wieku 15–75 lat

korzysta z nielegalnych źródeł treści w Internecie

prawie **TYLE OSÓB KUPIŁO BILETY**
NA POLSKIE PRODUKCJE wyświetlane
w kinach w 2016 r.

tyle osób zdołałoby
ZAPEŁNIĆ SALĘ OPERY NARODOWEJ
ponad **6500 RAZY**

Wstęp

W celu zidentyfikowania skali piractwa na badanych rynkach przemysłu kultury przeprowadzono kompleksowe badanie opinii na grupie 1500 użytkowników Internetu w wieku 15–75 lat.

Należy zaznaczyć, że nie przeprowadzono wcześniej w Polsce podobnego badania, które dotyczyłoby tak wielu rynków przemysłu kreatywnego, tym samym możliwości porównania uzyskanych wyników z innymi wynikami badań były ograniczone.

Skala zjawiska piractwa w Polsce

Liczba polskich internautów pomiędzy 15. a 75. rokiem życia sięga 23,6 mln osób. Oznacza to, że około 77,9 proc. populacji Polaków w tej grupie wiekowej regularnie korzysta z Internetu, a wśród nich od 14 proc. do 73 proc. osób wykorzystuje Internet do pozyskania treści z jednego lub większej liczby rynków sektora kreatywnego objętych badaniem.

Polacy za pośrednictwem źródeł online najchętniej czytają wiadomości lub słuchają muzyki. W obu wypadkach liczebność grup wynosi znacznie powyżej 50 proc. internautów w badanej grupie wiekowej. Blisko tej granicy plasuje się również rynek użytkowników treści wideo (48 proc. wszystkich internautów w badanej grupie wiekowej). Porównując odbiorców wszystkich typów treści, należy wskazać, że najmniej liczną grupę stanowią użytkownicy audiobooków. Tworzy ją jednak aż 3,2 mln osób, czyli 8,3 proc. populacji Polaków i prawie 13,6 proc. internautów w badanej grupie wiekowej (15–75 lat).

Niestety, średnio 51 proc. internautów², czyli ponad 12 mln Polaków, korzysta z serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści. Nieco ponad połowa respondentów wskazała, że korzysta równocześnie z obydwu typów serwisów – legalnych oraz nielegalnych (jest to 59 proc. oglądających filmy wideo, 55 proc. słuchających audiobooki oraz 45 proc. czytających książki).

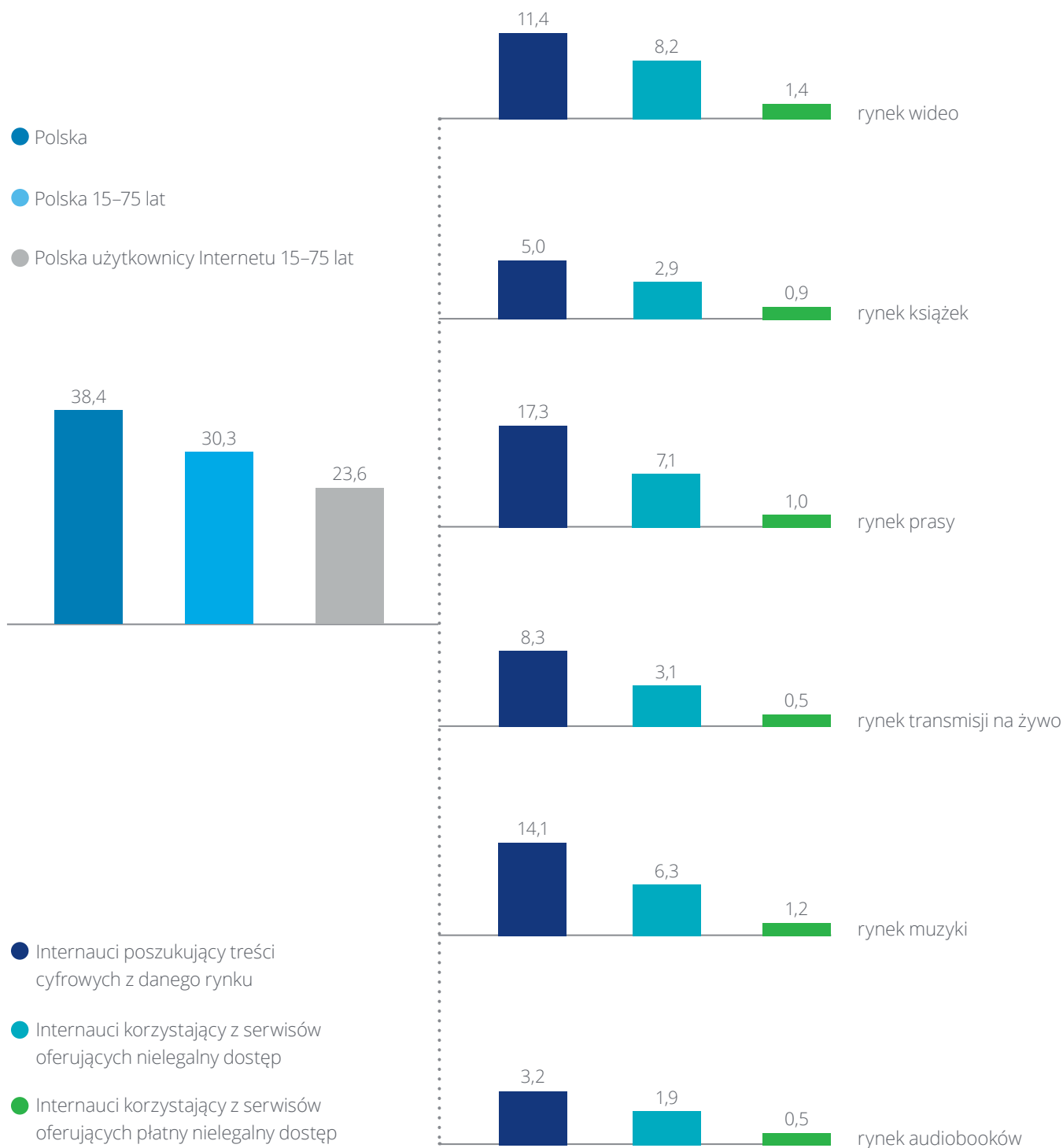
Warto zwrócić uwagę na fakt, że – pomimo szerokiej tańszej oferty oraz łatwej dostępności nielegalnych źródeł – spora część respondentów nie rezygnuje zupełnie ze źródeł legalnych. Największy odsetek ankietowanych korzystających wyłącznie z legalnych źródeł występuje na rynku transmisji (61 proc.), prasy (57 proc.) oraz muzyki (55 proc.), najmniejszy zaś w przypadku filmów wideo (27 proc.).

Najwięcej deklaracji dotyczących dostępu do treści wyłącznie z nielegalnych źródeł pochodziło od czytelników książek (17 proc.). Co ciekawe, aż 31 proc.

czytelników książek korzystających zarówno z legalnych, jak i nielegalnych źródeł płaci za ściągane treści. Jest to najwyższy odsetek w porównaniu z pozostałymi rynkami.

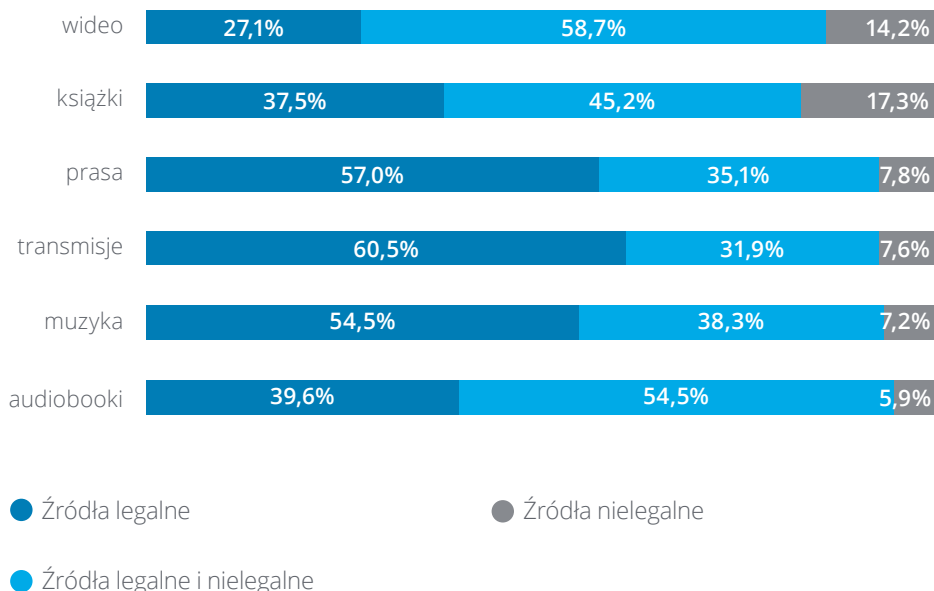
Warto zwrócić uwagę na fakt, że przedstawione wyniki dotyczą deklaracji respondentów w kwestii korzystania z nielegalnych źródeł konkretnie w celu pozyskania treści. Rozpatrując kwestię konsumpcji pirackich treści szerzej, należy zauważyć, że pozyskana treść bardzo często³ jest konsumowana przez więcej niż jedną osobę. W związku z tym należy się spodziewać, że rzeczywisty odsetek osób korzystających z pirackich treści jest znacznie większy.

Liczba internautów korzystających z serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści, na tle całej populacji Polski (w mln osób)

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników, CAWI, N=1500, przeprowadzonego na potrzeby raportu

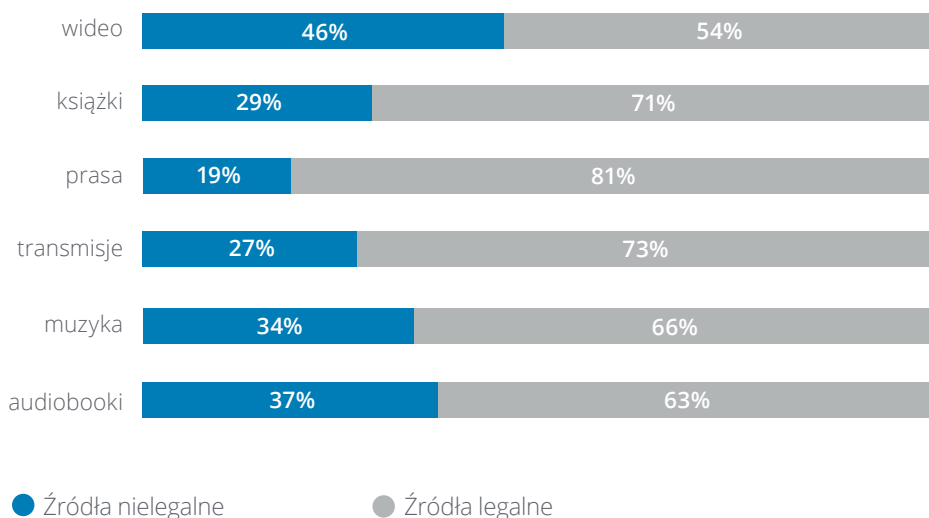
Podział użytkowników pozyskujących treści z Internetu według legalności odwiedzanych przez nich serwisów

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Pozyskiwanie treści w Internecie, mierzone liczbą plików, według legalności źródła dostępu (% pozyskanych plików z danego źródła)

% piractwa wg ilości plików pirackich

Struktura liczby użytkowników korzystających z nielegalnych źródeł częściowo odzwierciedla udział treści pozyskanych w piracki sposób. Według szacunków wynikających z badania najwięcej treści wideo, aż 46 proc., pozyskiwanych jest ze źródeł nielegalnych. W dalszej kolejności: 37 proc. audiobooków oraz 34 proc. utworów muzycznych pochodzi z serwisów nielegalnych. W najmniejszym stopniu nielegalnie pozyskiwane są artykuły prasowe (19 proc.).

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przychody serwisów pirackich

Kluczowe wnioski

Polscy internauci płacą średnio kilkanaście złotych miesięcznie za dostęp do nielegalnych serwisów. Łączne wydatki Polaków na ten cel wynoszą 900 mln PLN rocznie.

Pirackie serwisy zarobiły w 2016 r. 745 mln PLN netto z reklam i opłat za dostęp, po odjęciu kosztów transakcyjnych i podatków.

Wstęp

W rzeczywistości cyfrowej ściganie indywidualnych naruszeń prawa własności intelektualnej jest kosztowne i daje znikomy efekt. Zamiast walki z użytkownikami końcowymi część poszkodowanych firm ściga sprawców i organizatorów naruszeń, podążając tropem przepływów finansowych. Do nielegalnej działalności zachęca bowiem

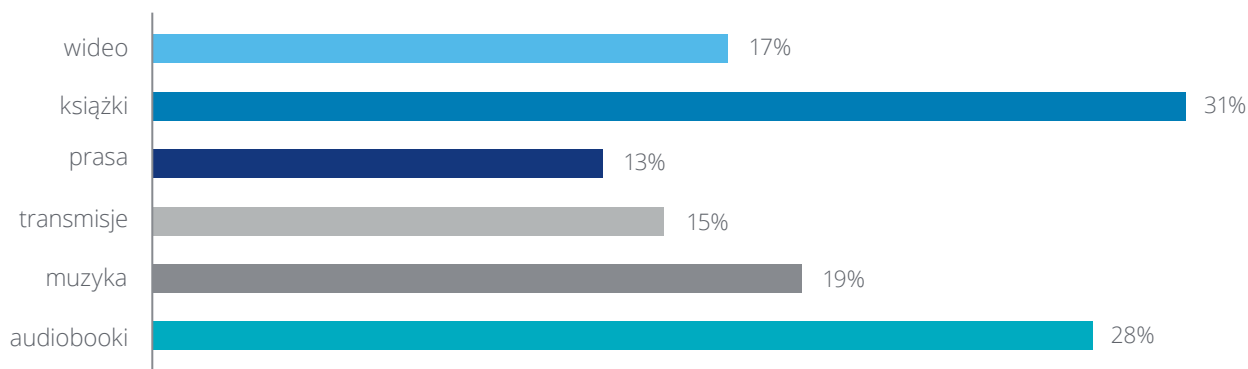
możliwość osiągania wysokich zysków, bez których pirackie serwisy tracą rację bytu. W niniejszej części opracowania przedstawione zostaną szacunki wielkości zysków generowanych przez pirackie serwisy z tytułu udostępniania treści użytkownikom Internetu na terenie Polski.

Płatności w serwisach pirackich

Analiza wyników przeprowadzonego badania pokazuje, że wśród badanych internautów najwyższy odsetek osób płacących za dostęp do nielegalnych treści występuje w grupie słuchaczy audiobooków (28 proc.) oraz wśród czytelników książek (31 proc.). Skala odpłatności za określone treści wynika w dużym stopniu z poziomu ich dostępności w modelu płatnym w stosunku do modelu reklamowego lub mieszanego (płatności i reklama).

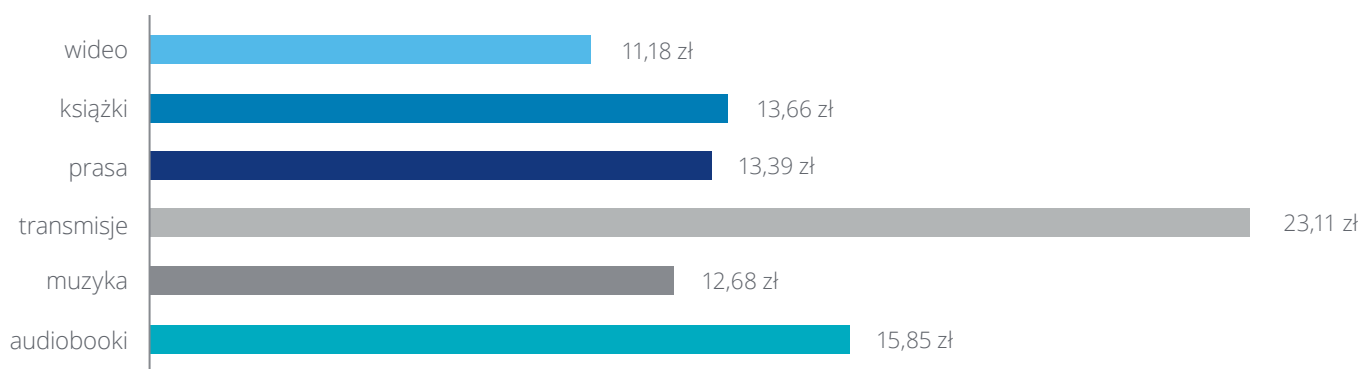
W grupie środkowej są użytkownicy płatnych serwisów wideo, transmisji na żywo oraz utworów muzycznych. Najniższy odsetek osób płacących za dostęp do nielegalnych serwisów stanowią natomiast czytelnicy serwisów prasowych (13 proc.).

Odsetek ankietowanych płacących za dostęp do treści w serwisach oferujących nielegalny dostęp

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Średnie miesięczne wydatki deklarowane przez ankietowanych w płatnych serwisach oferujących nielegalny dostęp

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

13–31 proc. użytkowników płaci za dostęp do treści w serwisach oferujących nielegalny dostęp.

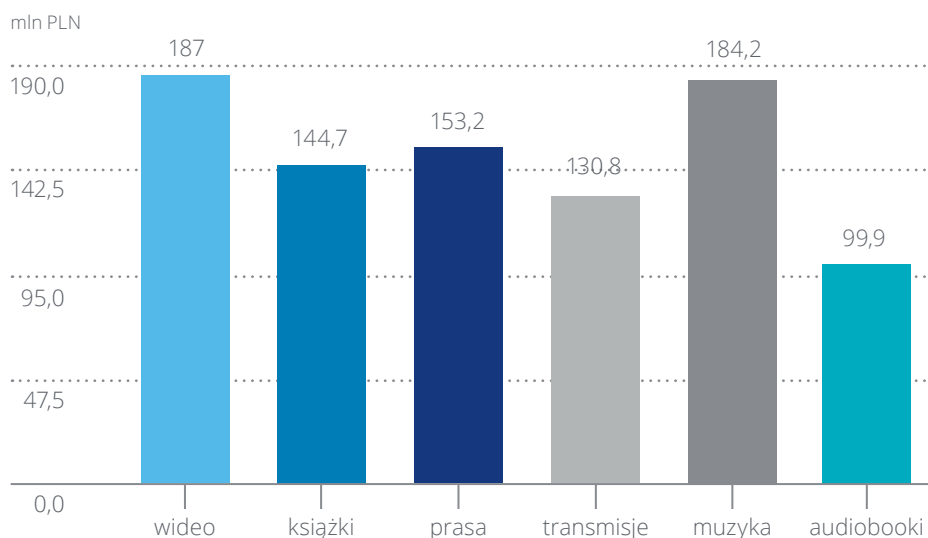
Średnie wydatki osób płacących za dostęp do treści w serwisach oferujących nielegalny dostęp wynoszą od 11,18 do 23,11 PLN miesięcznie.

Zupełnie inaczej rozkładają się deklarowane kwoty, jakie użytkownicy przeznaczają na dostęp do serwisów pirackich. Średnio najwięcej środków na nielegalny dostęp przeznacza użytkownik poszukujący w Internecie transmisji na żywo (23,11 zł). Od 12,68 do 15,85 zł płacą za nielegalny dostęp użytkownicy serwisów oferujących audiobooki, artykuły prasowe, utwory muzyczne i książki. Statystyczny internauta najmniej wydaje na nielegalny dostęp do treści wideo (11,18 zł).

Roczne przychody serwisów pirackich

Polacy wydają 900 mln zł rocznie w pirackich serwisach internetowych. To kwota odpowiadająca około 9 rocznym budżetom Biblioteki Narodowej.

Roczne wydatki Polaków na serwisy oferujące nielegalny dostęp do treści (mln PLN)

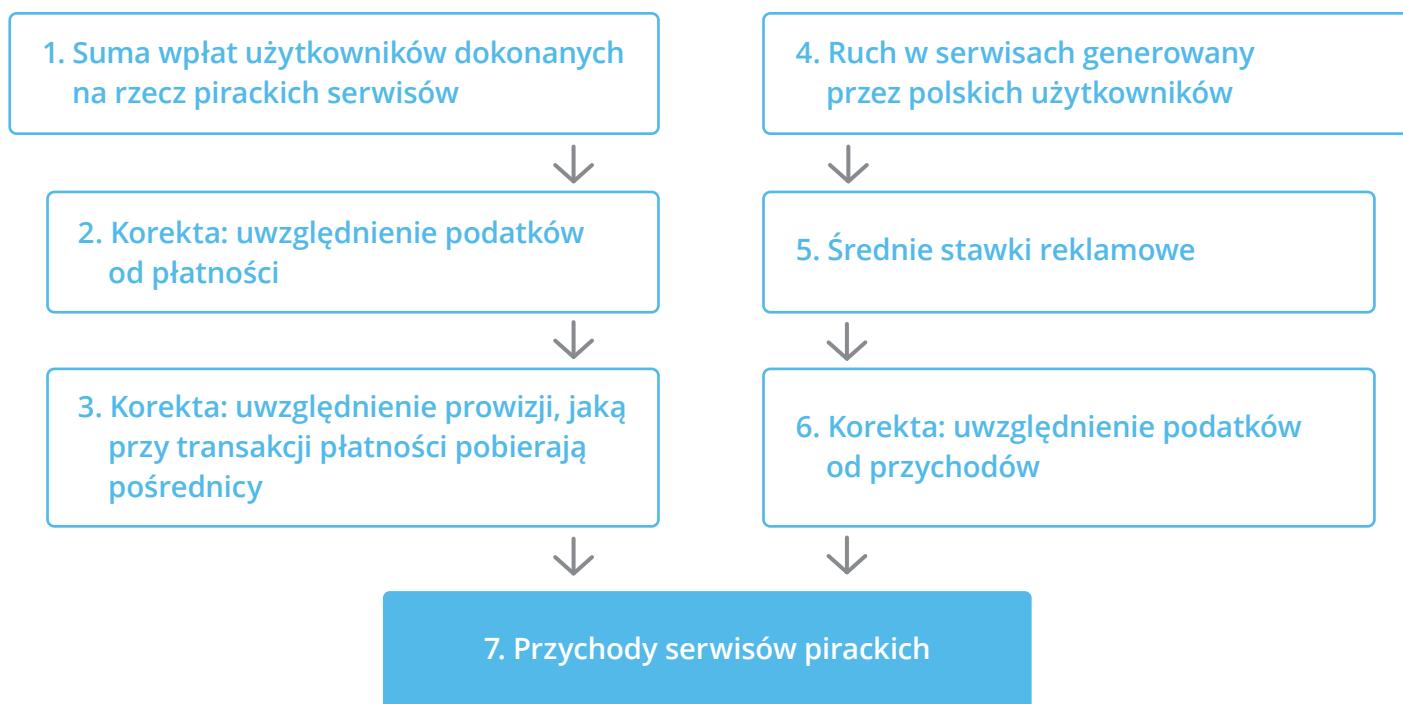
Modele biznesowe serwisów umożliwiających nielegalny dostęp do treści bazują na opłatach od użytkowników lub na wpływach z reklam. Opłaty od użytkowników różnią się w zależności od przyjętego modelu. Mogą to być opłaty abonamentowe, jednorazowe lub opłaty za wykorzystany transfer danych. Serwisy pirackie często stosują też możliwość darowizn, namawiając swoich użytkowników do dobrowolnego wspierania swojej działalności. Na podstawie wyników badania oszacowano przychody nielegalnych serwisów z tytułu płatności użytkowników z Polski.

Źródło: Analiza Deloitte

Szacunkowe przychody osiągnięte przez pirackie serwisy wyniosły w 2016 r. 745 mln PLN.

Metodyka wykorzystana przy szacowaniu zarobków pirackich serwisów z tytułu korzystania z nich przez badanych internautów.

Źródło: Opracowanie własne Deloitte

Opis poszczególnych kroków

- 1 Ankietowani udzielali odpowiedzi na pytania dotyczące odpłatności w poszczególnych serwisach, z których pozyskują treści. Lista wskazanych serwisów obejmowała serwisy oferujące zarówno dostęp legalny, jak i nielegalny (istotnym założeniem badania było nieujawnianie, że dotyczy ono piractwa internetowego). Zebrane odpowiedzi dotyczące wydatków na konsumpcję treści z nielegalnych źródeł zsumowano (w ujęciu rocznym). Następnie zsumowane wartości uzyskane dla próby badawczej przeniesiono na badaną populację.
- 2-3 Od łącznej kwoty płatności dokonywanych przez użytkowników odjęto wartość podatków oraz prowizji dla operatorów płatności, uwzględniając dodatni wpływ działalności tych serwisów na gospodarkę polską.
- 4 Na podstawie odpowiedzi respondentów obliczono średni ruch (dzienną liczbę odwiedzin) w serwisach pirackich. Wartości uzyskane dla próby badawczej przeniesiono na badaną populację.
- 5 Zidentyfikowano realne średnie stawki przychodów reklamowych w zależności od stosowanego przez serwis modelu udostępniania treści⁴ i w połączeniu z danymi o dziennej liczbie odwiedzin serwisów oszacowano sumaryczne wpływy reklamowe.
- 6 Uwzględniono opodatkowanie przychodów otrzymywanych z tytułu udostępniania powierzchni reklamowej.
- 7 Zsumowano wpływy serwisów pirackich z tytułu płatności użytkowników oraz z tytułu umieszczania w nich reklam, uzyskując szacunkowe dochody tych serwisów generowane wskutek korzystania z nich przez polskich internautów.

Wpływ piractwa na gospodarkę

Kluczowe wnioski

► Straty wynikające z piractwa na badanych rynkach przemysłu kreatywnego można przypisać do dwóch kluczowych strumieni:

- pierwszy dotyczy płatności dokonywanych przez użytkowników w portalach pirackich w celu uzyskania dostępu do treści, które z uwagi na zagraniczne miejsce rejestracji tych serwisów nie trafiają do polskiej gospodarki, podczas gdy mogłyby zasilić jej poszczególne gałęzie,
- drugi związany jest z potencjalnym popytem na dobra w obszarze badanych rynków

przemysłu kreatywnego, który mógłby zostać wygenerowany w przypadku braku dostępu do źródeł w nielegalnym obiegu online.

► Łączne oszacowane straty związane z istnieniem piractwa na badanych rynkach wyniosły w 2016 r. ponad 3 mld PLN utraconego PKB, niemal 27,5 tys. utraconych miejsc pracy oraz 836 mln PLN strat Skarbu Państwa.

► Straty wynikające z płatności na rzecz nielegalnych źródeł,

czyli w obrębie pierwszego strumienia, wyniosły: 526 mln PLN utraconego PKB, około 5,9 tys. miejsc pracy oraz około 150 mln PLN strat Skarbu Państwa.

► Straty bezpośrednio dla badanych rynków przemysłu kreatywnego wyniosły: ponad 2 mld 570 mln PLN utraconego PKB, ponad 21,5 tys. miejsc pracy oraz 690 mln PLN strat Skarbu Państwa.

Wstęp

Pozyskiwanie treści z nielegalnych źródeł powoduje szereg negatywnych skutków dla gospodarki. W celu ich kwantyfikacji poddano analizie dwa kluczowe strumienie strat.

Pierwszy dotyczy płatności dokonywanych przez użytkowników w portalach pirackich w celu uzyskania dostępu do treści. Z uwagi na to, że większość tych serwisów jest zarejestrowana za granicą, następuje utrata strumieni finansowych (*leakage effects*), które w przypadku wydatkowania w gospodarce polskiej w legalnym obiegu zasiliłyby poszczególne jej gałęzie.

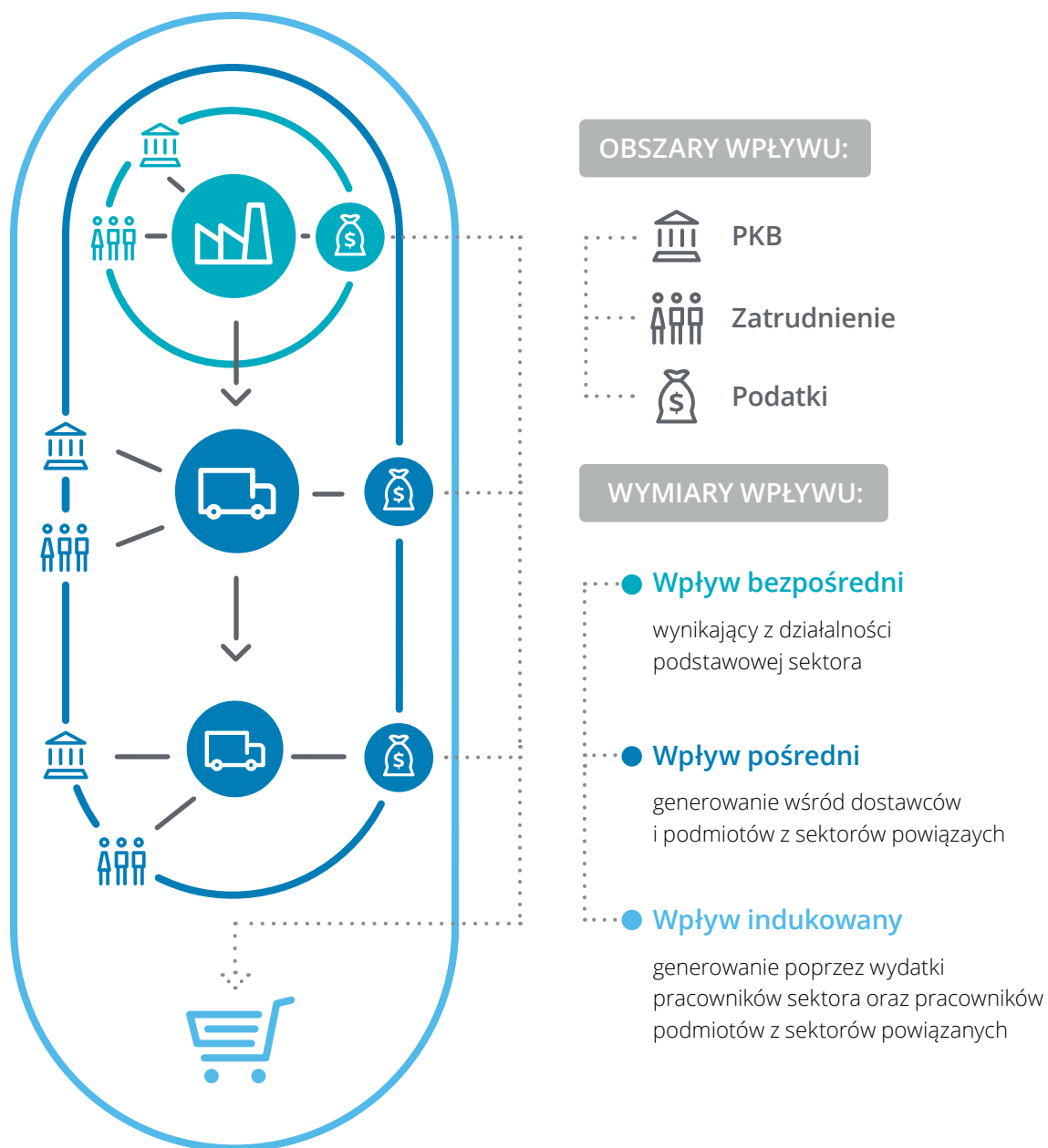
Drugi strumień strat związany jest z potencjalnym popytem na dobra w obszarze badanych rynków przemysłu kreatywnego, który mógłby zostać wygenerowany w przypadku braku dostępu do źródeł w nielegalnym obiegu online. Kalkulacje dotyczące tego strumienia zostały oparte na kluczowym założeniu: nie każda osoba wykorzystująca obecnie treści z nielegalnych źródeł zdecydowałaby się na ich pozyskiwanie w legalnym strumieniu (odpłatnie lub nawet bezpłatnie, np. z powodu braku dostępności). Szacunki opierają się zatem na deklaracjach osób zgłaszających skłonność do zapłacenia za pozyskiwane treści w legalnym obiegu.

Kluczową rolę w oszacowaniu strat, jakie wiążą się z przedstawionymi powyżej strumieniami, odgrywały poniższe narzędzia badawcze oraz źródła danych:

- ankieta przeprowadzona metodą CAWI na próbie 1500 internautów w wieku 15–75 lat korzystających z następujących typów treści zamieszczanych w Internecie: treści wideo, transmisje na żywo, książki, audiobooki, treści muzyczne, prasa (więcej na temat badania w rozdziale 9),
- model przepływów międzygałęziowych.

Schemat zależności w modelu Input-Output

MODEL PRZEPŁYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH

Źródło: Opracowanie własne Deloitte

Model przepływów międzygałęziowych, inaczej zwany modelem Input-Output⁵, stanowi odzwierciedlenie wewnętrznych powiązań i zależności pomiędzy poszczególnymi gałęziami gospodarki. Pozwala zbadać, w jaki sposób działalność wybranej gałęzi wpływa na rozwój pozostałych gałęzi gospodarki. Większy popyt na produkty przemysłu kreatywnego wywołuje **efekt bezpośredni** w obrębie tego przemysłu w postaci zwiększonej produkcji.

Aby wytworzyć produkty i usługi, na które został zgłoszony popyt (czyli np. książki, transmisje na żywo), sektor kreatywny dokonuje zakupu dodatkowych dóbr i usług zarówno wewnątrzsektorowo (32 proc. łącznego zakupu dóbr i usług do produkcji), jak i od podmiotów z innych gałęzi gospodarki, przede wszystkim oferujących:

- usługi poligraficzne i reprodukcyjne, szczególnie istotne dla rynku prasy czy książki,
- usługi profesjonalne i biznesowe, w tym usługi związane z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki, usługi związane z nadawaniem programów (mające istotne znaczenie zwłaszcza w przypadku rynku audio-wideo oraz rynku transmisji), usługi reklamowe, usługi badania rynku czy usługi wynajmu i dzierżawy.

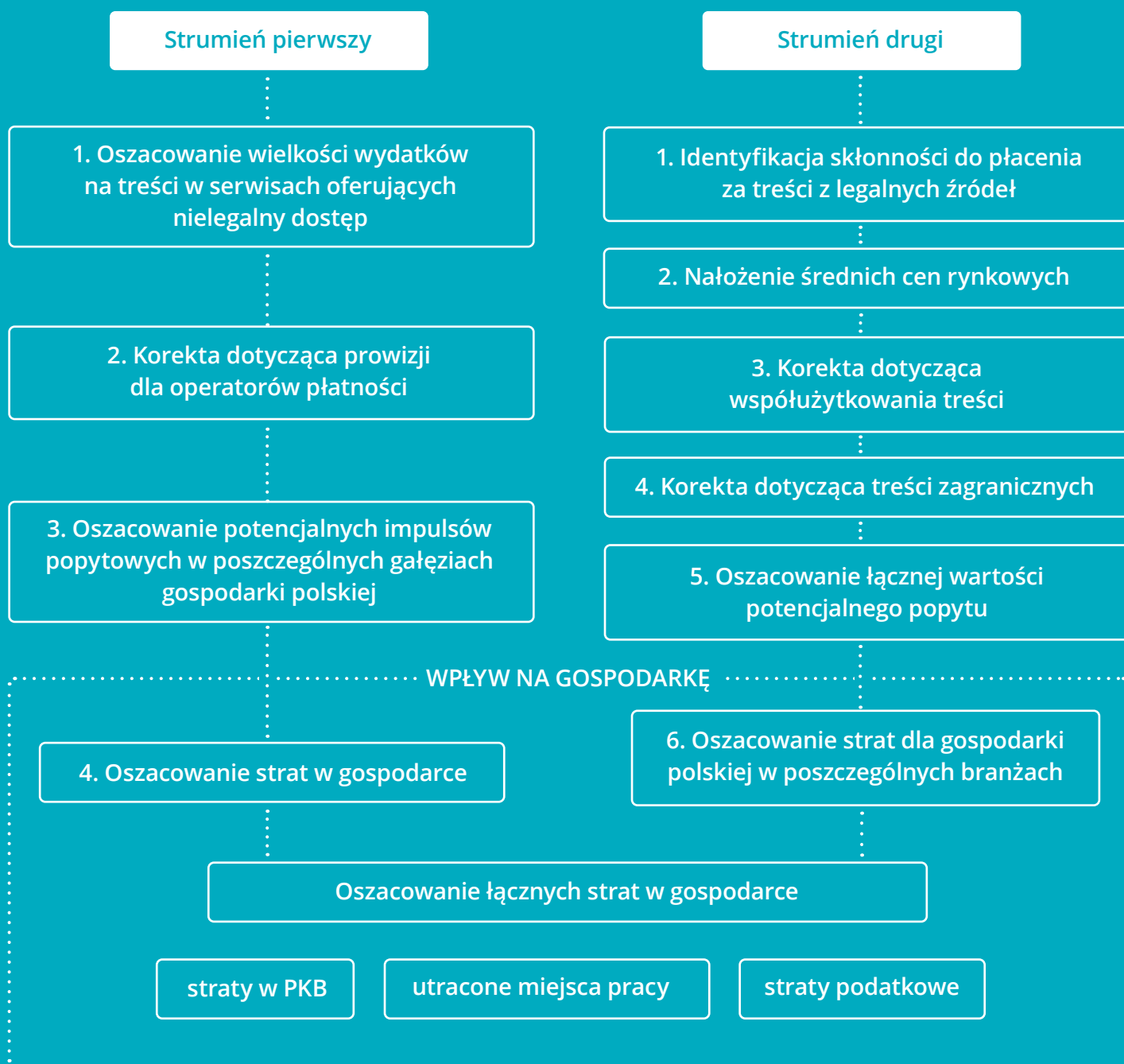
Dostawcy oferujący wskazane usługi i produkty mają z kolei swoich dostawców oraz poddostawców, którzy w celu wytworzenia produktu/usługi pozyskują dobra z innych gałęzi, tworząc tym samym sprzężenia zwrotne w całej gospodarce. Dzięki temu zwiększone zapotrzebowanie na dobra kultury wspiera tworzenie wartości dodanej, miejsc pracy, a w konsekwencji również wynagrodzeń i wpływów do budżetu (m.in. podatków VAT, PIT oraz CIT) nie tylko w gałęziach bezpośrednio powiązanych z przemysłem kreatywnym, ale także w całej gospodarce. Takie efekty określa się mianem **efektów pośrednich**.

Dodatkowo zwiększone dochody zarówno pracowników przemysłu kreatywnego, jak i pracowników dostawców i poddostawców wpływają na wzrost konsumpcji w gospodarce, a tym samym wytwarzają impuls popytowy, który znajduje odzwierciedlenie w zwiększaniu produkcji wpływającym na wytwarzanie wartości dodanej oraz generowanie miejsc pracy i podatków w gospodarce. **Efekty te określa się jako indukowane.**

Metodologia obliczania obecnych strat

Metodyka wyliczania wpływu piractwa na polską gospodarkę.

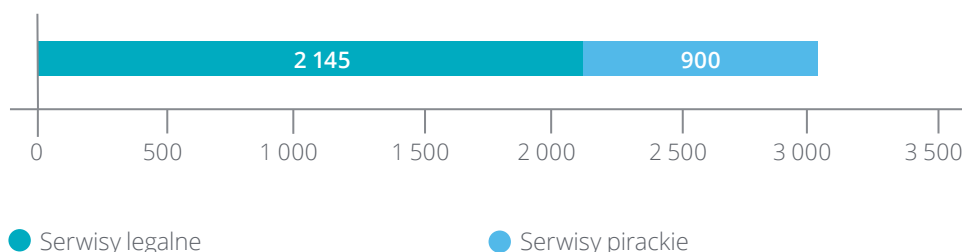
Pierwszy strumień

1. Oszacowanie wielkości wydatków na treści w serwisach oferujących nielegalny dostęp

Ankietowani udzielali odpowiedzi na pytania dotyczące odpłatności w poszczególnych serwisach, z których pozyskują treści. Lista wskazanych serwisów obejmowała serwisy oferujące zarówno legalny, jak i nielegalny dostęp (istotnym założeniem badania było nieujawnianie, że dotyczy ono piractwa internetowego).

Rozkład kwotowy płatności w legalnych oraz nielegalnych serwisach

Szacunkowa wartość ściągniętych plików płatnych (mln zł)

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Zebrane odpowiedzi dotyczące wydatków na konsumpcję treści z nielegalnych źródeł zsumowano (w ujęciu rocznym).

Zsumowane wartości uzyskane dla próby badawczej przeniesiono na badaną populację.

2. Korekta dotycząca prowizji dla operatorów płatności

Od łącznej kwoty płatności dokonywanych przez użytkowników odjęto wartość podatków oraz prowizji dla operatorów płatności, uwzględniając dodatni wpływ działalności tych serwisów na gospodarkę polską.

3. Oszacowanie potencjalnych impulsów popytowych w poszczególnych gałęziach gospodarki polskiej

Z uwagi na to, że większość serwisów oferujących nielegalny dostęp jest zarejestrowana poza granicami Polski, następują negatywne transfery środków, które w innym przypadku mogłyby zasilić polską gospodarkę.

Do oszacowania potencjalnych wpływów, które można by uzyskać w polskiej gospodarce dzięki kwotom wpłacanym przez użytkowników w nielegalnych serwisach, przyjęto strukturę popytu końcowego (spożycie) zgłaszanego przez gospodarstwa domowe, dokonując korekty o spożycie produktów importowanych.

4. Oszacowanie strat w gospodarce

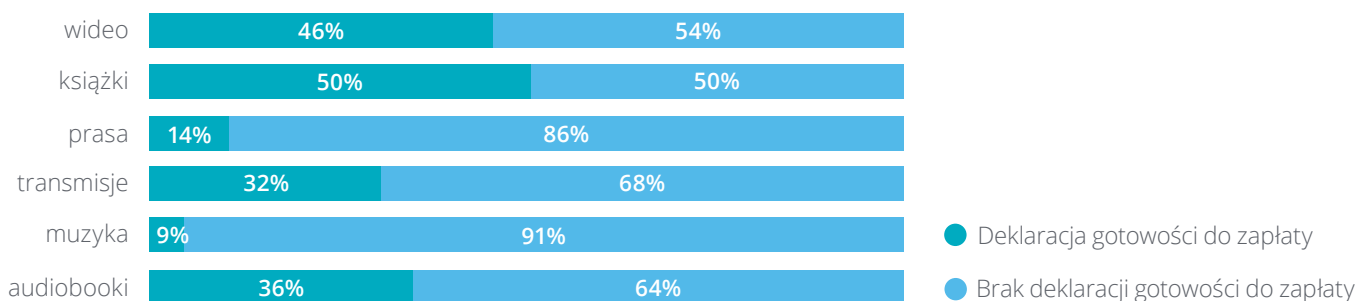
Otrzymane impulsy popytowe przypisane do poszczególnych gałęzi gospodarki (zagregowanych na potrzeby badania) wprowadzono do modelu, uzyskując szacowane straty w gospodarce polskiej dla: PKB, zatrudnienia oraz podatków i opłat.

Drugi strumień

1. Identyfikacja skłonności do płacenia za treści z legalnych źródeł

Ankietowani udzielali odpowiedzi na pytanie dotyczące alternatywnego wyboru związanego z pozyskaniem treści w legalnym źródle, odpłatnie lub nieodpłatnie, w przypadku niedostępności serwisów oferujących nielegalne treści.

**Skłonność do płacenia (procentowy udział użytkowników)
w serwisach oferujących legalny dostęp do treści
w przypadku ich niedostępności w nielegalnych źródłach**

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

W kolejnych etapach analizy uwzględniano wyłącznie wyniki badania tych konsumentów, którzy zadeklarowali gotowość pozyskiwania treści odpłatnie w legalnych źródłach.

2. Nałożenie średnich cen rynkowych

Szacując łączne przychody możliwe do uzyskania z konsumpcji treści w legalnych źródłach, wykorzystano dane dotyczące ilości konsumowanych treści zadeklarowane przez respondentów oraz średnich cen rynkowych wyznaczonych dla każdego z alternatywnych sposobów konsumpcji treści (np. zakup płyt CD, zakup dostępu do internetowego serwisu muzycznego).

3. Korekta dotycząca współużytkowania treści

Przy wyznaczaniu średnich cen rynkowych uwzględniono fakt, że poszczególne sposoby konsumpcji treści umożliwiają jednoczesne korzystanie z nich przez więcej niż jedną osobę i/hoặc przekazanie dostępu innym osobom do wykorzystania w dowolnym czasie (np. w przypadku internetowych serwisów wymagających wykupienia dostępu). Korekt dokonano zarówno na podstawie deklaracji respondentów, jak i dostępnych opracowań dotyczących współdzielenia treści, obniżając odpowiednio ceny jednostkowe poszczególnych treści.

4. Korekta dotycząca treści zagranicznych

Kalkulacje strat w polskiej gospodarce wymagają nie tylko wykorzystania tablic przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej, ale także zmniejszenia szoku popytowego wprowadzanego do modelu o wydatki na produkty importowane, a zatem

w szczególności na licencje na produkcje zagraniczne. Korekt dokonano na poziomie poszczególnych sposobów konsumpcji treści na każdym z analizowanych rynków przemysłu kreatywnego.

5. Oszacowanie łącznej wartości potencjalnego popytu

Na podstawie danych od respondentów, którzy zadeklarowali skłonność do zapłacenia za treści w przypadku braku możliwości ich pozyskania z nielegalnych źródeł, dotyczących liczby konsumowanych treści oraz po nałożeniu średnich cen rynkowych, a także wprowadzeniu opisanych wyżej korekt obliczono łączną wartość potencjalnego popytu na poszczególnych rynkach.

Oszacowana łączna wartość potencjalnego popytu na poszczególnych rynkach została poddana dodatkowej weryfikacji przez porównanie jej z wielkością wydatków Polaków na zakup artykułów i usług kulturalnych (dane za 2015 r.) w odniesieniu do badanych rynków.

Wielkości tzw. szoków popytowych zweryfikowano również pod kątem efektu substytucji, tzn. potwierdzono skłonność do finansowania zadeklarowanych dodatkowych wydatków z oszczędności, a nie ze zmniejszonej konsumpcji produktów z innych gałęzi gospodarki.

6. Oszacowanie strat dla gospodarki polskiej w poszczególnych branżach

Dane dotyczące potencjalnego popytu na poszczególnych rynkach wprowadzono do modelu opartego na tablicach przepływów międzygałęziowych, który umożliwia skwantyfikowanie zależności pomiędzy poszczególnymi gałęziami gospodarki. Zobrazowano w ten sposób całkowite efekty w gospodarce braku dostępności nielegalnych źródeł dostępu do treści. Są to tzw. ujemne efekty, które w niniejszym opracowaniu są rozpatrywane w ujęciu strat gospodarczych, definiowanych przez utracone PKB, utracone miejsca pracy oraz zmniejszone wpływy podatkowe.

Oszacowanie łącznych strat w gospodarce

W celu zobrazowania łącznych efektów, jakie piractwo internetowe wywołuje w każdej z badanych branż, wyniki uzyskane w ramach strumienia I oraz strumienia II kalkulacji zsumowano i przedstawiono w podziale na wymiary odczuwanych strat, tzn.: straty w PKB, utracone miejsca pracy, straty podatkowe.

Wpływ piractwa na gospodarkę obecnie

Do obliczenia łącznych strat, jakie powoduje zjawisko piractwa internetowego, wykorzystano analizę dwóch strumieni. Pierwszy dotyczy płatności dokonywanych przez użytkowników w portalach pirackich w celu uzyskania dostępu do treści.

Z uwagi na to, że większość tych serwisów jest zarejestrowana za granicą, następuje utrata strumieni finansowych (*leakage effects*), które w przypadku wydatkowania w gospodarce polskiej w legalnym obiegu zasiliłyby poszczególne jej gałęzie. Drugi strumień

strat związany jest z potencjalnym popytem na dobra w obszarze badanych rynków przemysłu kreatywnego, który mógłby zostać wygenerowany w przypadku braku dostępu do źródeł w nielegalnym obiegu online.

Źródło: Analiza Deloitte

Łączne straty dla gospodarki z pierwszego i drugiego strumienia

Łączne roczne straty generowane w polskiej gospodarce (za 2016 r.) w wyniku istnienia zjawiska piractwa treści w Internecie na badanych rynkach:

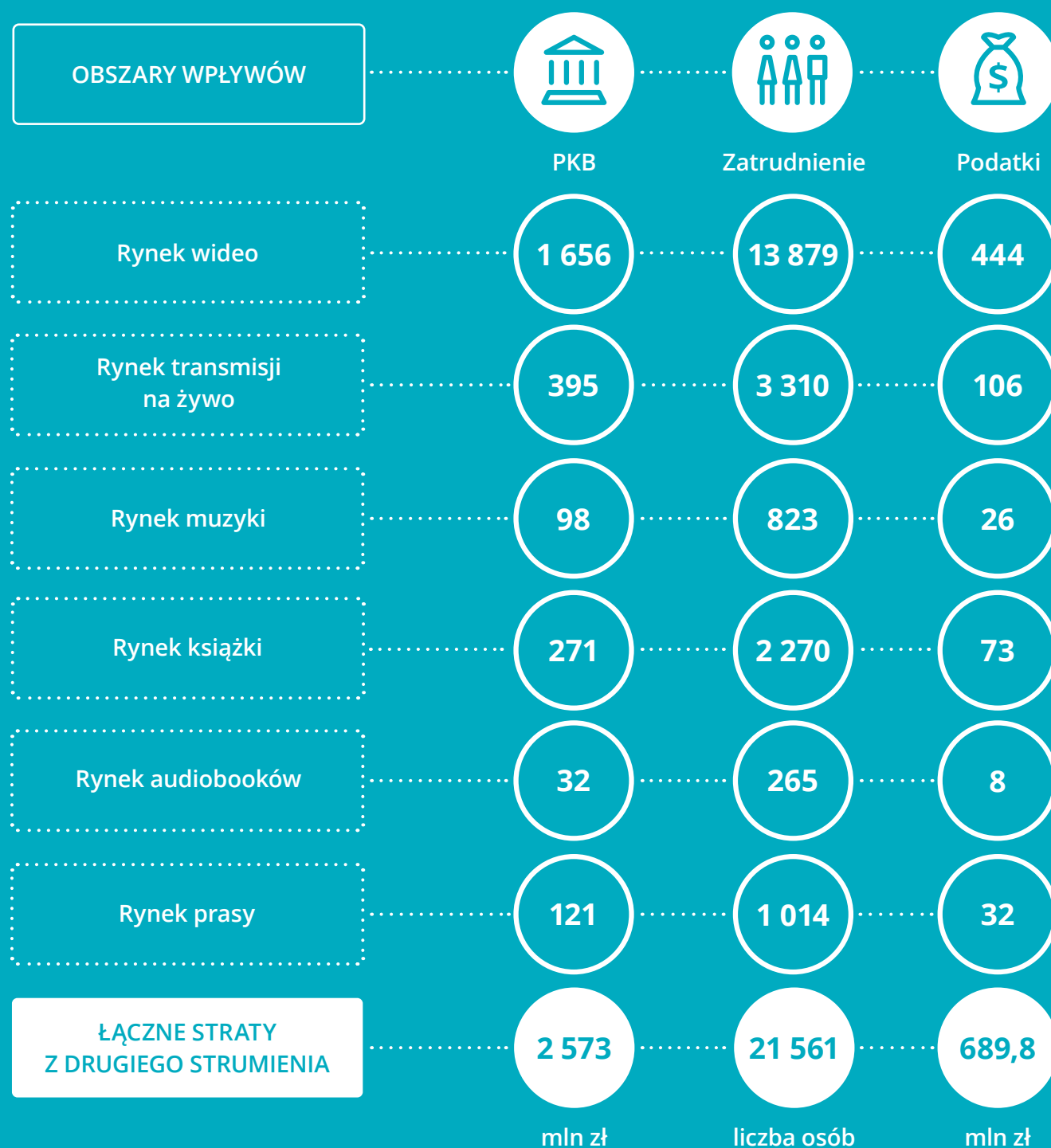
- **ponad 3 mld PLN utraconego PKB** – to kwota, którą można by pokryć ok. 30 proc. rocznych wydatków Skarbu Państwa na kulturę i media za 2015 r.

lub która pozwoliłaby zakupić po 4 bilety do kina dla każdego obywatela Polski,

- **27,5 tys. utraconych miejsc pracy** – to liczba mieszkańców Zakopanego lub ponad 13 proc. zarejestrowanych bezrobotnych w woj. mazowieckim,
- **836 mln PLN strat dla Skarbu Państwa** – to więcej niż dwukrotność zewidencjonowanych w 2016 r.

przychodów z abonamentu radiowo-telewizyjnego TVP S.A. lub kwota, która wystarczyłaby na zasilenie bibliotek w kraju ponad 33 mln drukowanych książek.

Wielkości rocznych strat w wyniku występowania piractwa na poszczególnych rynkach

Źródło: Analiza Deloitte

Wpływ piractwa na wielkość oraz jakość produkcji

Działalność kulturalna i twórcza stymuluje kreatywność i innowacyjność, prowadzi do poprawy jakości życia oraz niweluje nierówności społeczne, a w efekcie sprzyja zrównoważonemu rozwojowi⁶.

W krajach UE-27 sektory kulturalny i kreatywny (ang. *cultural and creative sectors, CCS*) dają zatrudnienie ponad 3,2 mln osób, generując blisko 403 mld euro przychodów oraz 153 mld euro wartości dodanej⁷. Ich pozytywna rola w rozwoju społeczno-gospodarczym UE widoczna jest szczególnie wyraźnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, na które przypada zdecydowana większość zatrudnionych w branży CCS.

Korzyści dla społeczności lokalnych

Prężna działalność artystyczna służy gospodarce nie tylko na poziomie krajowym, ale także regionalnym, przyczyniając się do powstania lokalnych klastrów charakteryzujących się wysoką konkurencyjnością ekonomiczną i jakością życia⁸. W praktyce oznacza to, że im więcej muzyków, pisarzy czy aktorów mieszka i tworzy w danym mieście, tym wyższy jest poziom życia jego mieszkańców. Przykładem takich miejscowości są Barcelona, Amsterdam, Wiedeń, Mediolan, a w Polsce – Poznań, Kraków i Warszawa.

Znaczenie sektorów CCS dla rozwoju społeczno-gospodarczego bywa niedoceniane ze względu na trudności w pomiarze ich pozytywnego wpływu na otoczenie. Powstanie teatru w danej dzielnicy może generować wymierne korzyści w postaci wzrostu przychodów sąsiadujących z nim restauracji. Jednak całkowite oddziaływanie tej instytucji na otoczenie jest znacznie bardziej złożone i dotyczy m.in. wpływu na jakość życia okolicznych mieszkańców, poziom integracji społecznej czy chęć do podejmowania działalności artystycznej⁹.

Trudności w pozyskaniu finansowania

Specyficzny charakter efektów funkcjonowania branży kulturalnej i kreatywnej – różniących się zasadniczo od dóbr konsumpcyjnych, na które popyt jest względnie stabilny – utrudnia dokładne prognozowanie jej wyników ekonomicznych. Powoduje to problemy z pozyskaniem przez sektory CCS finansowania zewnętrznego, szczególnie w okresie zwiększonej niechęci do inwestowania. Alternatywą mogą być w takim przypadku środki publiczne z budżetów krajowego lub lokalnego. Jednak w praktyce finansowanie rządowe i samorządowe nie dotyczy większości z sześciu rynków analizowanych w niniejszym raporcie¹⁰.

Dostępność finansowania zewnętrznego w przypadku sektorów CCS może dodatkowo ograniczać problem z brakiem skutecznej ochrony własności intelektualnej. Inwestorzy są mniej skłonni lokować w nich swoje oszczędności (np. poprzez *crowdfunding*) wiedząc, że piractwo wpływa negatywnie na wielkość przychodów lub istotnie zwiększa ryzyko nieosiągnięcia wyników na zaplanowanym poziomie.

Ze szkodą dla kapitału ludzkiego i debaty publicznej

Piractwo skutkuje osłabieniem kreatywności, a także wyhamowaniem rozwoju talentów, umiejętności i wiedzy. Narażeni na spadek przychodów artyści i przedsiębiorcy przeznaczają mniej czasu i środków na tworzenie, upowszechnianie oraz promocję i marketing utworów. Wyrazem tego jest mniejsza liczba tworzonych

i publikowanych dzieł oraz obniżenie ich jakości, różnorodności i oryginalności. Z badań wynika m.in., że dzięki wydłużeniu okresu obowiązywania praw autorskich produkcja filmów może się zwiększyć od niemal 2 proc. do nawet 13 proc.¹¹

Na negatywne skutki obiegu pirackich treści w szczególny sposób narażona jest branża medialna. Działalność nielegalnej konkurencji obniża przychody z reklam opiniotwórczych gazet, telewizji czy serwisów internetowych. Słabsza kondycja ekonomiczna wydawców może prowadzić do obniżenia jakości efektów ich działalności. Co więcej, zagraża ona kluczowym funkcjom mediów w demokratycznych społeczeństwach, ogranicza bowiem dostęp do rzetelnej informacji oraz utrudnia prowadzenie debaty publicznej.

Prognoza wpływu piractwa na gospodarkę

Kluczowe wnioski

- ▶ W związku z postępującym rozwojem technologii oraz digitalizacją społeczeństwa cyfrowe umiejętności Polaków będą się sukcesywnie poprawiać, a udział wydatków konsumpcyjnych na kulturę i rekreację zwiększy się z poziomu 7,7 proc. w 2015 r. do 8,2 proc. w 2024 r.
- ▶ Ze względu na mniejszą niż w wielu innych krajach Europy dojrzałość i nasycenie rynku w Polsce możliwy jest dalszy wzrost popularności Internetu jako źródła informacji, rozrywki czy relaksu. Można się również spodziewać, że rozwój technologiczny, m.in. coraz skuteczniejsza autoryzacja użytkowników, pozwoli ograniczyć dynamikę rozpowszechniania się piractwa.
- ▶ Biorąc pod uwagę przyjęte założenia dotyczące trendów technologicznych, społecznych i rynkowych, można oczekiwać, że w latach 2017–2024 średnie tempo wzrostu piractwa wyniesie 3,3 proc. i będzie wyższe niż średnie tempo wzrostu PKB w tym okresie.
- ▶ W latach 2017–2024 łączna wartość konsumpcji dóbr z nielegalnych źródeł może wynieść w Polsce 30,4 mld PLN, zwiększając się z 3,28 mld PLN w 2017 r. do 4,13 mld PLN w 2024 r.¹² Po uwzględnieniu czynnika zmiennej wartości pieniądza w czasie oraz celu inflacyjnego NBP na poziomie 2,5 proc. kwota ta powinna sięgnąć 27,1 mld PLN.

Wstęp

Prognoza skali piractwa oraz jego wpływu na gospodarkę w latach 2017–2024 przygotowana została w oparciu o: czynniki makroekonomiczne i strukturalne, czynniki branżowe i wzorce konsumpcyjne oraz czynniki mikroekonomiczne na poziomie następujących sześciu rynków:

RYNEK WIDEO

RYNEK KSIĄŻKI

RYNEK PRASY

RYNEK TRANSMISJI
NA ŻYWO

RYNEK MUZYKI

RYNEK
AUDIOBOOKÓW

Metodologia obliczania prognozowanych strat

Dynamika PKB

Ze względu na średnioterminowy horyzont prognozy skali piractwa i jego wpływu na gospodarkę oraz dużą nieprzewidywalność dynamiki PKB Polski na potrzeby tego opracowania przyjęto, że w najbliższym czasie **dojdzie do niewielkiego przyspieszenia tempa wzrostu polskiej gospodarki i konsumpcji. Odbędzie się to jednak kosztem spowolnienia dynamiki wzrostu PKB i wszystkich jego kluczowych komponentów po 2020 r.**

Kluczowe czynniki wpływające na wzrost PKB w latach 2017–2024:

- utrzymujące się na niskim poziomie inwestycje przedsiębiorstw

i gospodarstw domowych oraz niewielkie prawdopodobieństwo trwałego podniesienia stopy inwestycji;

- niepewność dotycząca efektywności inwestycji publicznych, w tym współfinansowanych ze środków UE, co może być widoczne zwłaszcza w odniesieniu do trwałych efektów podażowych skutkujących poprawą produktywności gospodarki;
- niepewność dotycząca inwestycji publicznych, pogłębianą trudną sytuacją finansów publicznych, która w przypadku spowolnienia gospodarczego może skutkować ograniczeniem wydatków na inwestycje;
- polityka gospodarcza sprzyjająca

konsumpcji kosztem oszczędności i inwestycji (wzrost transferów i części podatków, oprócz podatków obciążających konsumpcję, w tym VAT);

- utrzymujące się wysokie zatrudnienie, przy jednocześnie niskiej aktywności zawodowej oraz niekorzystnej strukturze demograficznej (negatywny efekt wzmocniony dodatkowo obniżeniem wieku emerytalnego).

Wydatki konsumpcyjne

Biorąc pod uwagę politykę gospodarczą sprzyjającą wzrostowi wydatków

w krótkim okresie, można założyć, że w perspektywie najbliższych kilku lat **udział konsumpcji gospodarstw domowych w PKB powróci do średniej z lat 1995–2015 i wyniesie 61 proc.**

Wzrost udziału stymulowany będzie dodatkowo czynnikami demograficznymi, a zwłaszcza starzeniem się społeczeństwa¹³. GUS prognozuje, że populacja Polaków będzie stopniowo maleć z 38,44 mln osób w 2015 r. do 37,73 mln w 2024 r.

Na podstawie spodziewanych zmian demograficznych oraz dalszego wzrostu PKB można założyć również, że stopniowo będzie się zwiększał udział wydatków na kulturę i rekreację

w łącznych wydatkach konsumpcyjnych gospodarstw domowych. **W 2024 r. powinien wynieść 8,2 proc. wobec 7,7 proc. w 2015 r. oraz średniej na poziomie 7,8 proc. w latach 2000–2015.**

Również w przypadku udziału pozostałych towarów i usług można założyć, że będzie on wykazywał tendencję powrotu do długookresowej średniej¹⁴. W latach 2000–2015 wyniosła ona 12,1 proc., a tylko w 2015 r. sięgnęła 13,3 proc.

Czynniki branżowe i wzorce konsumpcyjne

Korzystanie z Internetu

Z danych Ministerstwa Cyfryzacji wynika, że **w 2015 r. 63 proc. Polaków regularnie korzystało z Internetu. Dla porównania, średnia w UE-28 wyniosła wtedy 75 proc. Należy się spodziewać, że obecny unijny poziom Polska jest w stanie osiągnąć w 2024 r.**

Do wzrostu odsetka osób regularnie korzystających z Internetu przyczynić się powinny m.in. inwestycje i programy publiczne mające doprowadzić do zwiększenia dostępności sieci szerokopasmowej, działania mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, przewidywany wzrost dochodów oraz zmiana struktury demograficznej (malejący udział osób, które nigdy nie korzystały z komputera lub nie mają podstawowych umiejętności w tym zakresie). Z kolei czynnikiem ograniczającym możliwość

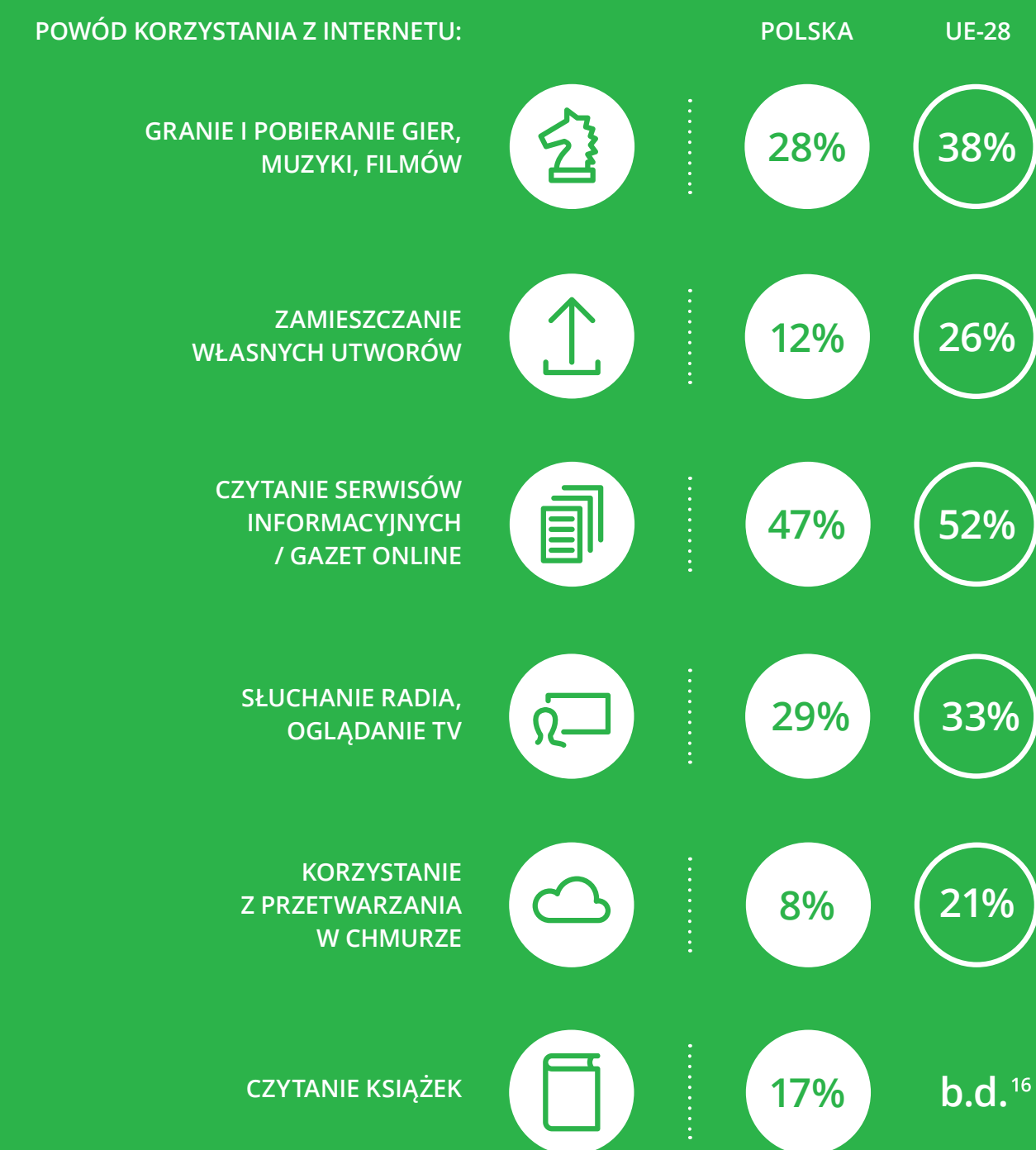
pełnego zrównania odsetka regularnie korzystających z Internetu z poziomem w najwyżej rozwiniętych państwach UE jest umiarkowane zurbanizowanie Polski i nadal wysoki udział osób zatrudnionych w rolnictwie.

Polacy najczęściej korzystają z Internetu w celach informacyjnych, odwiedzając serwisy oraz portale i wydania internetowe gazet. Z kolei niemal 30 proc. Polaków słucha internetowego radia i ogląda telewizję online, a także gra oraz pobiera wirtualne gry oraz muzykę i filmy. Mniej niż 20 proc. regularnych użytkowników Internetu wykorzystuje go do czytania książek. Dane te są zbieżne z informacjami dotyczącymi czytelnictwa ogółem – zaledwie 56 proc. Polaków czyta w ciągu roku przynajmniej 1 książkę, podczas gdy w krajach UE ten sam wskaźnik wynosi 68 proc.¹⁵

Ze względu na mniejszą niż w wielu krajach Europy dojrzałość i nasycenie rynku w Polsce możliwy jest natomiast dalszy wzrost popularności Internetu jako źródła informacji, rozrywki czy relaksu. Warunkowane to będzie:

- spodziewaną dynamiką wydatków konsumpcyjnych na kulturę i rekreację wśród osób regularnie korzystających z Internetu,
- niwelowaniem różnicy między Polską a krajami UE-28 pod względem stopnia wykorzystania Internetu (im większa różnica, tym mniejsza szansa na wzrost udziału w Polsce).

Osoby korzystające z Internetu w 2014 r., według powodów korzystania, w Unii Europejskiej, w Polsce (%) oraz odsetek Polaków, którzy przeczytali w ciągu roku co najmniej 1 książkę

Źródło: Społeczeństwo informacyjne w liczbach, 2015, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2015;
Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 r., Biblioteka Narodowa, 2016

Potencjalny wpływ piractwa na gospodarkę Polski

Tempo rozwoju piractwa w latach 2017–2024

Biorąc pod uwagę przyjęte założenia dotyczące trendów technologicznych, społecznych i rynkowych, można się spodziewać, że w latach 2017–2024 średnie tempo wzrostu piractwa

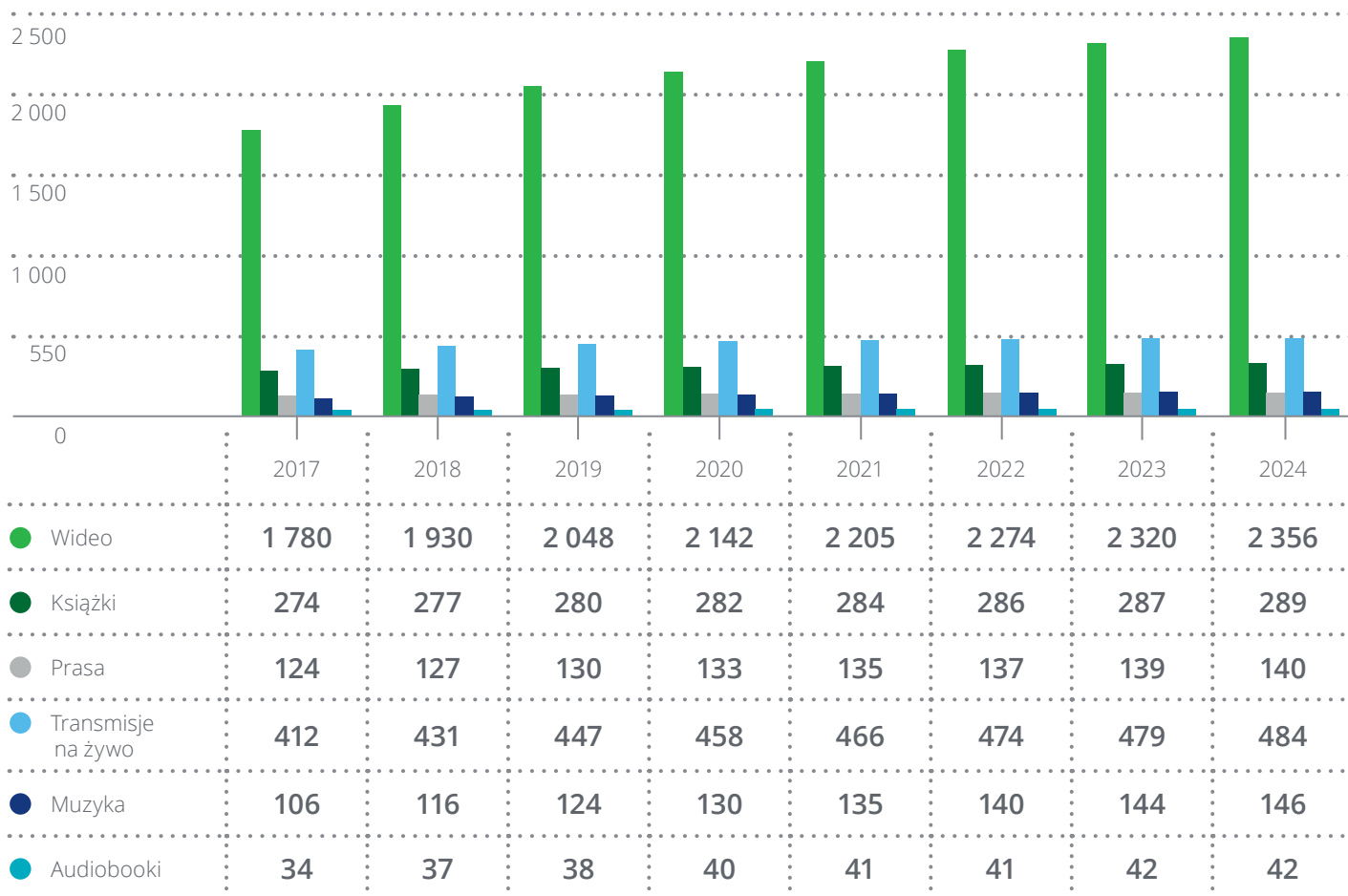
wyniesie 3,3 proc. i będzie zdecydowanie wyższe niż średnie tempo wzrostu PKB w tym okresie.

30,6 mld PLN to prognozowana całkowita wartość pirackiej konsumpcji treści z nielegalnych źródeł w Internecie w latach

2017–2024. Taka kwota pozwoliłaby jednorazowo pokryć około 70 proc. wartości deficytu sektora publicznego za 2015 r. lub wybudować około 730 km autostrad (to mniej więcej odległość pomiędzy Rzeszowem a Berlinem).

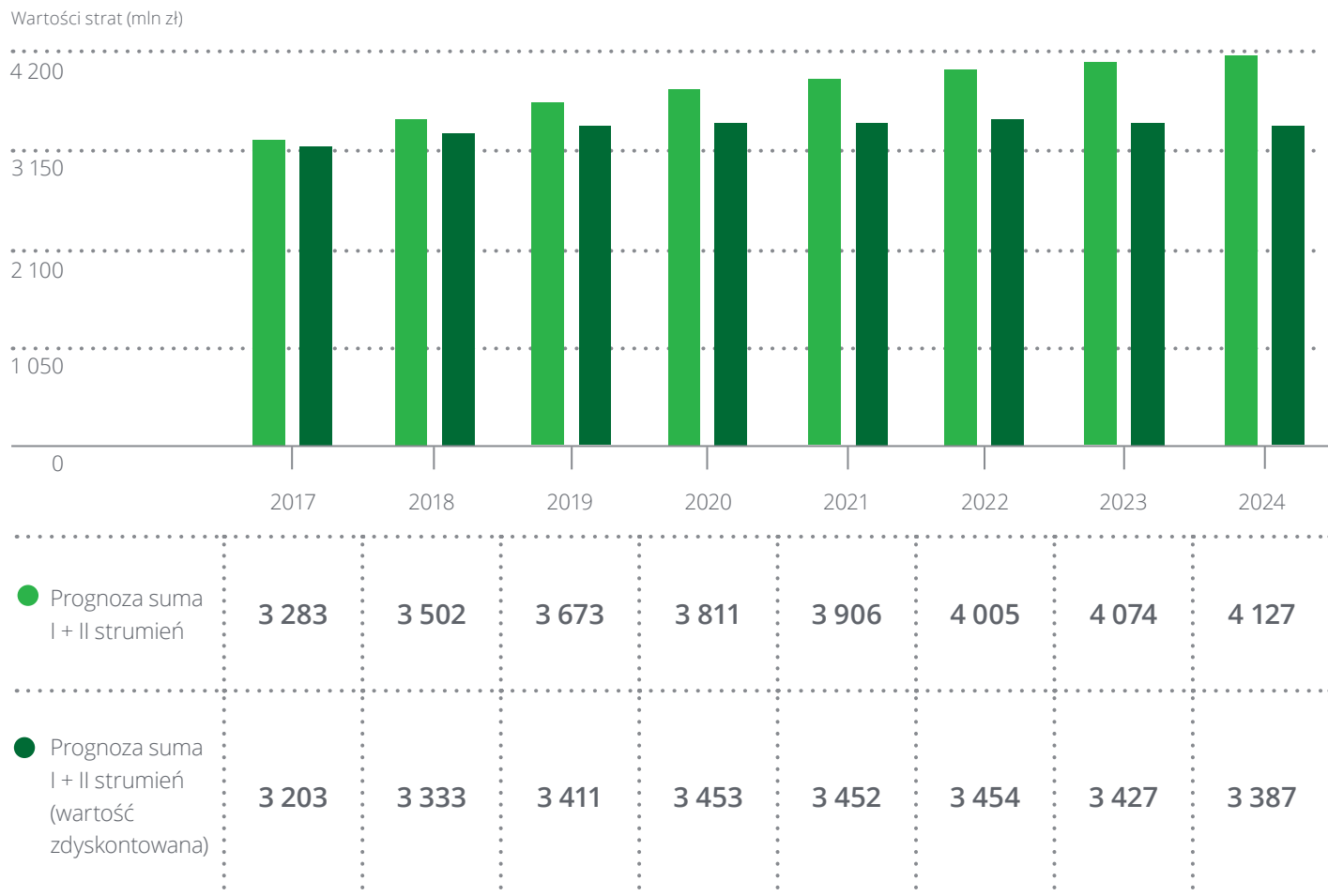
Prognozy rocznych strat w wyniku występowania piractwa na poszczególnych rynkach w latach 2017–2024 (w mln zł)

Wartości strat (mln zł)

Źródło: Analiza Deloitte

Prognozy sumarycznych rocznych strat w wyniku występowania piractwa w polskiej gospodarce w latach 2017-2024 (z I i II strumienia, w mln zł)

Źródło: Analiza Deloitte

Różnica w kwotach na wskazanych wykresach wynika z braku możliwości przypisania strat oraz ich prognoz dotyczących drugiego strumienia do poszczególnych rynków, bowiem nie można zakładać, że płatności na nielegalnych serwisach zostałyby w pełni przeznaczone na konsumpcję dóbr kultury z badanych rynków. Niemniej przedstawienie wpływu na całą gospodarkę jako sumy wartości z obu strumieni jest możliwe.

Łączna wartość konsumpcji dóbr z nielegalnych źródeł (suma wartości z pierwszego oraz drugiego strumienia) może wynieść 3,28 mld PLN w 2017 r., 3,50 mld PLN w 2018 r., 3,67 mld PLN w 2019 r., 3,81 mld PLN w 2020 r., 3,91 mld PLN w 2021 r., 4,01 mld PLN w 2022 r., 4,07 mld PLN w 2023 r. oraz 4,13 mld PLN w 2024 r.

Łącznie w tym okresie będzie to suma 30,4 mld PLN¹⁷. Po uwzględnieniu czynnika zmiennej wartości pieniądza w czasie oraz celu inflacyjnego NBP na poziomie 2,5 proc. kwota ta jest szacowana na 27,1 mld PLN.

Prognozowana dynamika konsumpcji pirackiej na analizowanych rynkach: wideo, książki, prasy, transmisji na żywo,

muzyki i audiobooków, jest wypadkową prognozowanej dynamiki konsumpcji legalnej oraz założeń dotyczących kształtowania się kluczowych trendów ekonomicznych, społecznych, technologicznych i regulacyjnych, które mogą wywierać szczególnie duży wpływ na popyt na dobra ze źródeł nielegalnych.

Kluczowe trendy widzenia dotyczące rozwoju piractwa w Polsce do 2024 r.

- Wskutek starzenia się społeczeństwa wzrośnie liczba osób dysponujących czasem wolnym, który będzie mógł zostać przeznaczony na kulturę i rozrywkę, w tym ze źródeł nielegalnych.
- Wzrost PKB będzie się przekładał na wyższe budżety gospodarstw domowych, w tym przeznaczane na kulturę i rozrywkę, co zwiększy możliwość zakupu legalnych dóbr.
- Dzięki rosnącej konkurencji relatywne ceny dóbr legalnych w porównaniu z nielegalnymi będą się obniżać. Przyczynia się do tego postępujący w szybkim tempie rozwój nowych, coraz efektywniejszych rynków i platform, np. streamingu, coraz lepsze porównywarki cen czy możliwość selekcji nabywanych dóbr. Przykładowo, konsument będzie kupował wyłącznie interesujące go utwory czy transmisje konkretnego występu artysty, a nie całe albumy czy koncerty. Efekt spadających cen jednostkowych zostanie zrekompensowany przez zwiększenie wolumenu sprzedaży, ponieważ klienci będą mogli kupować więcej faktycznie interesujących ich dóbr.
- Rosnąca elastyczność konsumpcji dóbr kultury i rozrywki będzie skutkowała zwiększeniem ilości dostępnego czasu wolnego, np. dzięki możliwości konsumpcji poza domem na tabletach czy smartfonach w czasie podróży.
- Spadek cen urządzeń mobilnych ze względu na szybki postęp technologiczny oraz obniżenie cen transmisji danych sprzyjają wzrostowi konsumpcji dóbr digitalowych, zarówno legalnych, jak nielegalnych.
- Umiejętności cyfrowe będą się stopniowo poprawiać, jednak różnica

w porównaniu z krajami UE-28 do 2024 r. nie zostanie całkowicie zniwelowana (według wskaźnika gospodarki i społeczeństwa informacyjnego).

- Możliwy jest dalszy wzrost popularności aktywnych form spędzania wolnego czasu. Chociaż przeciętny mieszkaniec Polski nadal rzadziej uprawia sport w porównaniu z przeciętnym mieszkańcem krajów UE, na przestrzeni ostatnich lat zaszły istotne zmiany w zakresie stylu i higieny życia¹⁸. Za tym trendem podąża rynek, co przejawia się m.in. w rosnącej liczbie i ofercie klubów fitness czy szkół tańca.
- Upowszechnienie biometrii jako sposobu autoryzacji dostępu do dóbr i profili użytkowników może utrudnić obrót pirackimi dobrami¹⁹.

Charakterystyka piractwa w Internecie

Kluczowe wnioski

► Podczas analiz zidentyfikowano pięć podstawowych modeli udostępniania treści przez serwisy oferujące nielegalny dostęp: streaming na żywo, streaming na żądanie, hosting plików, wymiana w sieci torrent, linkowanie.

► W ujęciu całego badanego rynku największą popularnością wśród użytkowników treści zamieszczanych w Internecie cieszą się serwisy stosujące model hostingu plików.

W dalszej kolejności są to serwisy umożliwiające streaming na żądanie oraz serwisy wspomagające wymianę w sieci torrent. Różnie w popularności poszczególnych modeli różnią się zależnie od typu rozprowadzanych treści.

► Modele umożliwiają czerpanie zysków finansowych z działalności z dwóch źródeł: poprzez bezpośrednie płatności od użytkowników oraz

emisję treści reklamowych. Z serwisami pirackimi chętnie współpracują nie tylko pośrednicy dostarczający usługi internetowe, ale także pośrednicy płatności oraz pośrednicy reklamowi.

Wstęp

Do oszacowania wpływu piractwa na gospodarkę wymagane jest poznanie powiązań i specyfiki relacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami na rynkach objętych tym zjawiskiem. Obejmuje to analizę narzędzi, jakimi dysponują właściciele nielegalnych serwisów, modeli udostępniania treści i powiązań z pośrednikami.

W kolejnych podrozdziałach omawiane są poszczególne modele serwisów pirackich oraz wykorzystywane przez nie sposoby

uzyskiwania korzyści finansowych w nielegalnym obiegu treści.

Przedstawione modele opisane zostały na poziomie ogólnym w celu uchwycenia wspólnych zagadnień dla wszystkich badanych rynków. W praktyce w ramach poszczególnych kategorii przedstawionych modeli wyróżnić można kilka mniejszych, różniących się siecią powiązań poszczególnych uczestników procederu.

Serwisy pirackie korzystające z poniższych modeli dodatkowo można podzielić na takie, których administratorzy samodzielnie publikują treści, oraz takie, które wykorzystują treści przesyłane lub nadawane przez użytkowników.

Rodzaje modeli udostępniania treści

Pirackie serwisy oferują zwykle szerszy wachlarz możliwości dostępu do treści, ponieważ nie dotyczą ich ograniczenia licencyjne oraz ignorują one wymogi prawne. **W ramach analizy zidentyfikowano główne modele dostępu do nielegalnie oferowanych treści przez serwisy naruszające prawa autorskie.**

Streaming na żywo

Wraz z upowszechnieniem szerokopasmowego dostępu do Internetu popularne w sieci stało się również oglądanie treści na żywo²⁰. Usługa ta polega na odbiorze przez użytkownika końcowego sygnału transmisji z serwera, do którego przekazują go urządzenia nadawcy. Równoczesna dostępność usług nadawania dla zwykłych użytkowników nieposiadających własnych serwerów spowodowała pojawienie się serwisów nadających kanały linearne i transmisje sportowe

udostępniane przez użytkowników końcowych za pośrednictwem platform streamingowych. Treści chronione prawami autorskimi (takie jak m.in. wydarzenia na żywo, filmy czy programy telewizyjne) są w takim wypadku retransmitowane z własnego dekodera telewizji kablowej lub kanału internetowego przez użytkowników łamiących w ten sposób prawa autorskie. W większości wypadków są to działania o charakterze zarobkowym.

Streaming na żądanie

Serwisy internetowe oferujące streaming treści na żądanie umożliwiają użytkownikom konsumpcję treści w wybranym przez nich momencie, pozwalając zrezygnować z przestrzegania określonego czasu nadawania transmisji. Streaming na żądanie umożliwia natychmiastowe odbieranie treści bez utrwalania jej na urządzeniu końcowym. Treści udostępniane w tym modelu przechowywane są na serwerze

usługodawcy, z którego następuje przesyłanie danych do każdego z użytkowników z osobna.

Hosting plików

Usługi internetowe, które dostarczają przestrzeń do przechowywania plików cyfrowych na przeznaczonych do tego serwerach. Link do pliku użytkownika zapisanego na takim serwerze jest domyślnie udostępniany publicznie. Dostęp do plików zwykle jest płatny i występuje w kilku opcjach, takich jak abonament, opłata za liczbę pobranych plików lub za wielkość transferu. Często nadarza się również możliwość darmowego pobierania plików, jednak z ograniczeniami w postaci zmniejszonej prędkości transferu, konieczności dodatkowego oczekiwania lub dziennego limitu liczby możliwych do pobrania plików. Jednocześnie osoby, które przesyłają pliki, są bardzo często nagradzane przez serwisy hostingowe, które stosują programy partnerskie.

Polegają one na dzieleniu się częściami wygenerowanych przez plik przychodów z użytkownikiem, który zamieścił go na serwerze. Wysokość prowizji jest uzależniona od liczby pobrań przesłanego pliku. Serwisy hostingowe unikają odpowiedzialności prawnej przedstawiając się jako platformy, które nie filtrują treści dodawanych przez użytkowników, za to reagują na zawiadomienia o naruszeniach.

Model funkcjonowania hostingu plików jest z pozoru podobny do modelu dysków internetowych (tzw. chmury). Kluczowe różnice to sposób dostępu do plików oraz świadczona usługa. Dyski internetowe dają dostęp do pliku standardowo tylko osobie, która go na nich umieściła. Serwisy hostingowe mają przeciwne założenie, z reguły udostępniając wszystkie pliki. Usługa oferowana przez dyski internetowe polega na oferowaniu przestrzeni dyskowej do dyspozycji użytkownika w zakresie własnych plików, natomiast serwis hostingowy oferuje możliwość pobierania cudzych plików.

Wymiana w sieci BitTorrent

BitTorrent jest najpopularniejszą technologią opartą na modelu P2P (*peer-to-peer*), czyli model bezpośredniej wymiany treści między użytkownikami końcowymi – w przeciwieństwie do modelu klient-serwer, w którym przepływ jest jednokierunkowy. Dostęp do sieci BitTorrent dają serwisy internetowe zawierające katalogi utworów wraz z ich metadanymi (m.in. opis, okładka, obsada) oraz unikatowymi sygnaturami plików występujących w tej sieci. Pliki z treściami rozproszone są na komputerach użytkowników końcowych w wielu zmultiplikowanych kopiach i zarządzane są przez serwer sterujący nazywany trackerem. Do pobierania treści potrzebne jest zainstalowanie oprogramowania klienckiego, wywoływanego z poziomu

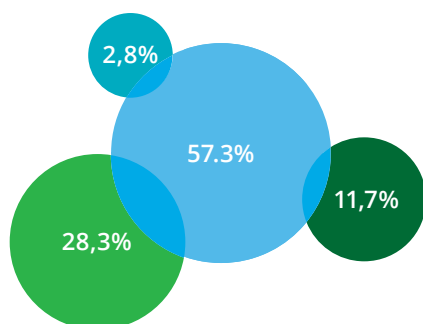
strony internetowej z katalogiem treści, która inicjuje następnie pobieranie wskazanego pliku. Komputer użytkownika pobierającego jest w tym celu dołączany w tle do sieci torrent i pod kontrolą trackera bierze udział w wymianie, to znaczy w trakcie pobierania treści, każdy pobrany fragment jest automatycznie udostępniany pozostałym użytkownikom tej sieci.

Linkowanie

Wśród modeli dostępu do pirackich treści wyróżnione zostały serwisy linkujące jako takie, które nie zawierają treści w swoich zasobach internetowych ani też nie prezentują treści z cudzych zasobów (tak zwane embedowanie), lecz gromadzą odsyłacze do zewnętrznych serwisów – w postaci klasycznych internetowych hiperlinków, które odsyłają na inną, niepowiązaną domenę internetową, otwieraną w nowym lub tym samym oknie przeglądarki. Rolą serwisów linkujących jest umożliwienie odnalezienia utworów w Internecie – a więc agregacja, czyli katalogowanie zbiorów pirackich treści, które z różnych powodów są rozproszone w Internecie pomiędzy różnymi, niekiedy zmieniającymi się domenami. Jednym z takich powodów jest wykorzystanie serwisów hostingowych, które nie są indeksowane przez wyszukiwarki – a więc są ukrywane przed właścicielami treści i firmami antypirackimi – za to są dostępne dla użytkowników katalogów linków, nierzadko zabezpieczonych przed prostym dostępem. Analogicznym powodem jest linkowanie do serwisów z nielegalnymi transmisjami sportowymi, które również starają się działać w cieniu i pojawiają się w sieci pod różnymi tymczasowymi domenami tuż przed wydarzeniem sportowym, a znikają wraz z jego końcem. Ich odnalezienie jest możliwe tylko przez znany agregator odnośników w serwisie linkującym.

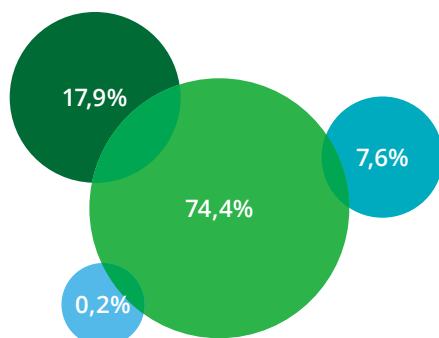
Analiza wyników badania pozwoliła na ustalenie preferencji użytkowników pirackich serwisów na każdym z rynków. Należy zwrócić uwagę, że serwisy linkujące jako niezapewniające samodzielnie konsumpcji treści powinny być rozpatrywane wraz z pozostałymi modelami udostępniania, do których odsyłają (więcej o linkowaniu w rozdziale 9 w sekcji „Odpowiedzialność dostawców treści”).

Pozyskiwanie materiałów wideo z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

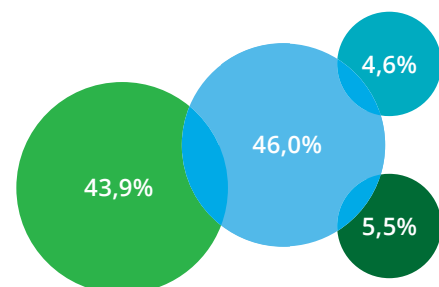
- Streamingowanie na żądanie/czytanie na stronie
- Serwisy torrent
- Serwisy hostingowe
- Serwisy linkujące

Pozyskiwanie książek z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

- Streamingowanie na żądanie/czytanie na stronie
- Serwisy torrent
- Serwisy hostingowe
- Serwisy linkujące

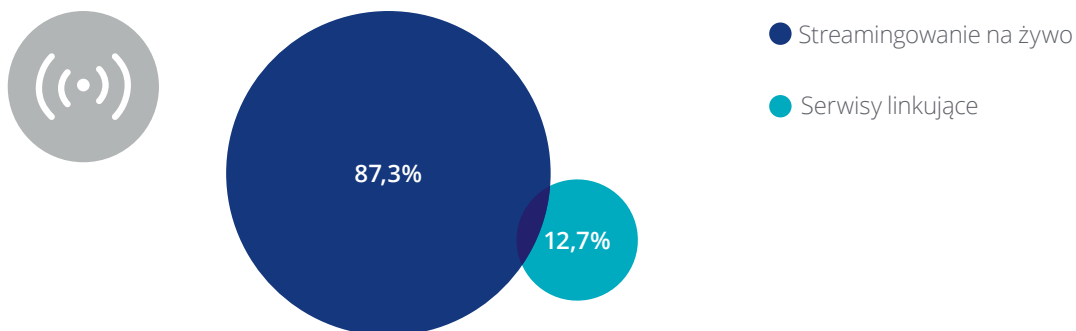
Pozyskiwanie artykułów prasowych z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

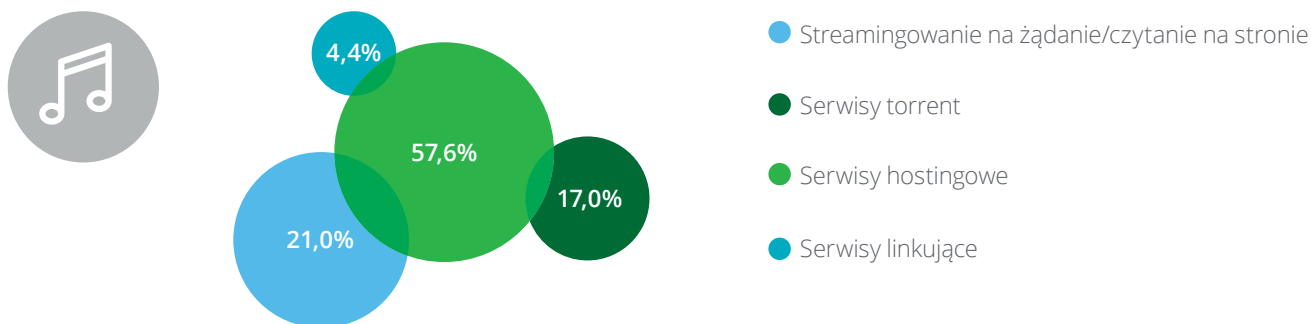
- Streamingowanie na żądanie/czytanie na stronie
- Serwisy torrent
- Serwisy hostingowe
- Serwisy linkujące

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

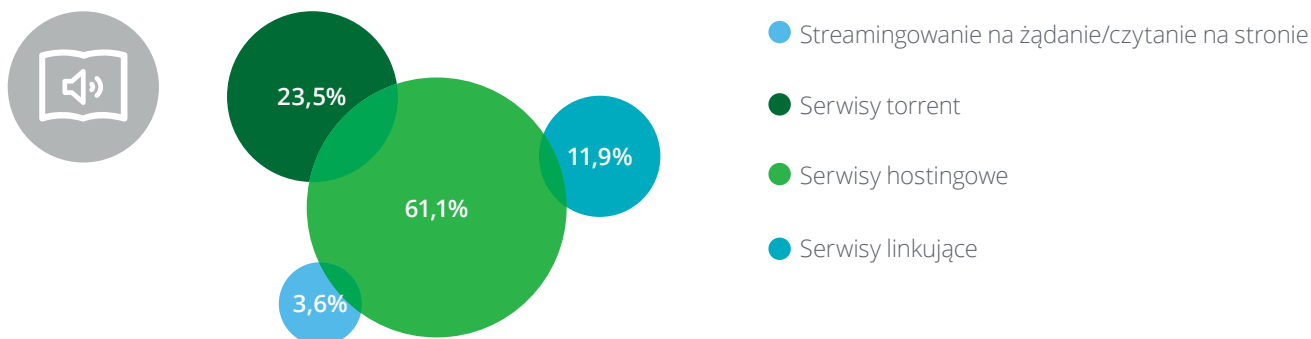
Pozyskiwanie transmisji online na żywo z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

Pozyskiwanie muzyki z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

Pozyskiwanie audiobooków z pirackich serwisów wg rodzaju serwisu

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przedstawione zestawienie pokazuje, że najpopularniejszym źródłem pozyskiwania nielegalnych treści na większości badanych rynków są serwisy hostingowe. Słuchacze audiobooków i muzyki oraz czytelnicy książek najczęściej wskazywali właśnie to źródło. Serwisy hostingowe są również bardzo popularne wśród czytelników prasy (druga pozycja według popularności, tuż po czytaniu artykułów bezpośrednio na stronie – uzyskany wynik to niespełna 44 proc.) oraz wśród widzów materiałów wideo (również drugi najczęściej wskazywany model pozyskiwania treści z wynikiem 28 proc., ustępujący jedynie streamingowi na żądanie).

Drugą z kolei najpopularniejszą metodą pozyskiwania treści jest streaming na żądanie, który przeważa wśród odpowiedzi odbiorców treści wideo i czytelników prasy (czytanie na stronie). Dostęp na żądanie jest również popularną metodą dostępu do muzyki.

Trzecie miejsce zajmują serwisy torrent. Do korzystania z tej metody dostępu niezbędne jest zainstalowanie programu odbiorczego, co może stanowić jeden z kluczowych czynników zmniejszających jej popularność. Serwisy typu torrent są wykorzystywane głównie przez czytelników pirackich książek cyfrowych, słuchaczy audiobooków i muzyki.

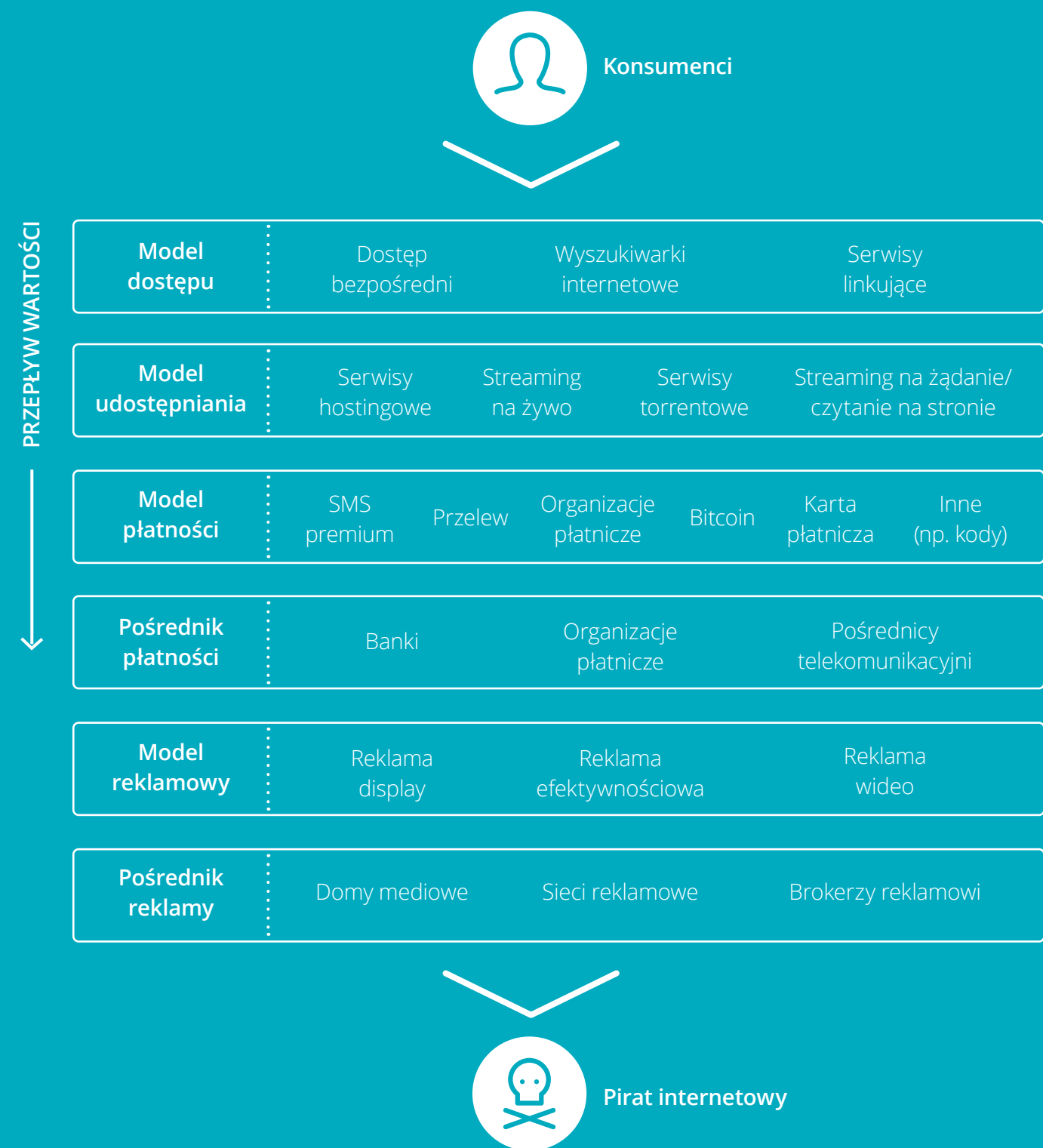
Serwisy linkujące odgrywają pewną rolę na każdym rynku. Respondenci najczęściej wskazywali korzystanie z tych źródeł przy okazji poszukiwania w Internecie audiobooków, książek oraz nielegalnych transmisji online. W sytuacji, w której w Internecie nie wykształciły się wyspecjalizowane i popularne serwisy oferujące ww. treści, w ich odszukiwaniu kluczową rolę odgrywają serwisy linkujące.

Schemat działalności serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści

Model przepływów finansowych ma na celu przedstawienie sposobu uzyskiwania przychodów przez serwisy oferujące nielegalny dostęp do treści na badanych rynkach przemysłu kreatywnego. Przedstawiając przepływy wartości, uwzględniono schemat działalności serwisów pirackich na podstawie możliwości wyboru, jakie serwis piracki może zapewnić konsumentowi, oraz indywidualnych decyzji konsumentów.

Przedstawiony schemat jest próbą uchwycenia modelu uniwersalnego dla serwisów o różnych modelach udostępniania treści i charakteru dystrybuowanych materiałów. Należy mieć na uwadze, że schematy poszczególnych serwisów mogą się różnić od modelu uniwersalnego.

Schemat działalności serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści na badanych rynkach

Źródło: Opracowanie własne Deloitte

Model dostępu

Konsument poszukujący treści w Internecie może skorzystać z trzech modeli dostępu. Wybór dostępu bezpośredniego dotyczy użytkowników znających nazwę i adres konkretnego serwisu, z którego chcą pozyskać treści w Internecie. Bardzo często jednak internauta nie wie, gdzie poszukiwać interesujących go tytułów, i decyduje się na skorzystanie z wyszukiwarek internetowych lub serwisów linkujących.

Model udostępniania

Cztery główne modele udostępniania treści w serwisach pirackich zostały opisane w początkowej części rozdziału 3.

Model płatności/Pośrednik płatności

W sytuacji, gdy piracki serwis, który wybierze użytkownik, jest płatny, najczęściej płatności realizowane są przez trzy podmioty: banki, organizacje płatnicze i pośredników telekomunikacyjnych. Najpopularniejszym modelem płatności są SMS premium i przelewy bankowe. W niektórych przypadkach płatności za transakcje odbywają się z użyciem waluty bitcoin lub są realizowane innymi metodami, np. za pomocą kodów płatnościowych. Pośrednicy płatności, współpracując z serwisami łamiącymi prawa autorskie, przyczyniają się do wspierania procederu piractwa.

Model reklamowy

Stawki reklamowe w serwisach pirackich są zwykle niższe niż w legalnych, przez co serwisy te stają się bardzo atrakcyjne dla potencjalnych reklamodawców. Większość serwisów pirackich, m.in.

w celu obniżenia kosztów i unikania odpowiedzialności za emisję reklamy w nielegalnym kontekście, nie prowadzi samodzielnej sprzedaży reklam, lecz przyłącza się do sieci reklamowych lub korzysta z automatycznych systemów emisji reklam na ich witrynie.

W ramach analizy wyszczególniono 3 rodzaje reklamy. Reklamę display, wideo i efektywnościową. Reklama display (lub reklama graficzna) najczęściej emitowana jest na powierzchni witryny internetowej w postaci baneru reklamowego. Reklama display może przyjmować format statyczny lub animowany. Reklama wideo jest podobna do reklamy graficznej, z tym, że zamiast obrazu statycznego lub animowanego wyświetlane są klipy wideo. Reklama efektywnościowa to rodzaj reklamy internetowej, w której właściciel powierzchni reklamowej otrzymuje wynagrodzenie od reklamodawcy wyłącznie za uzyskanie konkretnego efektu, akcji wykonanej przez użytkownika. Może to być na przykład rejestracja w reklamowanym serwisie lub dokonanie zakupu online. Samo wyświetlenie reklamy nie jest więc opłacane. Wynagrodzenie za ten rodzaj reklamy jest zwykle najwyższe.

Pośrednik reklamy

Ważną rolę w łańcuchu obrotu powierzchnią reklamową w serwisach z pirackimi treściami odgrywają pośrednicy reklamy. Od strony klienta reklamowego są to sieci reklamowe, agregujące kilkadziesiąt lub więcej serwisów o bardzo różnej tematyce i grupach docelowych (nie tylko pirackich), dających łącznie zasięg większy niż pojedynczy, nawet największy podmiot na lokalnym rynku. Od strony wydawcy pirackiej strony jest to z kolei broker, który reprezentuje grupę zakupową klientów reklamowych dysponującą

znacznymi budżetami i niedostępną dla pojedynczych, nawet dużych wydawców internetowych. Powierzchnia reklamowa w serwisach danej sieci jest sterowana przez adserver kontrolowany przez brokera, który na podstawie parametrów zleceń od klientów ustala takie parametry, jak grupa docelowa i zasięg komunikatu reklamowego każdej emitowanej kampanii. O tym, na których serwisach i kiedy emitowana będzie konkretna reklama, decyduje adserver, który dokonuje w czasie rzeczywistym arbitrażu cenowego, dążąc do zakupu zamówionego zasięgu jak najtaniej w ramach założonej grupy docelowej. Oznacza to, że ani klient reklamowy nie wie z góry, na jakich serwisach będzie emitowana jego reklama, ani wydawca serwisu internetowego nie wie, jakie reklamy wyświetlone będą na jego serwisie. Po kampanii strony dokonują rozliczenia, to znaczy klient reklamowy płaci brokerowi za zrealizowaną akcję, a ten wynagradza proporcjonalnie te serwisy ze swojej sieci, których powierzchnia została użyta w ramach realizacji kampanii.

Opisywana sytuacja może dodatkowo odbić się niekorzystnie na postrzeganiu reklamodawcy i jego marki przez klientów, którzy wiedząc, że reklamodawca wspiera działania nielegalne, mogą odwrócić się od jego produktów lub usług. Ponadto w skrajnych przypadkach w serwisach pirackich pojawiają się reklamy serwisów lub usługodawców oferujących legalne treści. Wtedy użytkownik serwisu nie wie, czy ma do czynienia z serwisem legalnym czy pirackim.

Przyczyny zjawiska piractwa w Polsce

Kluczowe wnioski

- ▶ Rozkład przyczyn piractwa nie jest jednakowy dla poszczególnych typów treści, jednak na większości rynków najczęściej wskazywaną przez respondentów przyczyną korzystania z serwisów zapewniających nielegalny dostęp do treści jest łatwość i szybkość dotarcia do interesujących materiałów.
- ▶ Znaczącym czynnikiem, który został wyróżniony przez respondentów, jest również szeroka oferta treści, jaką udostępniają pirackie serwisy, w połączeniu z brakiem konieczności uiszczania opłat. Dodatkowo ankietowani wskazują na możliwość konsumowania treści w dowolnym, wybranym przez siebie czasie.
- ▶ Wśród internautów rośnie świadomość wpływu działań pojedynczych użytkowników serwisów pirackich na powstawanie strat, jakie ponoszą twórcy, wykonawcy i producenci treści. Opinie, że istnieje powiązanie pomiędzy tymi obszarami i że ma to marginalne znaczenie, rozkładają się równo.
- ▶ Przedstawione determinanty bazują na opiniach użytkowników, nie na obiektywnych ocenach serwisów pirackich w porównaniu z usługami legalnymi. Pokazują zatem obraz postrzegania poszczególnych typów serwisów przez ich użytkowników, niekoniecznie odzwierciedlający rzeczywiste ich cechy.

Wstęp

W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki badania zjawiska piractwa – jego przyczyn oraz skali. Lepsza znajomość powodów, dla których użytkownicy decydują się na wybór treści z nielegalnych źródeł, może w istotny sposób pomóc w zaprojektowaniu i dopasowaniu narzędzi do walki z piractwem na poszczególnych rynkach.

Realizacja badania

- Badanie zostało przeprowadzone w styczniu 2017 r. przez niezależny podmiot badawczy.
- Z uwagi na tematykę analizowanego zjawiska wykorzystano metodę badania CAWI w panelu internetowym (ang. Computer Assisted Web Interview). Struktura panelistów wiernie odzwierciedla strukturę internautów w Polsce. W celu zapewnienia najwyższej jakości badania z panelu usuwani byli uczestnicy, którzy wypełniali ankiety niestarannie lub nierzetelnie.
- Badaniem objęto reprezentatywną próbę 1500 internautów w wieku 15–75 lat korzystających z następujących typów treści zamieszczanych w Internecie: treści wideo, książki, prasa, transmisje na żywo, treści muzyczne, audiobooki. Próba badania podlegała warstwowaniu ze względu na płeć, wiek, dochód, wielkość miejsca zamieszkania i region kraju.
- W celu potwierdzenia odpowiedniego doboru próby przed rozpoczęciem pełnego badania przeprowadzono pomiar założycielski na próbie N=1500.
- Do badania zakwalifikowano osoby, które w tzw. pytaniu screenującym (zadawanym w sposób neutralny, niesugerującym paneliście odpowiedzi) zadeklarowały, że jednym z istotnych obszarów ich aktywności w Internecie jest oglądanie/pozyskiwanie pełnowartościowych treści audio/transmisji na żywo/książek, odsłuchiwanie/ściąganie piosenek, czytanie/ściąganie prasy.
- W celu zapewnienia wiarygodności badania:
 - W ankiecie nie wskazano, że badanie dotyczy zjawiska piractwa w Internecie.
 - Sprawdzono niesprzeczność odpowiedzi respondentów, dodając do kwestionariusza pytania kontrolne. Monitorowano również czas wypełnienia ankiety i dodatkowo sprawdzano respondentów, których odpowiedzi budziły wątpliwości.
 - Listę serwisów, które respondenci mogli wskazać w celu wyboru źródeł pochodzenia treści na poszczególnych rynkach, przygotowano w taki sposób, by zawierała podobną liczbę serwisów legalnych oraz nielegalnych. Dodatkowo respondenci mieli możliwość wpisania innej odpowiedzi, która następnie była klasyfikowana jako legalne lub nielegalne źródło i uwzględniana w analizach wyników.

–5 proc. skrajnych odpowiedzi w górnym i dolnym zakresie, wiążących się z deklaracjami niemożliwymi do zrealizowania, opracowano statystycznie w celu zwiększenia dokładności uzyskanych wyników.

- Jako kluczowe cele przyświecające realizacji badania wyznaczono:
 - Oszacowanie skali piractwa internetowego w Polsce wśród internautów na sześciu rynkach online dotyczących sektora kultury.
 - Identyfikacja zwyczajów i preferencji dotyczących płatności za dostęp do treści.
 - Określenie skłonności do płacenia za treści w Internecie w przypadku braku dostępu do nielegalnych źródeł.
 - Określenie determinant piractwa (motywów internautów związanych z pozyskiwaniem treści).
 - Określenie stopnia świadomości istnienia piractwa internetowego wśród internautów (umiejętność identyfikacji serwisów zapewniających legalny dostęp do treści).

Na potrzeby niniejszego raportu analizie poddano cechy socjodemograficzne typowego internauty w badanej grupie wiekowej, jak również węższych grup badanych, tzn.:

- użytkowników korzystających z nielegalnych źródeł,
- użytkowników skłonnych do zapłacenia za dostęp w legalnych źródłach w przypadku niedostępności treści w nielegalnych źródłach,
- użytkowników korzystających wyłącznie z legalnych źródeł.

W wyniku analizy wyszczególniono typowy profil użytkownika poszukującego treści w Internecie.

Analiza ta wykazała, że zdecydowana większość cech jest taka sama bez

TYPOWY PROFIL UŻYTKOWNIKA POSZUKUJĄCEGO TREŚCI W INTERNECIE

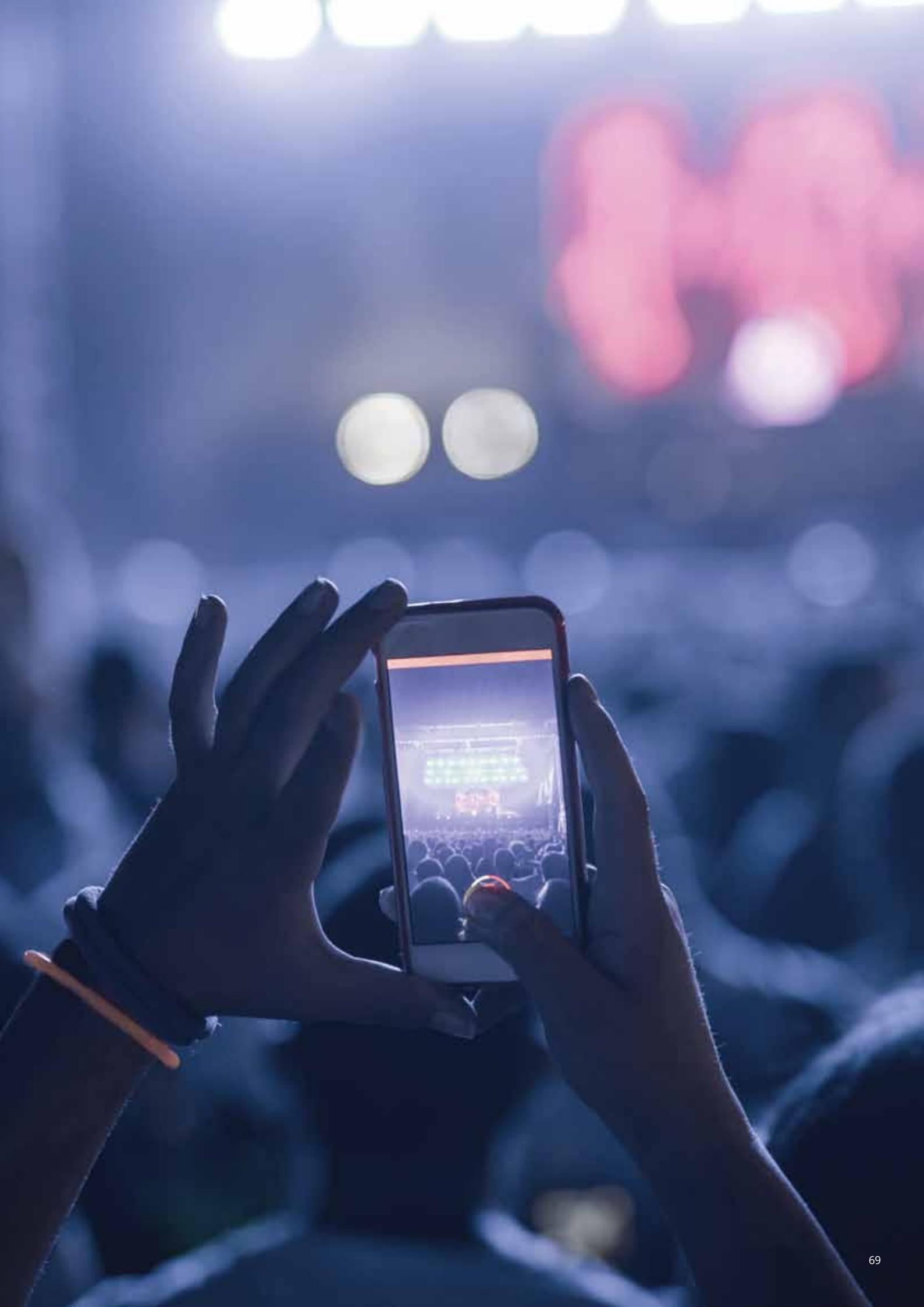
PŁEĆ	Mężczyzna
WYKSZTAŁCENIE	Wyższe magisterskie
SYTUACJA ZAWODOWA	Stać praca na czas nieokreślony
DOCHODY NA OSOBĘ W GOSPODARSTWIE DOMOWYM	0–600 zł brutto oraz 1001–1600 zł brutto
SYTUACJA FINANSOWA (WG INDYWIDUALNEJ OCENY)	Na co dzień pieniędzy wystarcza, ale nie stać nas na większe wydatki
CZĘSTOTLIWOŚĆ KORZYSTANIA Z INTERNETU	Codziennie
URZĄDZENIE, ZA POMOCĄ KTÓREGO NAJCZĘŚCIEJ KORZYSTA Z INTERNETU	Laptop i smartfon

względem tego, czy respondent korzysta z nielegalnych czy legalnych źródeł. Jako kluczowe wnioski można wskazać różnice względem typowego profilu użytkownika poszukującego treści w Internecie:

- Większość badanych deklaruje codzienne korzystanie z Internetu, jednak wśród deklarujących chęć zakupu legalnych treści liczna jest grupa osób, które korzystają z Internetu od 4 do 5 dni tygodniowo.
- Wśród respondentów deklarujących korzystanie z nielegalnych źródeł o 26 proc. niższy jest odsetek osób z wyższym wykształceniem.
- O 21 proc. wyższy jest odsetek osób ze stałym zatrudnieniem na czas

nieokreślony wśród respondentów deklarujących chęć zakupu legalnych treści.

- Użytkownicy deklarujący chęć zakupu legalnych treści bardzo często wskazują tablet jako urządzenie, z którego korzystają do odtwarzania tych treści.
- Poziom deklarowanych dochodów na osobę w gospodarstwie domowym jest podobny niezależnie od tego, z jakiego typu źródeł korzysta respondent, ani od tego, czy w sytuacji braku dostępności nielegalnych źródeł deklaruje zakup legalnych treści.

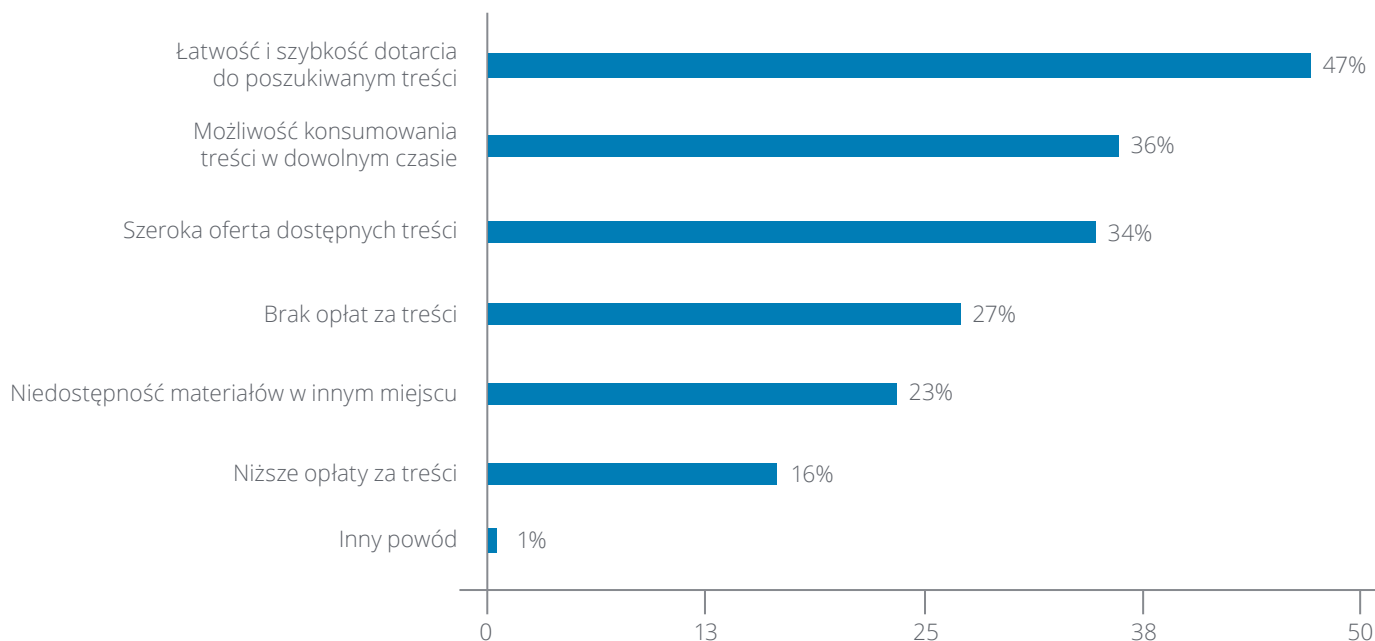
Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że najczęstszymi przyczynami korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do wszystkich typów treści są:

- łatwość i szybkość dotarcia,
- szeroka oferta,
- możliwość konsumowania treści w dowolnym czasie oraz
- brak konieczności opłat.

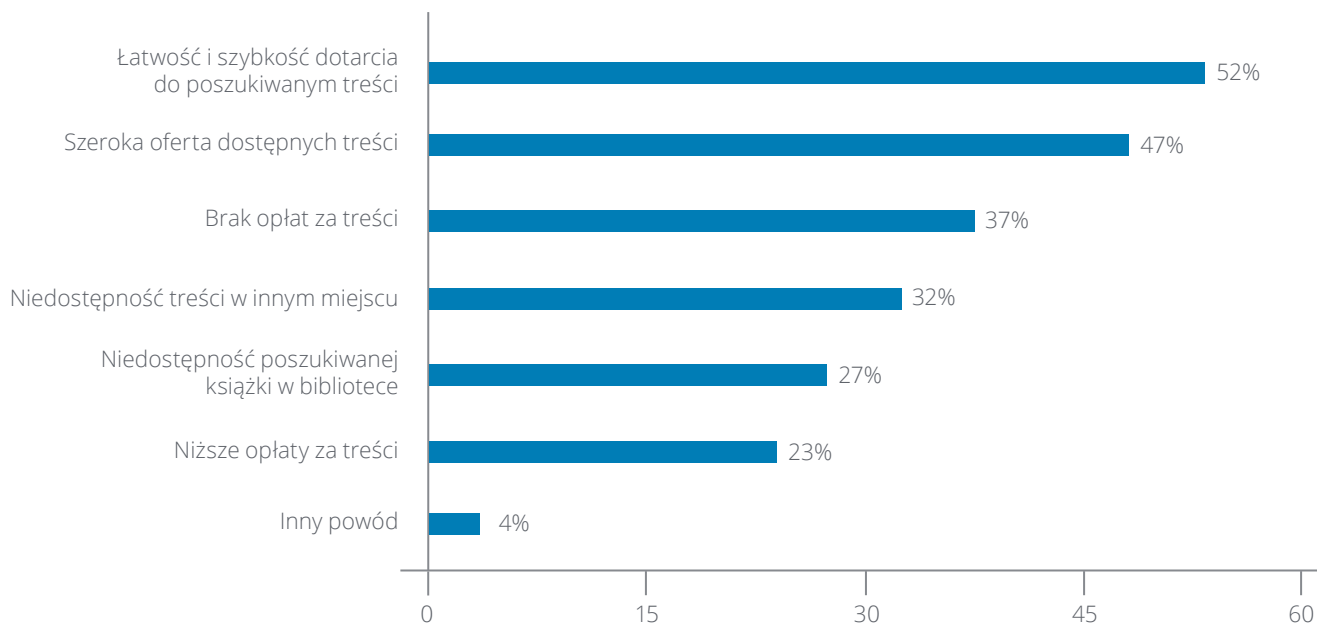
Rozkład przyczyn piractwa różni się, choć nieznacznie, w odniesieniu do poszczególnych typów treści (przedstawione rozkłady nie sumują się do 100 proc. z uwagi na to, że respondenci mogli zaznaczyć do pięciu odpowiedzi).

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do audiobooków

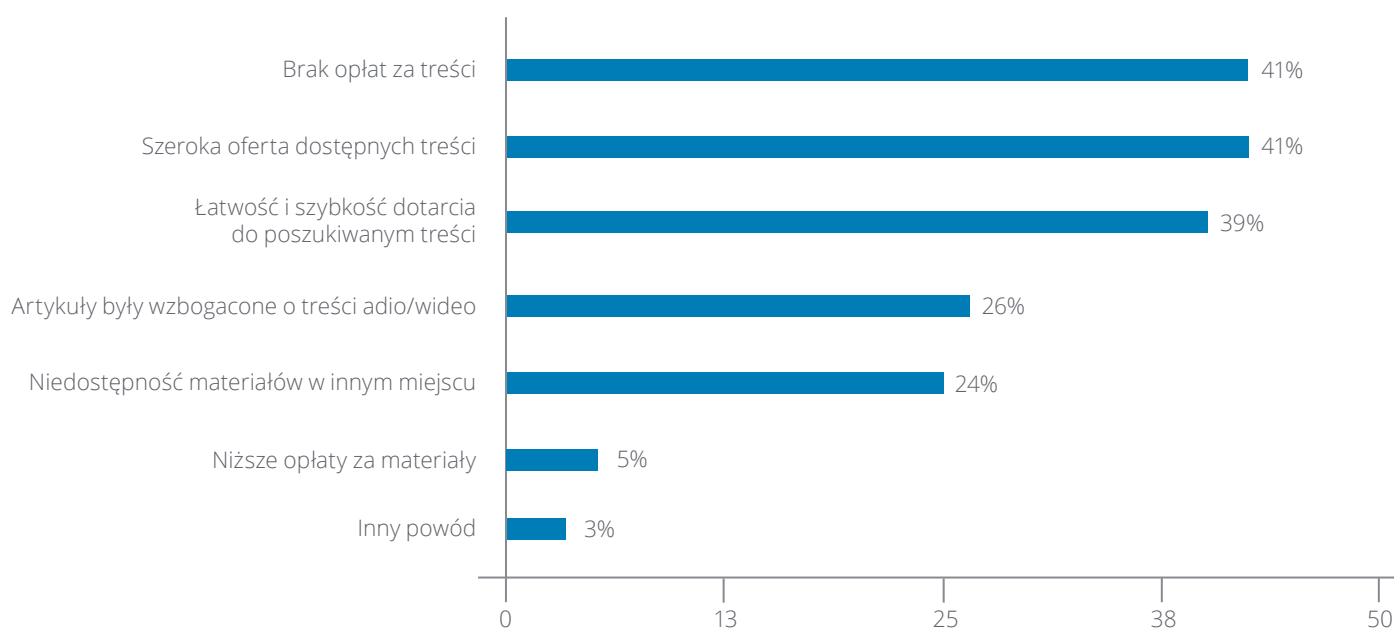
Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do książek

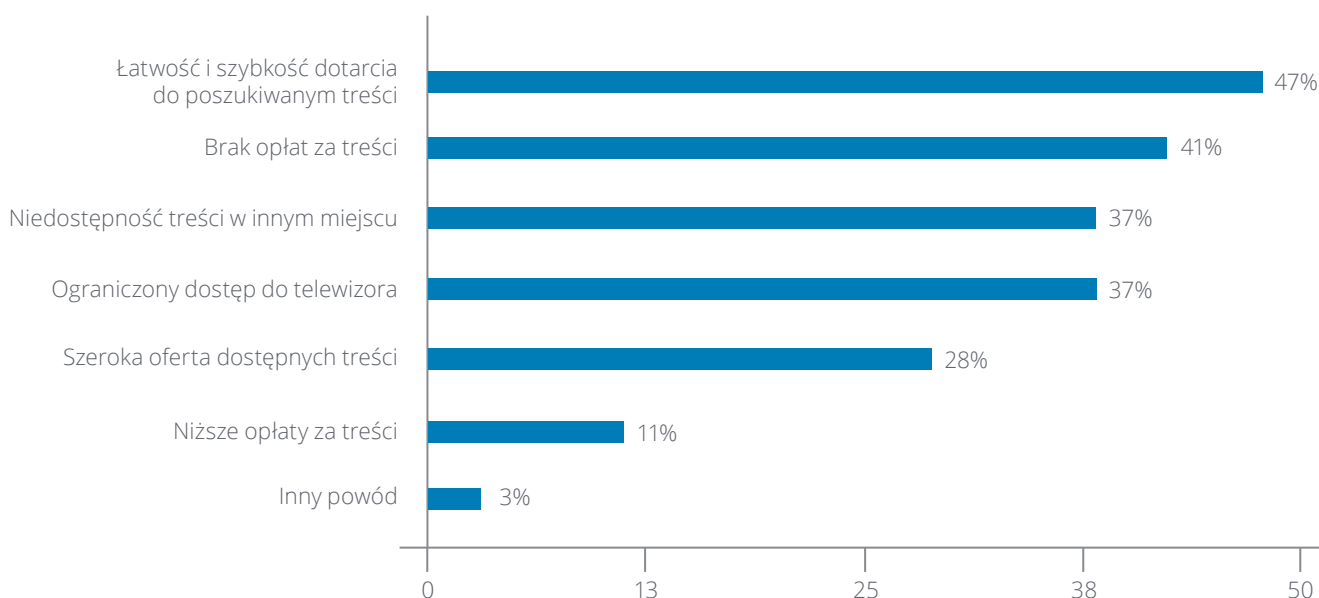
Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do prasy

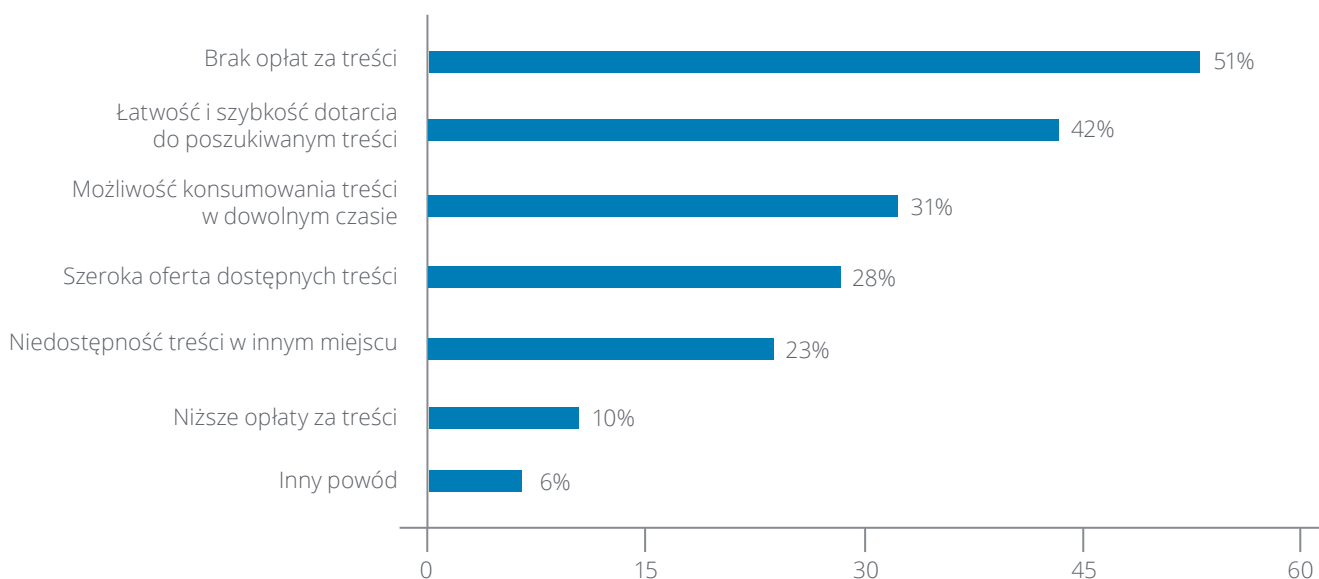
Źródło: Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do transmisji online na żywo

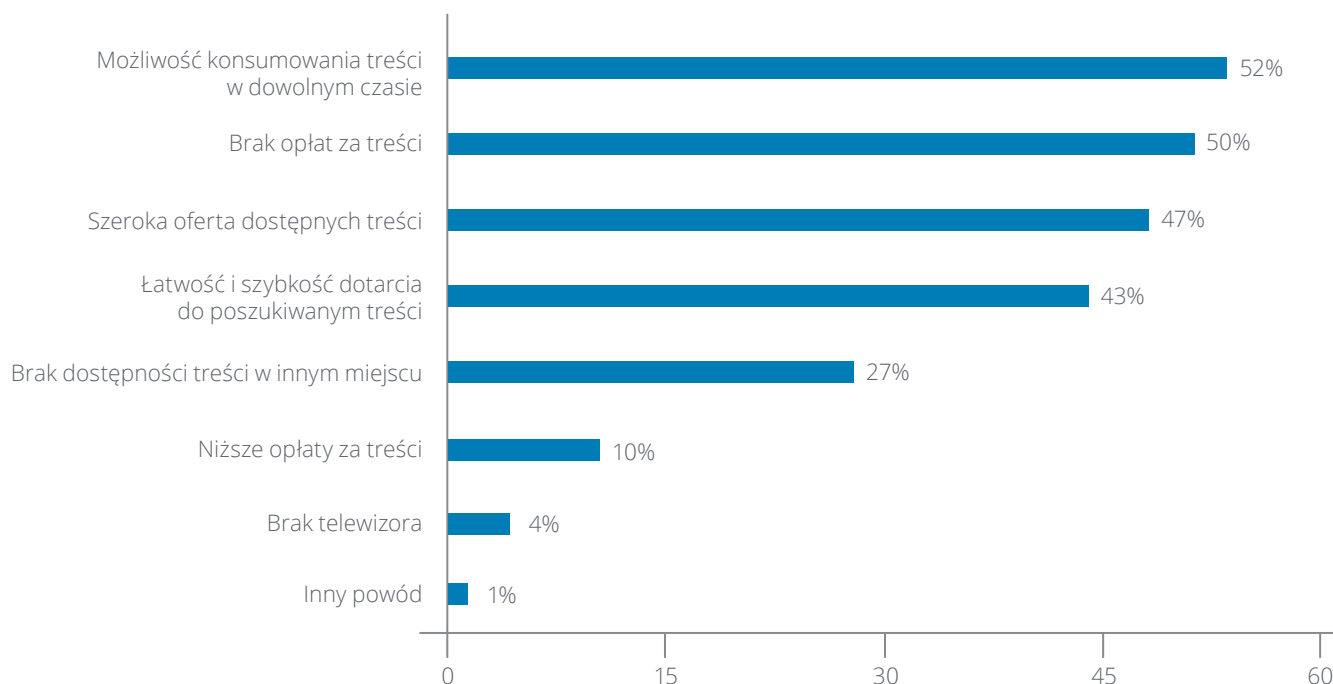
Źródło: Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do utworów muzycznych

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przyczyny korzystania z serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści wideo

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania opinii użytkowników przeprowadzonego na potrzeby raportu

Respondenci postrzegają serwisy pirackie jako te, które pozwalają na łatwe i szybkie dotarcie do poszukiwanych materiałów. Aż 52 proc. respondentów czytających książki, 47 proc. słuchających audiobooków oraz 47 proc. oglądających transmisje uznało, że jest to najważniejszy powód korzystania z nielegalnych serwisów. W przypadku pozostałych rodzajów treści, tj. wideo, muzyki i prasy, przyczyna ta zajmuje drugie lub trzecie miejsce i za istotną uznało ją odpowiednio 43 proc., 42 proc. i 39 proc. respondentów.

Kolejnym, równie często wskazywanym powodem korzystania z serwisów nielegalnie udostępniających treści jest szeroka oferta materiałów przy jednoczesnym braku konieczności

uiszczania opłat (średnio około 40 proc. respondentów wskazywało na te przyczyny).

Warto przyjrzeć się dokładniej pozostałym wyróżnikom na poszczególnych rynkach:

- W przypadku audiobooków drugą najczęściej wskazywaną cechą jest możliwość konsumowania treści w dowolnym czasie (36 proc. wskazań). W dobie postępującej cyfryzacji społeczeństwa taki sposób konsumpcji będzie coraz powszechniejszy dzięki urządzeniom mobilnym, które znacznie ułatwiają dostęp do treści. Należy jednak zaznaczyć, że jest to powód, który w niewielkim stopniu zależy od tego, czy treść została pozyskana z legalnego czy nielegalnego źródła.

- Czytelnicy książek wskazują, że częstym problemem, a zarazem przyczyną sięgania po materiały z nielegalnych źródeł jest brak dostępności treści w innych miejscach/w bibliotekach. Co ważne, w serwisach oferujących nielegalny dostęp do treści przewagi te łączą się z brakiem opłat za pozyskiwanie treści – czynnik ten był trzecim z najczęściej podawanych (37 proc. wskazań).
- Warto zwrócić uwagę na wyniki uzyskane na rynku wideo w odniesieniu do badań przeprowadzonych na nim w 2013 r.²¹ Trzy lata wcześniej kluczowe znaczenie miały: bogata oferta dostępu do treści (88 proc. wskazań), brak konieczności ponoszenia opłaty za treści (średnio 74 proc. wskazań) oraz wygoda i łatwość dotarcia do treści (50–68 proc. wskazań). W badaniu

przeprowadzonym na potrzeby niniejszego raportu najczęściej wskazywaną przyczyną była możliwość konsumowania treści w dowolnym czasie (52 proc. wskazań), brak opłat stanowił drugą najczęściej wybieraną odpowiedź – 50 proc. wskazań, podczas gdy trzecia z kolei była szeroka oferta dostępnych treści (47 proc.).

- W przypadku transmisji istotną przyczynę sięgania po nielegalne treści stanowi ograniczony dostęp do telewizora (37 proc.). Co ciekawe, w odniesieniu do treści wideo brak telewizora stanowi przyczynę korzystania z nielegalnych źródeł jedynie w przypadku 4 proc. respondentów.

- Wygoda rozumiana jako możliwość konsumowania treści w dowolnym czasie wskazywana była głównie jako powód korzystania z nielegalnych źródeł w przypadku treści wideo i muzyki (odpowiednio 52 proc. i 31 proc.).

Przyczyny wyboru serwisów legalnych

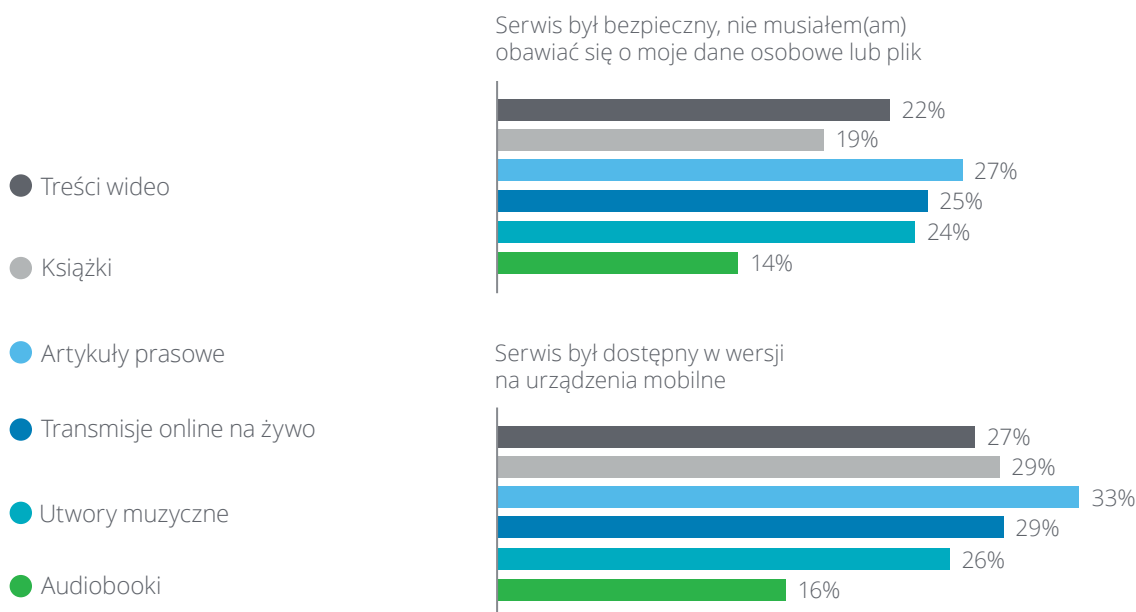
- Do korzystania z legalnych serwisów zachęca konsumentów głównie łatwość obsługi i nawigacji. Cecha ta dotyczy zwłaszcza rynku wideo, muzyki, transmisji online oraz artykułów prasowych.
- Duży odsetek respondentów ceni sobie również wysoką jakość treści oferowanych w serwisach legalnych.

W przypadku rynku utworów muzycznych jest to blisko połowa ankietowanych (49 proc.).

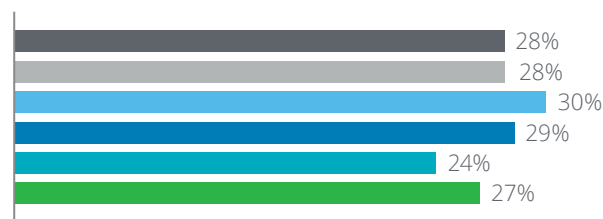
- Dostępność poszukiwanych treści oraz możliwość ich oglądania na urządzeniach mobilnych znajdują się na trzecim miejscu wśród determinant korzystania z legalnych źródeł.

- Pozostałe czynniki, tj. bezpieczeństwo, jakie zapewnia serwis, szybkość pobierania oraz oferta wyłącznie legalnych treści są istotne dla mniej więcej co 4. respondenta.

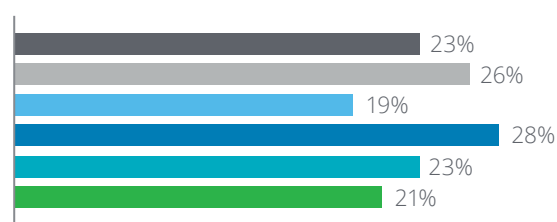
Główne przyczyny wyboru serwisów oferujących legalny dostęp do treści (% wszystkich odpowiedzi)

W innych miejscach nie znalazłem(am)
interesujących mnie treści

Serwis oferował tylko legalne treści

● Treści wideo

● Książki

● Artykuły prasowe

● Transmisje online na żywo

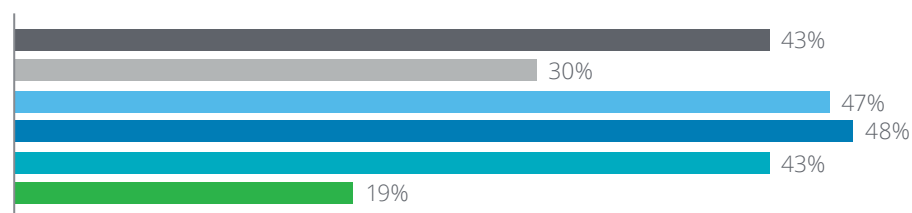
● Utwory muzyczne

● Audiobooki

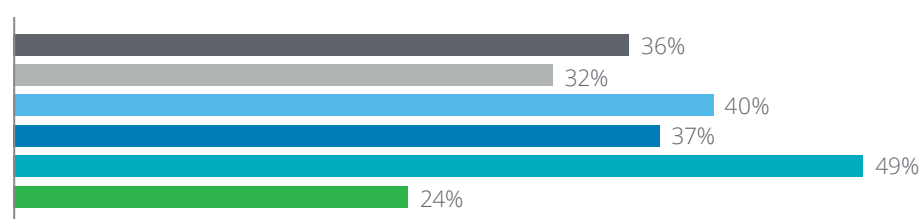
Szybko pobrałem(am) interesujące mnie treści

Serwis był dla mnie łatwy
w obsłudze i nawigacji

Treść, której poszukiwałem(am), była dostępna
w tym serwisie w wysokiej jakości

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Analiza kluczowych przyczyn piractwa

By lepiej zrozumieć powody korzystania zarówno z serwisów nielegalnych, jak i legalnych, warto się zastanowić nad najważniejszymi czynnikami, które determinują korzystanie z konkretnego źródła.

Cena

Wysokość opłat, jakie trzeba ponosić, by nabyć konkretne produkty, w dużym stopniu determinuje nasze preferencje konsumenckie. Przeprowadzone badanie pokazuje, że w przypadku cyfrowego rynku kultury konsumenci również nie pozostają obojętni na kwestie cenowe. Podczas badania rozpatrywano zagadnienia dotyczące zarówno wysokości opłat, jak i konieczności zapłaty. Okazało się, że na większości rynków brak konieczności wnoszenia

opłat stanowił kluczowy czynnik w wyborze nielegalnego serwisu.

W przeprowadzonym badaniu pytano ankietowanych o deklaracje ich postępowania w sytuacji, w której korzystanie z serwisów oferujących nielegalny dostęp przestałoby być możliwe. Respondenci mieli możliwość wyboru preferowanych zachowań, wśród których można wyszczególnić te dotyczące zadeklarowania zakupu poszukiwanej treści w legalnych źródłach i niezakładające takiej deklaracji (np. rezygnacja z konsumpcji).

Wyniki owych deklaracji zestawiono z ocenianą przez badanych sytuacją materialną w ich gospodarstwie domowym.

Skłonność do zapłaty za treści w źródłach legalnych w przypadku braku możliwości korzystania z nielegalnych źródeł na rynku wideo i książek

● Deklaracja gotowości do zapłaty
● Brak deklaracji gotowości do zapłaty
● Brak odpowiedzi

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Skłonność do zapłaty za treści w źródłach legalnych w przypadku braku możliwości korzystania z nielegalnych źródeł na rynku prasowym i transmisji na żywo

● Deklaracja gotowości do zapłaty
 ● Brak deklaracji gotowości do zapłaty
 ● Brak odpowiedzi

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Skłonność do zapłaty za treści w źródłach legalnych w przypadku braku możliwości korzystania z nielegalnych źródeł na rynku muzycznym i audiobooków

● Deklaracja gotowości do zapłaty
 ● Brak deklaracji gotowości do zapłaty
 ● Brak odpowiedzi

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Przedstawione wyniki wskazują, że na większości rynków istnieje istotna korelacja pomiędzy sytuacją materialną w gospodarstwie domowym ankietowanego a deklaracją gotowości do zakupu legalnych treści – im lepsza w ocenie respondentów jest ich sytuacja materialna, tym większa

skłonność do uiszczenia opłaty za treści w przypadku braku możliwości korzystania z nielegalnych źródeł. Warto zwrócić uwagę, że na rynku wideo grupa respondentów, którzy oceniają swoją sytuację finansową jako złą, wykazuje tak samo dużą skłonność (39 proc.) do uiszczenia opłaty jak osoby oceniające

swoją sytuację finansową jako średnią. Jest to też wynik niewiele niższy niż w grupie osób będących w dobrej sytuacji finansowej (47 proc.).

Łatwość i szybkość dostępu do treści

Legalne serwisy zwykle przodują w kwestii jakości i przejrzystości swoich stron internetowych. Nielegalne serwisy rzadko decydują się na inwestycje w profesjonalny projekt strony internetowej. W tej sytuacji intuicyjna konstrukcja menu, wyszukiwarki, katalogów i podstron związanych z procedurą płatności w dużym stopniu wpływa na uatrakcyjnienie serwisu. Może to przyciągać grupę klientów, dla której jakość jest czynnikiem, na którym opierają swoje wybory konsumenckie.

Szybkość dostępu do treści jest kolejnym elementem, który może determinować wybory części użytkowników. Serwisy, które wymagają czasochłonných procedur rejestracji i logowania, mogą z tego powodu tracić tych klientów, dla których czas jest ważnym aspektem. Wymóg założenia konta, potwierdzenia rejestracji poprzez skrzynkę mailową, dokonania płatności i jej weryfikacji to przykłady ograniczeń czasowych, jakie na użytkowników nakładają zarówno serwisy legalne, jak i nielegalne.

Zazwyczaj najmniej skomplikowane procedury dostępu stosują serwisy korzystające z reklamowego modelu monetyzacji treści. Należy zaznaczyć, że nie wszystkie serwisy oferujące legalne treści są w stanie stosować ten model ze względu na występującą w nim niską opłacalność sprzedaży niektórych treści. Oznacza to, że serwisy pirackie, które nie ponoszą kosztów dystrybucji, mogą z powodzeniem stosować formę reklamową dla wszystkich rodzajów oferowanych treści.

Szeroka oferta treści w jednym źródle

Obszerny katalog treści w jednym źródle dostępu sprzyja minimalizacji czasu poświęconego na ich wyszukiwanie i pozyskiwanie, tym samym zwiększając atrakcyjność tego typu źródeł. Dodatkowo im większy jest wybór pozycji w katalogu serwisu, tym bardziej opłacalne staje się wykupienie dostępu abonamentowego do niego i tym mniej czasu trzeba poświęcić na poszukiwania oraz procesy rejestracyjne na innych serwisach. Największy odsetek ankietowanych jako motywację

do korzystania z nielegalnych źródeł najczęściej wskazywał brak szerokiej oferty treści na rynkach wideo oraz książki.

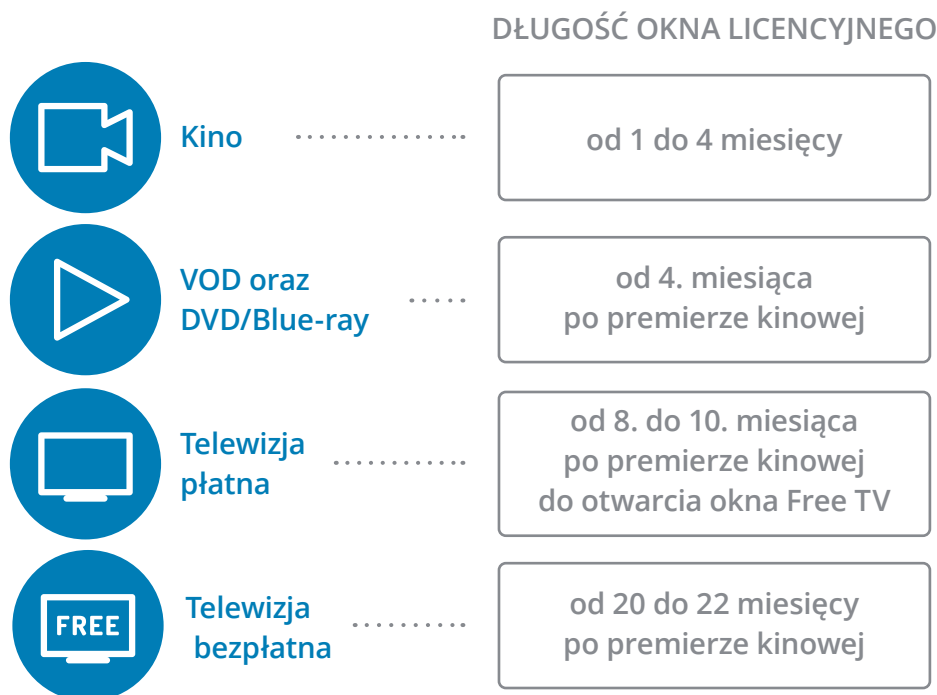
Dostępność treści

Dostępność treści w legalnych źródłach jest jednym z kluczowych czynników determinujących legalną konsumpcję kultury cyfrowej. Przypadki niedostępności treści w serwisach legalnych należy traktować jako potencjalny bodziec do rozwoju piractwa na danym rynku. Serwisy pirackie mają zdolność do bardzo szybkiego wypełniania potencjalnych luk w dystrybucji treści i należy się spodziewać, że w sytuacji niedostępności treści w legalnych źródłach przynajmniej część konsumentów zainteresowanych danym tytułem zdecyduje się na odwiedzenie nielegalnego serwisu.

Jednym z kluczowych czynników generujących zwrot z nakładów ponoszonych na wytwarzanie treści jest jej dystrybucja legalna. W przypadku muzyki, książek czy audiobooków

Terminy premier polskich filmów i długość poszczególnych okien licencyjnych na rynku filmowym oraz przybliżony udział okien w strumieniu wpływów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wywiadów z ekspertami rynku wideo

możemy mówić o wielokrotnej konsumpcji treści i nie jest tu bardzo istotna jej aktualność. W przypadku prasy użytkownicy oczekują aktualności i świeżości treści, a czas obrotu tą treścią jest krótki. Na rynku wideo użytkownicy liczą na szybki i niejednokrotnie jednorazowy dostęp, a jeśli chodzi o transmisję, to są one z założenia nastawione na rozpowszechnianie w czasie rzeczywistym.

Aby lepiej zobrazować przyczyny niedostępności treści w legalnym obiegu, warto się posłużyć przykładem modelu tzw. okien licencyjnych na rynku wideo.

Okna licencyjne opierają się na zapisach regulujących sprzedaż praw licencyjnych na wszystkich dostępnych polach dystrybucji. Koncepcja ta bazuje na założeniu konieczności

dywersyfikacji źródeł dystrybucji oraz nakładania ograniczeń czasowych w celu monetyzacji treści umożliwiającej zwrot kosztów inwestycji związanej z produkcją, dystrybucją oraz promocją treści. Wśród producentów filmowych powszechna jest opinia, że tylko dwa z dziesięciu wyprodukowanych filmów generują zyski, pięć kolejnych to projekty przynoszące straty, a pozostałe trzy osiągają próg rentowności.

Ścieżka dystrybucji filmu rozpoczyna się w kinie, a po mniej więcej 4 miesiącach film dostępny jest w dystrybucji cyfrowej (VOD) oraz pojawia się na nośnikach fizycznych (DVD, Blu-ray, UHD Blu-ray), następnie jest oferowany w telewizji płatnej i bezpłatnej.

Z perspektywy przedstawionych okien dystrybucyjnych, na których opiera się

model biznesowy eksploatacji filmów, dla działalności nielegalnych serwisów kluczowe są 3 przedziały czasowe:

• **Przed i w okolicy premiery kinowej**

– w tym czasie widzowie wykazują największe zainteresowanie treścią, odnotowywana jest maksymalna oglądalność. Jest to okres atrakcyjny dla piratów, przy założeniu, że uda im się dotrzeć do kopii dobrej jakości (w ostateczności skorzystają z nagrania zarejestrowanego w czasie projekcji kinowej).

• **Okres pomiędzy premierą kinową oraz premierą VOD i DVD/Blur-ray**

– jest to czas, w którym odnotowuje się relatywnie duże zainteresowanie oglądających.

• Okolice premiery DVD/Blu-Ray

– w tym okresie znacznie wzrasta dostępność nielegalnych kopii, gdyż piraci uzyskują dostęp do materiału wysokiej jakości z oryginalnego Blu-ray.

Od momentu premiery DVD/Blu-ray/VOD zainteresowanie i dostępność pirackich kopii nadal się utrzymują, ale na znacznie niższym poziomie niż we wskazanych trzech okresach, z uwagi na to, że film przestaje być nowością.

W kontekście długości poszczególnych okien licencyjnych warto wspomnieć o zmianach zachodzących na rynku produkcji filmowych. W ciągu ostatnich 2 lat część studiów i producentów filmowych wprowadziła krótkie okna (od 7 do 21 dni) pomiędzy premierą TV/VOD oraz DVD/Blu-ray. W praktyce, w zależności od rynku, oznacza to skrócenie wyłączności na 4-miesięczną eksploatację filmu w kinie o 7–21 dni przy utrzymaniu dostępności nośników po 4 miesiącach od premiery kinowej. Można się spodziewać, że w tym kierunku będzie ewoluował rynek, co mogą potwierdzać branżowe konsultacje prowadzone przez amerykańskie studia filmowe rozważające udostępnianie filmów w modelu dystrybucji cyfrowej w 2–3 tygodnie po premierze kinowej w zamian za uiszczenie przez konsumentów wyższych opłat z tego tytułu.

Jakość

Na rynku cyfrowym, podobnie jak na rynku towarów i usług materialnych, jednym z głównych czynników wpływających na konkurencyjność jest jakość. Dotyczy to zarówno jakości obrazu, jak i dźwięku. W tej kategorii prym wiodą głównie serwisy legalne, które dzięki dystrybuowaniu treści pochodzących z oficjalnych źródeł są w stanie zapewnić ich wysoką jakość. Nielegalne serwisy bardzo często oferują treści pozyskane przez zgrywanie

ich z oryginalnego źródła, co może powodować istotną utratę jakości treści. Kluczowym tego przykładem są nielegalne kopie filmowe uzyskane dzięki nagraniu kamerą seansu kinowego.

Przeprowadzone badanie pokazuje, że czynnik jakościowy jest istotny dla 24–49 proc. konsumentów,

w zależności od badanego rynku. Jakość utworu jest najważniejsza dla osób, które poszukują w sieci muzyki. Jest to związane z rosnącym trendem konsumpcji muzyki w jakości premium.

Bezpieczeństwo

Ryzyko zainfekowania urządzenia złośliwym programem jest 28 razy większe podczas korzystania z serwisów oferujących treści łamiące prawa autorskie.

Internet nie jest miejscem wolnym od zagrożeń. Odwiedzenie nieodpowiedniej strony, kliknięcie w nieodpowiedni link lub wypełnienie nieodpowiedniego formularza może powodować negatywne skutki zarówno dla użytkownika, jak i dla sprzętu, z którego korzysta.

Efekty braku ostrożności w sieci mogą być różne. Może to być zainstalowanie złośliwego programu, który wyświetla nam reklamy lub przekierowuje nas na konkretne strony, generując w ten sposób zysk dla właściciela programu. Może to być również program wykradający nasze prywatne dane, które mogą zostać sprzedane lub użyte do oszustw finansowych (np. dane kart płatniczych). Ostatecznie może być to również program uniemożliwiający funkcjonowanie naszego urządzenia lub nawet prowadzący do jego uszkodzenia.

Według raportu Digital Bait autorstwa RiskIQ oraz Digital Citizens Alliance internauci, którzy odwiedzają serwisy pirackie, są narażeni na 28 razy większe ryzyko instalacji szkodliwego oprogramowania (ang. malware) niż ci, którzy korzystają jedynie z legalnych źródeł. Szacuje się, że złośliwe programy są rozprowadzane przez co trzeci nielegalny serwis²².

Kolejnym aspektem związanym z kwestiami bezpieczeństwa jest zjawisko wyłudzenia płatności. Polega to na pobieraniu opłat za treści, których możliwości konsumpcji użytkownik ostatecznie nie otrzymuje. Może również opierać się na stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych poprzez rozpowszechnianie informacji o cenie w sposób mogący wprowadzić konsumentów w błąd. Ten proceder coraz częściej pojawia się w parze z pirackimi serwisami, które nie przywiązują wagi do kwestii zaufania swoich użytkowników.

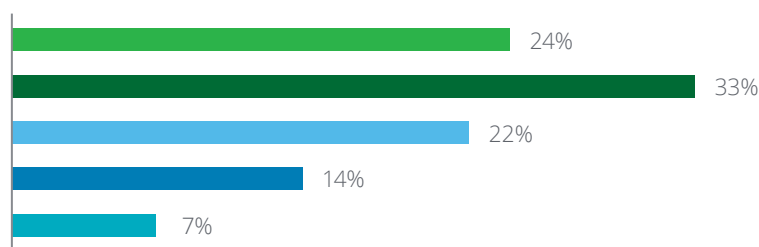
Bezpieczeństwo w Internecie jest coraz ważniejszym aspektem determinującym wybór serwisów internetowych, z których korzystają użytkownicy. Szacunkowo, co 4. respondent deklaruje, że wybrał dany serwis legalny ze względu na to, że mógł być pewny bezpieczeństwa zarówno swoich danych osobowych, jak i urządzenia, z którego korzystał. Kwestia zaufania może stanowić ważny czynnik, dzięki któremu serwisy oficjalne mogą zyskać na popularności w najbliższym czasie.

Postrzeganie piractwa

Wyniki przeprowadzonej ankiety wskazują, że wśród respondentów świadomość legalności serwisów, z których korzystają, jest relatywnie niska. Aż 57 proc. ankietowanych²³ deklaruje konsumpcję treści wyłącznie z legalnych źródeł, jednak te zapewnienia nie są spójne z faktycznymi danymi dotyczącymi pozyskiwanych treści – wyniki badania wskazują, że tylko 49 proc. internautów pozyskuje treści wyłącznie z legalnych źródeł²⁴.

Deklaracje dotyczące korzystania wyłącznie z legalnych źródeł („W Internecie korzystam wyłącznie z legalnych źródeł”)

● Zdecydowanie się zgadzam

● Ani się zgadzam, ani nie zgadzam

● Zdecydowanie się nie zgadzam

● Raczej się zgadzam

● Raczej się nie zgadzam

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Istotny wpływ na postrzeganie legalności źródła pochodzenia treści wywiera określenie, czy dostęp do nich był bezpłatny czy odpłatny. Prawie 1/3 respondentów uważa, że płatne serwisy oferują wyłącznie legalne treści. Użytkownicy wychodzący z tego założenia stanowią aż 27 proc.²⁵ ankietowanych. Ponadto 28 proc. respondentów nie potrafi ocenić tego stwierdzenia. Zatem ponad połowa badanej populacji nie zdaje sobie sprawy z tego, że dokonując opłaty za oglądane treści, może wspierać nielegalne serwisy. Być może pewna część konsumentów dokonuje na tej podstawie samousprawiedliwienia (na zasadzie: skoro zapłaciłem, to nikt nie może mi zarzucić, że korzystam z treści nielegalnie). Postrzeganie legalności źródła może być w dużym stopniu determinowane przez znane logotypy i marki organizacji płatniczych, które bardzo często pojawiają się również na nielegalnych serwisach.

Jednocześnie niemal połowa respondentów (46 proc.)²⁶ zdaje sobie sprawę, że konieczność dokonywania płatności nie oznacza legalności źródła.

Z deklaracji ankietowanych wynika, że większość z nich zaprzestałaby korzystania z nielegalnych źródeł, gdyby wiedziała, że treści są na nich rozpowszechniane bezprawnie. Takiej odpowiedzi udzieliło łącznie 53 proc. respondentów. Nie zgodziło się z tym stwierdzeniem 21 proc. ankietowanych, a 26 proc. nie miało jednoznacznego zdania w tej kwestii. Fakt ten pokazuje, że nadal istotną rolę odgrywać może edukacja użytkowników w zakresie legalności źródeł, np. poprzez system ich certyfikacji czy znakowania czytelny dla użytkowników.

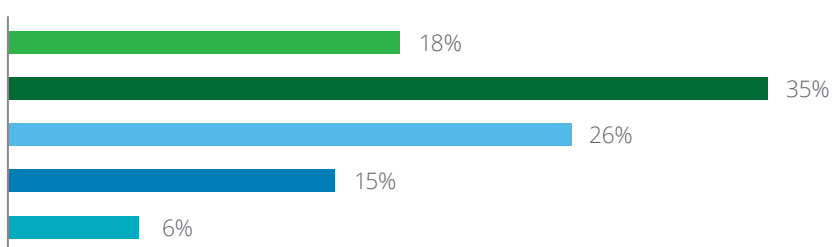
Przekonanie, że tylko serwisy oferujące legalny dostęp do treści pobierają opłaty za dostęp („Tylko serwisy oferujące legalny dostęp do treści pobierają opłaty za dostęp”)

- Zdecydowanie się zgadzam
- Raczej się nie zgadzam
- Raczej się zgadzam
- Zdecydowanie się nie zgadzam
- Ani się zgadzam, ani nie zgadzam

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Deklaracja o zaprzestaniu korzystania z serwisu w sytuacji pozyskania wiedzy o nielegalności oferowanych przez niego treści

- Zdecydowanie się zgadzam
- Raczej się nie zgadzam
- Raczej się zgadzam
- Zdecydowanie się nie zgadzam
- Ani się zgadzam, ani nie zgadzam

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Świadomość szkodliwości piractwa („Nie należy korzystać z serwisów oferujących treści pirackie, ponieważ przez to wykonawcy i producenci nie otrzymują wynagrodzenia za wykonaną pracę”)

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Świadomość negatywnego wpływu piractwa na twórców i wykonawców („Korzystanie z serwisów oferujących treści pirackie wpływa negatywnie na ilość i jakość kolejnych produkcji”)

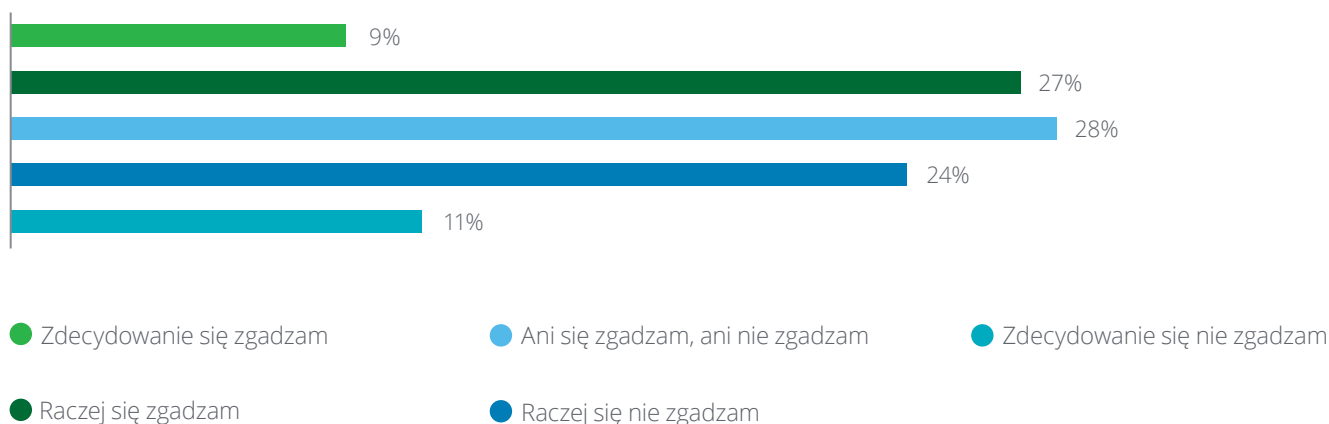

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Wymiar etyczny korzystania z nielegalnych źródeł wiąże się także ze świadomością szkód, jakie one wyrządzają twórcom, wykonawcom i producentom, a także bezpośredniej zależności pomiędzy korzystaniem z nielegalnych źródeł a możliwościami inwestycji w kolejne produkcje. Te aspekty również zostały zbadane – na poziomie deklaracji większość ankietowanych wyraża poparcie dla etycznych zachowań, przy czym co czwarta osoba nie była w stanie jasno przedstawić swojej opinii. Łącznie 61 proc. badanych uważa, że korzystanie z serwisów oferujących treści pirackie przekłada się na brak wynagrodzenia dla twórców, wykonawców i producentów za wykonaną pracę. Jednocześnie 48 proc. jest zdania, że korzystanie z serwisów oferujących pirackie treści wpływa negatywnie na ilość i jakość kolejnych produkcji.

Badani jednak nie byli w stanie ocenić jednoznacznie wpływu działań pojedynczych użytkowników na skalę zjawiska. Blisko co trzeci respondent nie potrafił jasno określić swojego poglądu w tej kwestii, natomiast 36 proc. zgodziło się, że ściąganie pojedynczych treści pirackich ma marginalne znaczenie dla sytuacji twórców, wykonawców i producentów treści, a 35 proc. miało zdanie odwrotne.

Świadomość negatywnego wpływu piractwa na twórców i wykonawców („Pozyskiwanie pojedynczych treści pirackich ma marginalne znaczenie dla sytuacji twórców, wykonawców i producentów treści”)

Źródło: Analiza Deloitte na podstawie badania na użytkownikach końcowych przeprowadzonego na potrzeby raportu

Dane te pokazują, że użytkownicy dostrzegają niemoralny wymiar korzystania z nielegalnych serwisów oraz negatywny wpływ piractwa na kondycję twórców, wykonawców, producentów oraz jakość treści. Mimo to niechętnie przyznają się do tego, że ich osobiste działania także przekładają się na

ostateczną skalę zjawiska. To pokazuje, że zabiegi edukacyjne skierowane do użytkowników powinny być skupione na czynnościach bezpośrednich, np. uświadamiających użytkownikom przy próbie skorzystania z nielegalnego serwisu, że witryna ta narusza prawa autorskie. Tego typu akcje prowadzone

w kilku krajach europejskich (m.in. Francja, Hiszpania) przyniosły efekty, gdyż uświadamiały użytkownikom nielegalność określonego źródła i zachęcały do zmiany zachowań w momencie do tego najwłaściwszym.

Wybrane przyczyny piractwa na świecie

Korzystanie z nielegalnych serwisów udostępniających treści jest powszechnym problemem, zarówno w skali krajowej oraz europejskiej, jak i globalnej. Rosnący zasięg tego zjawiska powoduje, że staje się ono problemem gospodarczym oraz politycznym.

Podłoże użytkowania treści z nielegalnych źródeł jest podobne w różnych środowiskach i państwach. Przyczyn masowego piractwa upatrywać można w czynnikach ekonomicznych,

rynkowych, społeczno-kulturowych oraz instytucjonalnych. Na podstawie opracowania²⁷, które zawiera syntezę determinant piractwa w różnych krajach, m.in. w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie czy w Wielkiej Brytanii, wyróżniono przyczyny, które wywierają znaczny wpływ na zjawisko piractwa.

Przyczyny korzystania z nielegalnych źródeł (na podstawie wyników badań przeprowadzonych na zagranicznych rynkach)

Przyczyny lub grupa przyczyn	Opis
PRZYCZYNY EKONOMICZNE	
Cena	Mając dostęp do różnorodnych opcji, konsumenci najprawdopodobniej wybiorą te tańsze.
Redukcja kosztów	Konsumenci mają skłonność do oszczędzania pieniędzy przez nabywanie tańszych produktów oraz redukowanie kosztów związanych z poświęcaniem czasu na poszukiwanie produktu i podróżą do tradycyjnego sklepu.
Korzyść klienta	Do uczestnictwa konsumentów w szarej strefie zachęcają m.in. wygodny czas dostawy, serwis posprzedażowy, łatwy dostęp do informacji.
PRZYCZYNY RYNKOWE	
Dostępność produktu	Konsumenci cenią wygodny dostęp do produktów oraz usług w dowolnym, krótkim czasie i przez całą dobę.
Bogata oferta	Konsumenci preferują bogatą ofertę dostępnych treści, zapewnioną przez dostęp do wielu źródeł nabycia.
Wygodny sposób nabycia	Prosty sposób nabycia, natychmiastowa dostawa oraz wysoka ocena bezpieczeństwa źródła wpływają na zwiększenie użyteczności w oczach konsumenta.
PRZYCZYNY SPOŁECZNE	
Brak wiedzy w zakresie legalności źródeł	Trudności z jednoznacznym rozróżnieniem legalnych i nielegalnych źródeł internetowych promują piractwo.
Niski poziom świadomości społecznej	Społeczna akceptacja nielegalnych działań w Internecie w obrębie określonego kręgu społecznego lub społeczeństwa promuje konsumpcję w szarej strefie.
Więzi społeczne	Wymiana dostępnych zasobów w obrębie społeczności promuje zachowania przestępcze/nielegalne wśród konsumentów.
Relatywizm	Interpretacja norm moralnych, kulturowych i społecznych jako norm względnych służy jako czynnik usprawiedliwiający nielegalną konsumpcję.

Przyczyny lub grupa przyczyn	Opis
PRZYCZYNY ZWIĄZANE Z RYZYKIEM	
Minimalne inwestycje	Konsumenci są skłonni do zakupu online konkretnego dobra lub usługi po niższych cenach, nawet gdy mają świadomość, że legalność dostawcy jest wątpliwa.
Nieznaczną obawę przed poniesieniem kary	Niewielka obawa przed poniesieniem kary oraz pozytywne nastawienie społeczeństwa do nielegalnych działań podejmowanych online sprzyjają uczestnictwu w bezprawnej konsumpcji.
Anonimowość	Anonimowe połączenie z platformami zakupowymi redukuje obawę przed poniesieniem kary.
PRZYCZYNY MORALNE	
Pozorny brak poszkodowanych	Iluzja, że konsumpcja w szarej strefie nie naraża na żadne szkody konkretnego podmiotu, sprzyja nielegalnej konsumpcji.
Brak znajomości konsekwencji	Brak świadomości szkodliwości zjawiska i jego negatywnego wpływu na podmioty zaangażowane w produkcję i dystrybucję treści oraz na budżet państwa sprawia, że nielegalna konsumpcja wydaje się usprawiedliwiona.
PRZYCZYNY TECHNOLOGICZNE	
Wysoki poziom zaawansowania technologicznego	Powszechny dostęp do Internetu zwiększa atrakcyjność piractwa.
PRZYCZYNY INSTYTUCJONALNE	
Zbyt słabe środki zniechęcające do nielegalnego korzystania z treści w Internecie	Brak odpowiednich środków kontroli nad rynkami oraz instrumentów karnych służących pociągnięciu do odpowiedzialności za korzystanie z nielegalnych źródeł online zwiększa skalę piractwa.

Źródło: L. Gaspareniene, R. Remeikiene, F.G. Schneider, The factors of digital shadow consumption, Mykolo Romerio Universitetas, February 2016.

Należy zaznaczyć, że istotnym czynnikiem, który nie został wymieniony w prezentowanym badaniu, jest także duża podaż serwisów oferujących nielegalny dostęp do treści, co zwiększa prawdopodobieństwo,

że osoba poszukująca treści, wpisując jej nazwę w wyszukiwarce internetowej, otrzyma listę źródeł, w których ogromny udział będą miały nielegalne serwisy (również ze względu na ich wysokie pozycjonowanie w wyszukiwarkach).

Odpowiedzialność wybranych uczestników rynku usług związanych z rozpowszechnianiem treści w Internecie

Wstęp

Zmiany technologiczne, coraz łatwiejszy dostęp do Internetu oraz gwałtowny rozwój usług świadczonych w sieci stawiają wyzwania zarówno przed regulatorami rynku (ustawodawcami), jak i jego uczestnikami.

Ostatnich kilkanaście lat to w Europie czas szybkiego rozwoju technologii. Rozwój regulacji prawnych nie zawsze idzie w parze z dynamicznymi zmianami zachodzącymi na rynku. W konsekwencji coraz częściej przepisy prawa okazują się nieprzystosowane do współczesnych form eksploatacji treści w Internecie i nowych wyzwań.

Do problemów może dochodzić na wielu płaszczyznach, niedostatecznie szybki rozwój regulacji prawnych doprowadził bowiem do sytuacji, w której interesy uczestników rynku nie są wyważone – a interesy te mogą być przecież rozbieżne. Podobnie rozwój technologii pozwala na udostępnianie treści na wiele sposobów. Działania na rzecz zrównoważenia interesów poszczególnych uczestników rynku udostępniania i korzystania z treści cyfrowych w Internecie próbują podejmować ustawodawcy zarówno unijny, jak i krajowi. Niniejszy rozdział stanowi próbę podsumowania aktualnego otoczenia prawnego zjawiska udostępniania treści w Internecie oraz sytuacji poszczególnych podmiotów uczestniczących w procesie udostępniania i korzystania

z takich treści. Nie jest to rzecz jasna podsumowanie wyczerpujące, raczej wybór istotnych lub kontrowersyjnych zjawisk, które mogą stanowić przyczynek do dalszych dyskusji. Z uwagi na nieustanny wzrost znaczenia Internetu zarówno dla gospodarki, jak i dla użytkowników sieci takie dyskusje są i niewątpliwie jeszcze długo będą potrzebne.

Niniejsze opracowanie ma na celu identyfikację poszczególnych podmiotów – ogniw w łańcuchu usług związanych z udostępnianiem treści chronionych prawem autorskim w Internecie. Sytuacja prawna każdego z nich w odniesieniu do zjawiska będącego przedmiotem analizy określona została w aktach prawa Unii Europejskiej, w szczególności w:

- 1) dyrektywie 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym,
- 2) dyrektywie 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług

społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym),

- 3) dyrektywie 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej.

Regulacje zawarte w tych aktach w sposób mniej lub bardziej precyzyjny zostały odzwierciedlone w przepisach prawa polskiego, co również zostanie zasygnalizowane w niniejszej analizie.

Ze względu na obszerność problematyki niniejszy raport ma na celu jedynie zarysowanie otoczenia prawnego ochrony utworów w Internecie, z naciskiem na zjawisko piractwa internetowego. Przykładowo, jest oczywiste, że podmiotom praw autorskich przysługuje ochrona zarówno na gruncie prawa cywilnego, jak i prawa karnego. Niemniej, ze względu na ograniczone ramy niniejszej części raportu, zdecydowano się na poruszenie jedynie wątku dotyczącego cywilnoprawnych środków ochrony.

Podkreślamy też, że niniejsze opracowanie w żaden sposób nie aspiruje do miana kompleksowego i wyczerpującego. W szczególności, z powodu wielości kwestii kontrowersyjnych, niewyjaśnionych dotychczas w sposób jednoznaczny przez judykaturę czy wybitnych znawców przedmiotu, autorzy w wielu przypadkach nie podejmowali się próby odpowiedzi na pytania, które z uwagi na swoją doniosłość powinny zostać rozstrzygnięte przez kompetentne organy, w szczególności władzę sądowniczą.

Zasygnalizowana wyżej problematyka zostanie omówiona w odniesieniu do poszczególnych kategorii podmiotów uczestniczących (w szerokim znaczeniu) w procesie udostępniania i korzystania z treści w Internecie, tj.:

- 1) dostawców treści;
- 2) dostawców usług hostingowych (hostingodawców lub hosting providerów);
- 3) dostawców usług dostępu do sieci (access providerów);
- 4) dostawców szeroko rozumianych

usług płatności elektronicznych i reklamodawców;

- 5) dostawców systemów wyszukiwawczych;
- 6) użytkowników końcowych.

Otoczenie prawne funkcjonowania utworów w Internecie zostanie przedstawione po pierwsze z perspektywy regulacji polskich, po drugie zaś z punktu widzenia ustawodawstwa europejskiego i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Kwestie najbardziej kluczowe z punktu widzenia niniejszego raportu zostały bowiem w mniejszym bądź większym stopniu zharmonizowane, a zatem kontekst unijny w wielu przypadkach może mieć istotne znaczenie.

Następnie przedstawione zostaną rozwiązania prawne oraz inicjatywy o charakterze samoregulacyjnym, funkcjonujące w wybranych państwach europejskich i mające na celu zwalczanie zjawiska piractwa internetowego.

Metodologiczną podstawę analizy zawartej w tej części raportu stanowić będzie przegląd publicznie

dostępnych źródeł – ze szczególnym uwzględnieniem literatury fachowej, orzecznictwa organów sądowych i innych publikowanych materiałów o charakterze oficjalnym (raporty, stanowiska, projekty, założenia itp.).

Z uwagi na ukształtowanie sposobu świadczenia usług w Internecie nie jest wystarczające ograniczenie analizy jedynie do sytuacji dostawców treści oraz użytkowników końcowych. W łańcuchu usługodawców znajdzie się bowiem jeszcze szereg innych podmiotów, w tym tych, które zapewniają użytkownikowi końcowemu dostęp do sieci czy wyszukiwarek, a dostawcy treści – pamięci na serwerach. Ich rola w procesie naruszenia praw autorskich będzie bardzo różna. Różne muszą więc być także zasady przypisywania im odpowiedzialności. Poniższe uwagi odnoszą się przy tym w równym stopniu do wszystkich kategorii treści objętych niniejszym raportem, ponieważ wszystkie one stanowią utwory w rozumieniu prawa autorskiego i zasadniczo korzystają z takiej samej ochrony.

Wnioski

1

Mimo stosunkowo wysokiego poziomu ochrony podmiotów praw autorskich gwarantowanego przez ustawodawstwo unijne, tego samego nie można już powiedzieć o ustawodawstwie polskim. Jest tak za sprawą niepełnej lub wręcz wadliwej implementacji części rozwiązań wynikających z dyrektywy InfoSoc oraz dyrektywy o handlu elektronicznym, w szczególności art. 8 ust. 3 dyrektywy

InfoSoc oraz art. 12, 14 i 15 dyrektywy o handlu elektronicznym. Taki stan rzeczy wymusza na podmiotach praw autorskich poszukiwanie środków ochrony w rozwiązaniach prawnych już obecnych w prawie krajowym, lecz niedostosowanych do funkcjonowania w rzeczywistości internetowej, a tym samym dalece nieefektywnych. W takim stanie rzeczy zasadne jest postulowanie

przeprowadzenie niezbędnych zmian legislacyjnych mających na celu po pierwsze dostosowanie prawa polskiego do wymogów wynikających z prawa Unii, a po drugie – zapewnienie podmiotom praw autorskich dostępu do narzędzi i rozwiązań prawnych służących ochronie ich interesów.

2

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej od dłuższego czasu widoczny jest trend w kierunku umacniania ochrony przysługującej podmiotom autorskich praw majątkowych. Daje się on zaobserwować przede wszystkim na gruncie spraw, w których Trybunał rozważał problem prawnej kwalifikacji nowych rozwiązań technologicznych na rynku treści cyfrowych. To samo dotyczy, nawet w większym stopniu, działalności opiniodawczej rzeczników generalnych przy Trybunale. Zaobserwowane zjawiska można tłumaczyć jako próbę zdroworozsądkowego podejścia do kwestii funkcjonowania prawa autorskiego w rzeczywistości internetowej, mającego na celu odpowiednie wyważenie interesów konsumentów treści oraz twórców i innych podmiotów uprawnionych. Utrzymanie zaobserwowanej tendencji przełożyć się powinno na wzmocnienie ochrony tych ostatnich.

3

Z coraz większym zainteresowaniem regulatorzy rynku, w tym organy Unii Europejskiej, spoglądają w kierunku nowatorskich rozwiązań określanych jako *follow the money approach*. Wobec niezadowalającej skuteczności działań skierowanych bezpośrednio do dostawców treści lub innych uczestników rynku, których określić można zbiorczo jako pośredników internetowych, zmiana podejścia w tym zakresie byłaby celowa. Powodzenie przedsięwzięcia zależy będzie jednak w dużym stopniu od wypracowania odpowiednich porozumień samoregulacyjnych w gronie interesariuszy i ich skuteczności w praktyce.

4

W świetle prawa polskiego utwory udostępniane za pośrednictwem Internetu korzystają z takiej samej ochrony jak utwory dystrybuowane w sposób tradycyjny. W dalszym ciągu bowiem utwory te pozostają pod ochroną prawa autorskiego, zaś monopol na korzystanie z nich i rozporządzanie nimi przysługuje twórcom lub innemu uprawnionemu. Wyjątki od tej zasady – podobnie jak we wszystkich innych przypadkach – wynikać muszą ze szczególnych przepisów prawa, zaś ich rozumienie nie może skutkować ich nieuprawnionym rozszerzaniem.

Podrozdziały

Odpowiedzialność dostawców treści

Odpowiedzialność dostawcy usług hostingowych

Odpowiedzialność dostawców usług dostępu do sieci (access providerów)

Odpowiedzialność dostawców usług płatniczych i reklamowych

Odpowiedzialność dostawcy systemów wyszukiwawczych

Odpowiedzialność użytkownika końcowego

Odpowiedzialność dostawców treści

Przypisanie odpowiedzialności podmiotom, które umieszczają w Internecie treści chronione prawem autorskim bez zezwolenia, budzi – co do zasady – najmniej wątpliwości.

Bezsporne jest to, że uploading, czyli udostępnianie innym użytkownikom sieci lub umieszczanie na publicznych serwerach takich treści **stanowi czynność „rozpowszechniania” w rozumieniu ustawy o prawie autorskim, a tym samym oznacza naruszenie praw wyłącznych twórcy (lub innego uprawnionego).**

Zgodnie z art. 17 ustawy o prawie autorskim twórcy przysługuje, co do zasady²⁸, wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z niego. Z kolei rozpowszechnianie utworów, jako jedno z pól eksploatacji wskazanych w art. 50 tej ustawy, uznać należy za istotny składnik monopolu autorskiego. Co za tym idzie, to właśnie podmiotom praw autorskich przysługuje prawo

do zezwalania na rozpowszechnianie treści chronionych, w tym również za pośrednictwem Internetu. Prawo polskie nie przewiduje bowiem rozwiązań ograniczających prawa twórców i innych osób uprawnionych do decydowania o losie utworu w cyberprzestrzeni. Tym samym korzystanie z tego rodzaju treści w Internecie podlega zasadniczo takim samym regułom ustawowym, jak w przypadku eksploatacji twórczości w jakiegokolwiek inny sposób.

Wątpliwości jednak powstają w momencie, gdy pojawia się potrzeba zdefiniowania zakresu pojęcia rozpowszechniania (lub też publicznego udostępniania w rozumieniu dyrektywy InfoSoc – aczkolwiek pojęcia te należy rozumieć jako tożsame). W ostatnim czasie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

widoczna jest tendencja do rozszerzania zakresu tego pojęcia, co przekłada się na podniesienie poziomu ochrony przysługującej podmiotom praw autorskich. Orzeczenia dotyczące tego zagadnienia zostaną jednak omówione w ujęciu chronologicznym, poczynając od dwóch szeroko dyskutowanych i kontrowersyjnych wyroków w sprawie Svensson i BestWater, w których Trybunał zajął stanowisko zawężające pojęcie publicznego udostępniania, poprzez sprawę GS Media, w której Trybunał przełamał wcześniejszą kontrowersyjną linię orzecniczą, po dalsze orzeczenia opowiadające się za szerokim rozumieniem publicznego udostępniania. Pozwoli to dostrzec ewolucję stanowiska Trybunału, zwłaszcza w odniesieniu do tzw. linkowania.

Linkowanie jako czynność publicznego udostępniania – sprawy Svensson, BestWater i GS Media

Wyrok w sprawie Svensson – kontrowersyjne kryterium „nowej publiczności”

Kwestią budzącą dużo emocji zarówno w środowisku internautów, jak również wśród twórców, jest prawna kwalifikacja

tzw. linkowania. Przez linkowanie rozumiemy na potrzeby niniejszego opracowania zamieszczanie w sieci (np. na stronach internetowych, portalach społecznościowych) odesłań do innych miejsc w sieci, gdzie znajdują się utwory chronione prawem autorskim.

Niezwykle doniosłym rozstrzygnięciem dotyczącym prawnej kwalifikacji linkowania był wyrok w sprawie Svensson²⁹. Zgodnie z zasadniczą tezą tego orzeczenia art. 3 ust. 1 dyrektywy InfoSoc, stanowiący o publicznym

udostępnianiu, należy interpretować w ten sposób, że nie jest czynnością publicznego udostępnienia w rozumieniu tego przepisu umieszczenie na stronie internetowej linków, na które można kliknąć, odsyłających do utworów chronionych, które są ogólnie dostępne na innej stronie internetowej.

Niezależnie od samej tezy orzeczenia, która na pierwszy rzut oka proklamuje zasadę „wolności linkowania”, bliższej analizy wymaga także jego uzasadnienie, w którym określono dodatkowe warunki

legalności takiej praktyki. Mianowicie w ocenie Trybunału kluczową kwestią jest ustalenie, czy odesłanie do utworu za pomocą linku, na który można kliknąć, oznacza jego udostępnienie nowej publiczności, a więc „publiczności, która nie została wzięta pod uwagę przez podmioty uprawnione, gdy zezwoliły na pierwotne publiczne udostępnienie”. W konsekwencji, dopiero w przypadku uznania, że link odsyłający skutkuje udostępnieniem utworu „nowej publiczności”, zamieszczenie takiego linku może zostać uznane za publiczne udostępnianie, a tym samym za wkroczenie w sferę praw wyłącznych podmiotu prawa autorskiego. Rozwiązanie zaproponowane przez Trybunał w pewien sposób ograniczyło więc kompetencję twórców do decydowania o losie utworu umieszczonego w Internecie, gdyż istnienie „nowej publiczności” będzie zazwyczaj trudne do wykazania. W uzasadnieniu wyroku uznano, że utwór udostępniony na jednej stronie internetowej bez ograniczeń dostępowych może być następnie „podlinkowywany” bez zgody podmiotu uprawnionego także na innych stronach, ponieważ wciąż mamy do czynienia z „ogółem internautów” jako docelową grupą odbiorców.

Tok rozumowania Trybunału został poddany ostrej krytyce przez przedstawicieli doktryny prawa autorskiego. W odniesieniu do przesłanki nowej publiczności podnosi się zarzut, że nie wynika ona z przepisów dyrektyw³⁰. Nie jest również jasne, jak oceniać linkowanie do treści, które co prawda znajdują się już w publicznie dostępnych portalach internetowych, jednak zostały tam umieszczone bez zgody uprawnionego. Podzielone są też oceny co do zasadności uznania linkowania za formę publicznego udostępniania³¹. Zagadnienia zasygnalizowane powyżej są jednak zbyt obszerne, aby szczegółowo

analizować je w niniejszym opracowaniu. Reasumując, nie sposób oprzeć się wrażeniu, że orzeczenie to, rozwiązując co prawda część problematycznych kwestii, jednocześnie prowokuje kolejne pytania.

Postanowienie w sprawie BestWater – legalność embedowania

Na marginesie uwag do wyroku w sprawie Svensson należy zaznaczyć, że jego zasadnicze tezy zostały potwierdzone w późniejszym orzeczeniu Trybunału w sprawie BestWater³². W tej ostatniej sprawie osiądł sporu była prawna kwalifikacja embedowania, czyli techniki polegającej na „osadzaniu” czy też „wklejaniu” na własną stronę internetową nie linków, lecz określonych utworów, umiejscowionych faktycznie na serwerach należących do osób trzecich. Taki sposób „udostępniania” wywołuje wrażenie, że użytkownik korzysta z treści umieszczonych bezpośrednio w witrynie, na której aktualnie przebywa.

Rozpatrując sprawę BestWater, Trybunał uznał, że do problemu będącego przedmiotem postępowania podejść należy w sposób analogiczny do tego, w jaki uczyniono to we wcześniejszej sprawie Svensson, która dotyczyła problemu linkowania. Stwierdził, że o publicznym udostępnianiu w rozumieniu dyrektywy InfoSoc można mówić jedynie wtedy, gdy utwór jest udostępniany za pomocą środków technicznych innych niż pierwotnie użyte przez uprawnionego oraz gdy w ten sposób dociera on do nowych odbiorców, czyli odbiorców, których nie wzięto pod uwagę, zezwalając na

wykorzystanie utworu w przeszłości. Trybunał uznał, że w przedmiotowej sprawie nie mieliśmy do czynienia z odmiennym środkiem technicznym (za środek techniczny uznano Internet). Materiał, którego dotyczył spór, był też ogólnie dostępny w popularnym portalu udostępniającym treści wideo, więc „osadzenie” go na innej stronie internetowej nie sprawiło, że dotarł on do szerszej publiczności. Tym samym Trybunał nie dopatrzył się w przedmiotowej sprawie naruszenia prawa. Podsumowując, o legalności embedowania mówić można jedynie wtedy, gdy dany materiał był już uprzednio dostępny w Internecie dla nieograniczonej z góry liczby odbiorców. Podobnie jednak, jak w sprawie Svensson, bez odpowiedzi pozostało pytanie o ocenę legalności sytuacji, gdy „osadzenie” dotyczy utworu uprzednio rozpowszechnionego w sposób nieautoryzowany.

Wyrok w sprawie GS Media – nielegalność linkowania w przypadku działania w celu zarobkowym lub wiedzy o bezprawnej publikacji utworu

Kolejnym rozstrzygnięciem dotyczącym prawnej kwalifikacji linkowania jest wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2016 r. w sprawie GS Media³³. Wyrok ten przełamał niekorzystną z punktu widzenia twórców linię orzeczniczą zapoczątkowaną w orzeczeniu w sprawie Svensson, a następnie potwierdzoną w orzeczeniu dotyczącym BestWater. Zgodnie z tezą wyroku w sprawie GS Media

umieszczenie w witrynie internetowej hiperłącza (linku) odsyłającego do utworów chronionych prawem autorskim i opublikowanych bez zezwolenia autora w innej witrynie internetowej nie stanowi „publicznego udostępniania”, pod warunkiem jednak, że osoba, która umieszcza to hiperłącze, działa bez celu zarobkowego i bez wiedzy o niezgodności publikacji tych utworów z prawem. Co istotne, zdaniem Trybunału, jeśli hiperłącza są udostępniane w celu zarobkowym, należy domniemywać istnienie wiedzy o bezprawnym charakterze publikacji w innej witrynie internetowej.

Stan faktyczny sprawy dotyczył zdjęć niderlandzkiej modelki Britt Geertruidy Dekker, które zostały umieszczone na australijskim serwerze bez zgody podmiotu praw autorskich – spółki Sanoma. Pozwana w postępowaniu przed sądem krajowym spółka GS Media, będąca wydawcą plotkarskiego portalu internetowego GeenStijl, zamieszczała w tym portalu linki do wspomnianych fotografii. Co istotne, czyniła to wielokrotnie, ignorując powtarzające się wezwania ze strony Sanomy do usunięcia spornych linków.

W świetle powyższych okoliczności Trybunał uznał, że istnienie po stronie linkującego świadomości co do bezprawnego charakteru linkowanych treści pozwala uznać jego działanie za czynność publicznego udostępniania. Ponownie zatem za czynnik decydujący uznano zamierzony charakter działania naruszydela.

Niezależnie od stanu faktycznego sprawy Trybunał zdecydował się ustanowić bardzo istotne domniemanie dowodowe. Zdaniem składu orzekającego zarobkowy charakter działań linkującego pozwala na przyjęcie istnienia po jego stronie świadomości bezprawnego charakteru podlinkowanych materiałów. Podmiot komercyjny powinien bowiem dołożyć wszelkich rozsądnych starań w celu przeprowadzenia niezbędnej weryfikacji i ustalenia, czy rozpowszechniane materiały nie naruszają praw osób trzecich. O ile zatem pozwany nie wykaże braku świadomości bezprawności materiałów, do których odsyła poprzez link, linkowanie związane z celami komercyjnymi powinno być uznane za naruszenie praw wyłącznych twórców i innych podmiotów uprawnionych.

Wyrok w sprawie Filmspeler - Sprzedaż odtwarzaczy multimedialnych z piracką funkcją jako czynność publicznego udostępniania

Niezwykle interesujące rozstrzygnięcie dotyczące kolejnej próby ustalenia definicji pojęcia publicznego udostępniania zapadło 26 kwietnia 2017 r. w sprawie Filmspeler, która zawisła przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej na skutek pytania zadanego przez sąd niderlandzki. Samo postępowanie dotyczy uznania oferowania do sprzedaży odtwarzaczy multimedialnych (urządzeń „wzbogaconych” o pirackie funkcje) za czynność publicznego udostępniania w rozumieniu dyrektywy InfoSoc.

Specyfika działania urządzenia, które oferował do sprzedaży Jack Frederik Wullems (pozwany), polega na tym, że po

podłączeniu do telewizora i nawiązaniu połączenia z Internetem umożliwia ono wyświetlanie na ekranie telewizora treści udostępnianych nielegalnie w sieci (w technice streamingu).

W wyroku Trybunał uznał, że:

„Pojęcie »publicznego udostępniania« w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy [InfoSoc] należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono sprzedaż odtwarzacza multimedialnego takiego jak odtwarzacz rozpatrywany w postępowaniu głównym, na którym preinstalowane zostały – dostępne w Internecie – wtyczki zawierające hiperłącza prowadzące do ogólnodostępnych serwisów internetowych zawierających utwory chronione prawem autorskim umieszczone tam bez zezwolenia podmiotów tych praw”.

Trybunał zgodził się również z wyrażonym wcześniej poglądem rzecznika generalnego co do tymczasowego zwielokrotniania utworów w pamięci urządzeń takich jak te sprzedawane przez Jacka Wullemsa i uznał, że wymaga ono zezwolenia podmiotu uprawnionego.

Opinia rzecznika generalnego w sprawie Ziggo BV – udostępnianie wyszukiwarki plików .torrent jako czynność publicznego udostępniania utworów

Wykładnia pojęcia publicznego udostępniania była również przedmiotem opinii rzecznika generalnego Macieja Szpunara z 8 lutego 2017 r. w sprawie

C-610/15, Stichting Brein przeciwko Ziggo BV, XS4ALL Internet BV.

Stan faktyczny postępowania głównego przed sądem krajowym dotyczył sporu między Stichting Brein, będącej stowarzyszeniem zwalczającym piractwo internetowe, oraz największymi dostawcami dostępu do Internetu w Holandii – Ziggo BV i XS4ALL Internet BV – o wydanie środka sądowego wobec ww. access providerów nakazującego im zablokowanie dostępu do portalu The Pirate Bay. W toku sprawy Sąd Najwyższy Niderlandów powziął wątpliwość, czy udostępnianie użytkownikom witryny, która co prawda nie zawiera chronionych utworów, lecz dostarcza system, który umożliwia dotarcie do nich przez pobranie z komputerów innych użytkowników, jest czynnością publicznego udostępniania. Twierdzącą odpowiedź na tak postawione pytanie umożliwiłaby sądowi krajowemu nakazanie blokady witryny.

W swojej opinii rzecznik generalny sugerował Trybunałowi wydanie wyroku, zgodnie z którym działanie operatora witryny internetowej polegające na tym, że umożliwia on odnajdywanie plików „odsyłających” do utworów chronionych, które są oferowane w celu wymiany w sieci P2P, indeksując je i dostarczając wyszukiwarkę – a więc witryny typu The Pirate Bay – stanowi publiczne udostępnianie w rozumieniu dyrektywy InfoSoc, jeżeli operator witryny miał świadomość, że chodzi o treści pirackie, i gdy nie interweniował, aby uniemożliwić dostęp do tych treści.

Za takim rozstrzygnięciem w opinii rzecznika przemawia to, że witryna The Pirate Bay ma charakter jawnie piracki i jej operator nie reagował na wezwania do usunięcia nielegalnych treści. Tym samym operator witryny miał pełną świadomość pirackiego charakteru udostępnianych za jej pośrednictwem treści. Działanie operatora jest więc zarówno niezbędne do naruszenia prawa

autorskiego, jak i umyślne w tym sensie, że ma on pełną świadomość, do jakich celów wykorzystywana jest jego witryna. Oznacza to, że działanie operatora takiej strony internetowej spełnia kryteria niezbędne do uznania, że dokonuje on upublicznienia utworów, które są wymieniane w sieci bez zezwolenia podmiotów praw autorskich.

Odpowiedzialność prawna na gruncie prawa polskiego

Przenosząc uwagi o odpowiedzialności dostawców treści na grunt prawa polskiego należy wskazać, iż odrębne reguły odpowiedzialności dotyczą bezpośredniego oraz pośredniego naruszenia prawa autorskiego.

W tym pierwszym przypadku chodzi o przystąpienie do faktycznej eksploatacji utworu. W ocenie, czy doszło do bezpośredniego wtargnięcia w monopol prawnoautorski twórcy lub innego uprawnionego, pomocny będzie katalog przykładowych pól eksploatacji zawarty w art. 50 ustawy o prawie autorskim. Jeśli z kolei chodzi o naruszenia pośrednie, należy w ten sposób rozumieć działania mające na celu ułatwienie lub pomoc przy naruszeniu. Jako przykład w literaturze wskazuje się m.in. nakłanianie do bezprawnego korzystania z utworu czy dostarczanie środków technicznych służących takiemu naruszeniu.

O ile w przypadku naruszeń bezpośrednich nie występują większe wątpliwości co do możliwości żądania od naruszcyciela odszkodowania, o tyle już wątpliwości takie powstają w przypadku naruszeń pośrednich – pomocnictwa i nakłaniania.

W szczególności kwestią sporną pozostaje możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na podstawie art. 422 k.c., tj. przepisu rozciągającego odpowiedzialność odszkodowawczą również na osoby, które nakłaniały do wyrządzenia szkody albo były w tym pomocne, a także osoby, które świadomie skorzystały z wyrządzonej przez kogoś innego szkody. W literaturze wyróżnić można zasadniczo trzy grupy poglądów na tę sprawę. Pierwszy z nich dopuszcza stosowanie w takich sytuacjach art. 422 k.c. wprost, argumentując przy tym, że prawo autorskie jest częścią prawa cywilnego, zatem nie ma przeszkód do stosowania ogólnych reguł odpowiedzialności odszkodowawczej³⁴. Drugi z poglądów całkowicie wyklucza stosowanie tego przepisu na gruncie prawa autorskiego, a to ze względu na – zdaniem niektórych – autonomiczny charakter przepisów regulujących zasady ponoszenia odpowiedzialności z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych (por. art. 79 ustawy o prawie autorskim, który przewiduje zapłatę odszkodowania liczonego jako krotność należnej opłaty licencyjnej)³⁵. Po trzecie – mówić można także o rozwiązaniu pośrednim, dopuszczającym stosowanie art. 422 k.c. jedynie częściowo, tj. tylko w odniesieniu do roszczenia o zapłatę odszkodowania (ustawa o prawie autorskim przewiduje także inne roszczenia niż żądanie zapłaty odszkodowania, o czym mowa będzie niżej)³⁶.

Niniejszy raport nie jest w naszej ocenie właściwym miejscem, aby przesądzać, który spośród przywołanych poglądów uznać należy za prawidłowy. Wymagałoby to bowiem rozbudowanej analizy i przedstawienia *stricto* jure argumentacji, na co na łamach niniejszego opracowania nie ma miejsca, biorąc pod uwagę jego charakter. Można mieć jedynie nadzieję, że sprawa zostanie przesądzona przez

judykaturę poprzez wykształcenie linii orzeczniczej lub przez ustawodawcę w drodze nowelizacji prawa autorskiego.

Pozostawiając rozważania o stosowalności koncepcji sprawstwa pośredniego na gruncie prawa autorskiego, należy w sposób generalny przedstawić roszczenia przysługujące podmiotom praw autorskich z tytułu naruszenia ich praw majątkowych. Zgodnie z ustawą o prawie autorskim podmiotowi praw autorskich przysługują następujące roszczenia, wyliczone w art. 79 i 80 ustawy:

- 1) roszczenie o zaniechanie naruszenia;
- 2) roszczenie o usunięcie skutków naruszenia;
- 3) roszczenie o naprawienie wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych Kodeksu cywilnego;
- 4) roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej (obecnie³⁷ – dwukrotności wynagrodzenia należnego uprawnionemu z tytułu stosownej licencji);
- 5) roszczenie o wydanie uzyskanych korzyści;
- 6) roszczenie o ogłoszenie oświadczenia lub wyroku;
- 7) roszczenia informacyjne;
- 8) roszczenia uzupełniające (np. wycofanie z obrotu lub zniszczenie nielegalnych egzemplarzy utworu);
- 9) roszczenia związane z usuwaniem zabezpieczeń technicznych lub elektronicznych³⁸.

Odpowiedzialność za wkroczenie w monopol autorski powstaje niezależnie od wyrządzenia szkody, gdyż wystarczające jest stwierdzenie samej bezprawności naruszenia monopolu twórcy lub innego uprawnionego podmiotu. Większość roszczeń jest również niezależna od winy sprawcy, co wyklucza powołanie się przez

naruszyciela m.in. na usprawiedliwiony błąd. Wreszcie, roszczenie odszkodowawcze wskazane w pkt 4 powyżej ma charakter quasi-represyjny, co oznacza, że ustalenie odszkodowania nie musi być ekwiwalentem szkody, jaką poniósł uprawniony podmiot. Ocena dopuszczalności ukształtowania w prawie polskim takiego roszczenia w kontekście jego zgodności z prawem europejskim była przedmiotem rozważań Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 25 stycznia 2017 r. w sprawie C-367/15, Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa przeciwko Stowarzyszeniu Filmowców Polskich. W orzeczeniu tym Trybunał uznał, że wprowadzenie do prawa krajowego takiej regulacji nie stoi w sprzeczności z art. 13 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej³⁹.

W praktyce, w naszej ocenie, dochodzenie roszczeń wobec indywidualnych naruszcycieli może się okazać nieefektywne z uwagi na konieczność poniesienia nakładów zarówno czasowych, jak i finansowych. Uzyskane w ten sposób odszkodowanie może w pewnych przypadkach nie wystarczyć nawet na pokrycie kosztów poniesionych w związku z wszczęciem i prowadzeniem postępowania sądowego. Natomiast w kwestii nakładów czasowych trzeba mieć na względzie, że postępowania sądowe, których przedmiotem jest naruszenie autorskich praw majątkowych za pośrednictwem Internetu, z samej swojej natury są skomplikowane. Jest tak, w naszej ocenie, z powodu konieczności wykazania naruszenia, co z uwagi na zaangażowanie środka masowego porozumiewania się, jakim jest Internet, oraz urządzeń technicznych (zazwyczaj komputerów) najczęściej będzie rodziło konieczność przeprowadzenia dowodu

z opinii biegłego. Sporządzanie takiej opinii w ostatecznym kształcie (a więc z uwzględnieniem zgłaszanych przez strony zastrzeżeń i dodatkowych pytań sądu) trwać może nawet kilka miesięcy. Nieefektywność może wynikać w końcu także z wątpliwej skuteczności praktycznej samego orzeczenia – trzeba bowiem mieć na uwadze, że zablokowanie dostępu do pirackich treści na jednym serwerze najczęściej skutkować będzie ich ponownym udostępnieniem w innym miejscu w sieci.

Skuteczność dochodzenia roszczeń przez podmioty praw autorskich powinna być oceniana także przez pryzmat struktury organizacyjnej polskiego sądownictwa. W tym kontekście należy wspomnieć o koncepcji wyodrębnienia w ramach sądów powszechnych oddzielnych jednostek organizacyjnych, wyspecjalizowanych w rozpatrywaniu spraw z zakresu własności intelektualnej. Zwolennicy takiego rozwiązania uważają, że przyczyniłoby się to do podniesienia jakości orzecznictwa w sprawach ochrony własności intelektualnej. Taki system wyspecjalizowanego sądownictwa funkcjonuje m.in. w Portugalii, Szwecji, Rosji, we Francji oraz Włoszech. Co istotne, w grudniu 2016 r. Ministerstwo Sprawiedliwości ogłosiło, że rozważa wdrożenie takiego modelu w Polsce, zaś pierwsze spotkanie zespołu ekspertów powołanego przez ministra sprawiedliwości odbyło się 25 stycznia 2017 r.⁴⁰ W chwili obecnej nie jest znany konkretny kształt planowanych zmian, w tym zakres kompetencji takich wyspecjalizowanych sądów lub wydziałów utworzonych w istniejących sądach⁴¹.

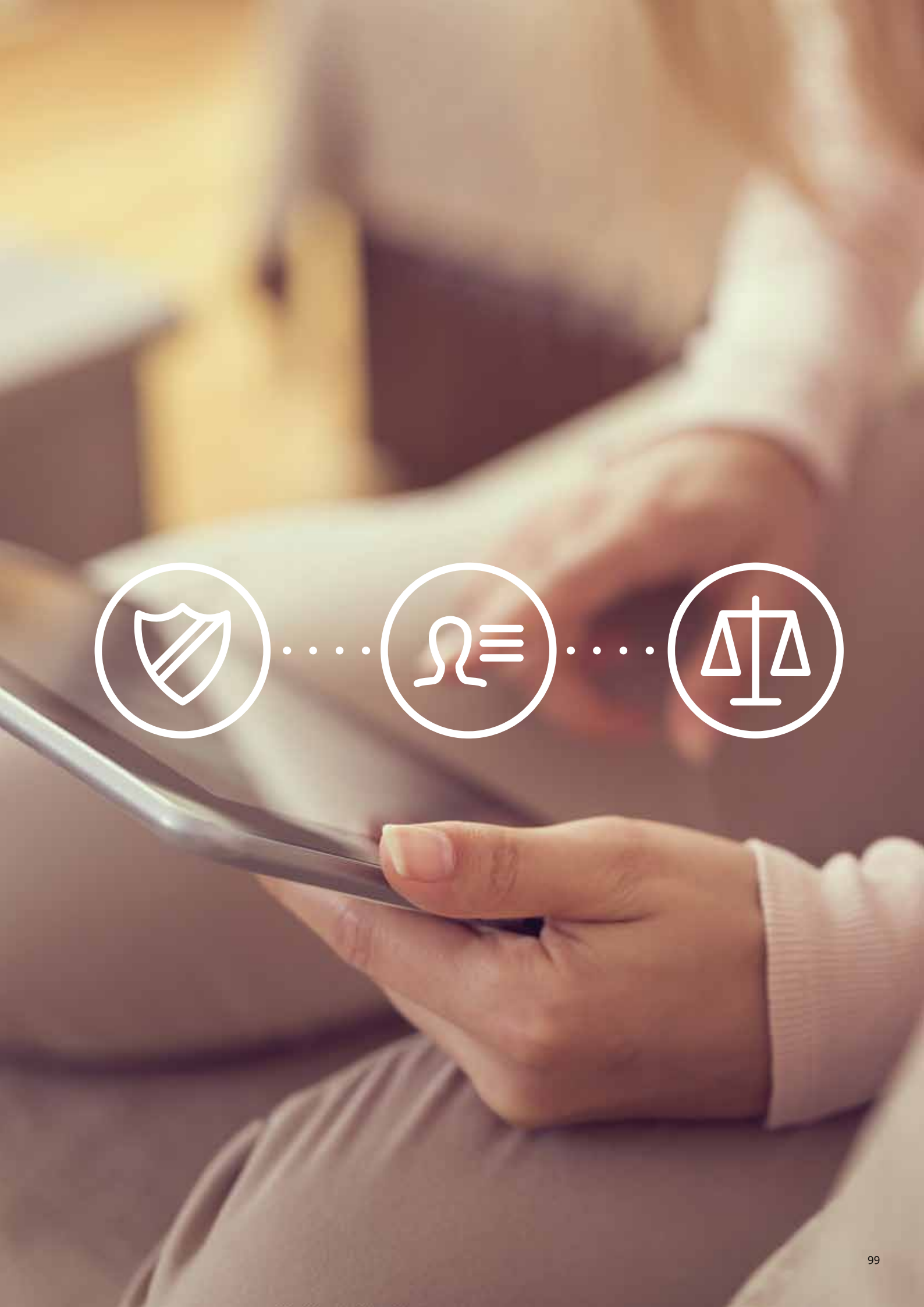

Problem uzyskiwania danych naruszcycieli

Istotnym praktycznym utrudnieniem podczas dochodzenia roszczeń w związku z nielegalnym udostępnianiem treści chronionych prawem autorskim jest **brak wyraźnej podstawy prawnej pozwalającej na uzyskanie danych osobowych naruszcyciela (chodzi oczywiście o naruszcyciela będącego osobą fizyczną)**. O ile bowiem procedura karna przewiduje rozwiązania umożliwiające organom postępowania karnego uzyskanie danych niezbędnych do prowadzenia postępowania (por. art. 218 i 236a k.p.k.), o tyle kwestia ta nastrocza istotnych praktycznych problemów w przypadku postępowań cywilnych. **W naszej ocenie Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera podstawy prawnej, która w sposób niewątpliwy uprawniałaby sąd cywilny do żądania udostępnienia takich danych na potrzeby prowadzonego postępowania.**

Podstawę taką stanowić może jednak art. 80 ust. 1 pkt 3 ustawy o prawie autorskim. Przepis ten, w ramach tzw. roszczenia informacyjnego, uprawnia sąd do żądania od access providera, aby udzielił informacji m.in. o „pochodzeniu, sieciach dystrybucji, ilości i cenie towarów lub usług naruszających autorskie prawa majątkowe”.

Jak wynika z kolei z postanowienia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 7 lutego 2013 r. (I ACz 114/13), przez „informacje o sieciach dystrybucji” należy rozumieć także dane osobowe użytkowników udostępniających bezprawnie treści chronione prawem autorskim. Pod warunkiem odpowiedniego wyważenia prawa do prywatności takiej osoby oraz skali naruszenia przez nią praw autorskich, zdaniem Sądu Apelacyjnego, udostępnienie danych osobowych będzie na tej podstawie dopuszczalne.

Odpowiedzialność dostawcy usług hostingowych

Uwagi ogólne

Kolejnym ogniwem w łańcuchu obiegu treści w Internecie jest dostawca usług hostingowych. Usługi te polegają na udostępnianiu pamięci na serwerach podłączonych do sieci.

Pamięć jest udostępniana w celu przechowywania danych pochodzących od usługobiorców – dostawców treści. Hostingodawcy są podmiotami świadczącymi usługi drogą elektroniczną, których odpowiedzialność regulowana jest przede wszystkim na podstawie art. 14 ustawy z 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną⁴² oraz art. 14 dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym).

Świadczenie usług hostingu wiąże się w praktyce z możliwością przechowywania, a czasem także udostępniania osobom trzecim treści naruszających prawa autorskie. Istnieje wątpliwość co do tego, czy usługa hostingu obejmuje także udostępnianie przechowywanych treści. Za takim stanowiskiem opowiadają się m.in. J. Barta wraz z R. Markiewiczem⁴³, W. Chomiczewski⁴⁴, D.K. Gęsicka⁴⁵, z kolei jego przeciwnikiem jest P. Sadowski⁴⁶. Z uwagi na techniczne uwarunkowania świadczenia takiej usługi (polegającej w istocie na stworzeniu usługobiorcy możliwości rozpowszechnienia treści za pomocą urządzeń i zasobów technicznych usługodawcy) powstaje pytanie, czy i na jakich zasadach hostingodawca powinien odpowiadać w przypadku, gdy przechowywane treści naruszają prawa osób trzecich.

Oceniając możliwość naruszenia przez dostawcę hostingu praw autorskich przysługujących osobom trzecim w stosunku do przechowywanych treści, należy rozważyć, czy świadczenie usług przechowywania danych może samo w sobie stanowić takie naruszenie, tj. czy w przypadku przechowywania danych pochodzących od podmiotu innego niż hostingodawca dojdzie do wkroczenia przez dostawcę hostingu w sferę wyłącznego władztwa podmiotu praw autorskich.

Jak zauważa się w literaturze przedmiotu, nie jest jasne, czy w takiej sytuacji hostingodawca powinien odpowiadać za bezpośrednie naruszenie praw osoby trzeciej czy też wyłącznie za naruszenie pośrednie (np. za pomocnictwo)⁴⁷. Wydaje się, że odpowiedź na to pytanie zależy w głównej mierze od uwarunkowań technicznych i faktycznej roli hostingodawcy w procesie rozpowszechnienia treści. Może to być rola wyłącznie pasywna, w której hostingodawca nie ma wpływu na udostępnianie treści – decyduje o tym tylko usługobiorca będący dostawcą treści. W takiej sytuacji hostingodawca nie dokonuje zwielokrotnienia utworu ani udostępnienia go w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie. Czynności tych dokonuje bezpośrednio dostawca treści. Możliwa jest jednak także sytuacja, gdy rola hostingodawcy jest większa i dokonuje on innych czynności niż tylko udostępnienie pamięci na serwerach. W takim wypadku

podstawy i zakres odpowiedzialności takiego podmiotu mogą być odmienne – nie jest bowiem wykluczone, że w ramach dokonywania tych czynności dojdzie np. do zwielokrotnienia utworu, a w konsekwencji do wkroczenia bezpośrednio w sferę uprawnień podmiotu, któremu przysługują prawa do treści.

Oazy bezpieczeństwa

Niezależnie od charakteru odpowiedzialności hostingodawcy kluczowa pozostaje kwestia warunków jej powstania oraz ewentualnego jej wyłączenia. Warunki ponoszenia odpowiedzialności przez hosting providera określone zostały w art. 14 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, stanowiącym implementację art. 14 dyrektywy o handlu elektronicznym.

W kontekście powyższego powszechnie zwraca się uwagę, że **ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną modyfikuje warunki odpowiedzialności hostingodawcy w sposób dla niego korzystniejszy, niż zezwala na to dyrektywa o handlu elektronicznym**⁴⁸. Mianowicie art. 14 ustawy o świadczeniu usług

drogą elektroniczną przewiduje łagodniejsze warunki wyłączenia odpowiedzialności cywilnej, niż wprost wynika to z brzmienia dyrektywy. Do wyłączenia odpowiedzialności w myśl polskiej ustawy wystarczający jest „brak wiedzy” o bezprawnym charakterze przechowywanych danych, zaś w stosunku do roszczeń odszkodowawczych dyrektywa wymaga – oprócz braku wiedzy – także braku świadomości faktów i okoliczności, z których w sposób oczywisty wynika ta bezprawność. **Wobec powyższego należy uznać, że polskie przepisy w sposób co najmniej niepełny dokonują implementacji regulacji unijnych, co z kolei może wpływać na zachwianie równowagi pomiędzy ochroną interesów ekonomicznych hosting providerów oraz podmiotów praw autorskich. Tym samym uznajemy za zasadne i celowe, aby ustawodawca podjął działania zmierzające do doprowadzenia polskich regulacji w tym zakresie do stanu pełnej zgodności z prawem Unii Europejskiej.**

Zastrzeżenia co do prawidłowości implementacji do polskiego porządku prawnego budzi także art. 14 ust. 3

dyrektywy o handlu elektronicznym. Zgodnie z tym przepisem omówione powyżej reguły zwolnienia hosting providera z odpowiedzialności nie wykluczają, aby sądy lub organy administracji państw członkowskich mogły żądać od hostingodawcy, by ten przerwał stwierdzone naruszenia prawa lub im zapobiegł. Polska ustawa, poprzez określenie wyłączeń odpowiedzialności w sposób nader ogólny, może wywoływać wrażenie, że wyłączenia te wykluczają także formułowanie wobec hosting providerów roszczeń o zaniechanie oraz roszczeń o nakazanie podjęcia określonych czynności, mimo że dyrektywa o handlu elektronicznym jasno przesądza o ich dopuszczalności. **Powoduje to daleko idącą niepewność co do obowiązującego prawa i powinno skłonić ustawodawcę do podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych.**

Zgodnie z ustawą o świadczeniu usług drogą elektroniczną hostingodawca może powziąć wiedzę o bezprawnym charakterze danych na skutek otrzymania „wiarygodnej wiadomości” lub „urzędowego zawiadomienia”. Z kolei warunkiem wyłączenia jego odpowiedzialności

jest podjęcie niezwłocznych działań w celu uniemożliwienia dostępu do bezprawnych treści. Problematyczne jest jednak nieuregulowanie aspektów formalnych procedury postępowania po otrzymaniu zawiadomienia (procedura *notice and take down*), a także brak ustawowego doprecyzowania, jaka wiadomość może zostać uznana za wiarygodną i stanowiącą tym samym podstawę odpowiedzialności hosting providera (z zastrzeżeniem warunków omówionych powyżej). W szczególności należy przesądzić, czy badanie takiej wiadomości powinno ograniczać się jedynie do aspektów formalnych (tzn. do badania wyłącznie takich kwestii, jak np. oznaczenie zawiadamiającego, wskazanie kwestionowanych treści i ich lokalizacji), czy też powinno obejmować ocenę jej wiarygodności. Nie jest także jasne, jaki zakres informacji powinien być wskazywany w takim zawiadomieniu.

W praktyce przedmiotem rozważań sądów krajowych oraz przedstawicieli doktryny jest również utrzymanie statusu hosting providera (a w konsekwencji – skorzystanie z oaz bezpieczeństwa) w sytuacji, gdy wykonuje on także dodatkowe czynności, takie jak segregowanie czy formatowanie

treści. Jak stanowi bowiem sama dyrektywa o handlu elektronicznym, z dobrodziejstwa oazy bezpieczeństwa może skorzystać podmiot, który „przechowuje dane”. Pojęcie to należy rozumieć zgodnie z pkt 42 preambuły dyrektywy, według którego:

„(...) działalność podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego jest ograniczona do technicznego procesu obsługi i udzielania dostępu do sieci komunikacyjnej, w której informacje udostępniane przez osoby trzecie są przekazywane lub przechowywane czasowo, w celu poprawienia skuteczności przekazu; działanie takie przybiera charakter czysto techniczny, automatyczny i bierny, który zakłada, że podmiot świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego nie posiada wiedzy o informacjach przekazywanych lub przechowywanych ani kontroli nad nimi”⁴⁹.

Wydaje się, że takie działania jak wskazane powyżej (tj. segregowanie, formatowanie itd.) nie będą z góry uznane za wykraczające poza sferę określoną w cytowanym punkcie preambuły dyrektywy o handlu elektronicznym⁵⁰. Przedmiotem dyskusji jest także możliwość przechowywania przez hostingodawcę danych „własnych” obok tych przechowywanych na zlecenie usługobiorcy. Ponadto w praktyce pojawiają się sytuacje, gdy hostingodawca uzyskuje wynagrodzenie nie tylko od usługobiorcy, ale także z innych źródeł w związku ze świadczeniem usługi przechowywania treści – np. z tytułu zamieszczania w swoim serwisie reklam. Możliwość traktowania podmiotu dokonującego takich lub podobnych czynności jako hostingodawcy, a nie aktywnego dostawcy treści, może doprowadzić do wyłączenia odpowiedzialności w szerszym zakresie, niż wynikało to z zamysłu ustawodawcy europejskiego. Jednocześnie przyjęcie wąskiej

interpretacji przepisów mogłoby doprowadzić do ograniczenia możliwości działania podmiotów w Internecie i do spowolnienia rozwoju tego segmentu rynku. Kwestie te są od kilku lat przedmiotem rozważań sądów krajowych państw członkowskich.

Ogólny i szczególny obowiązek monitorowania

Niejako naturalną konsekwencją z założenia pasywnej roli hostingodawcy, o czym mowa była powyżej, jest wynikający z prawa unijnego brak obowiązku ogólnego monitorowania legalności przechowywanych treści. Co istotne, dość często zapomina się, że ta reguła odnosi się jedynie do ogólnego obowiązku monitorowania treści, a zatem sprowadzającego się w istocie do rutynowego weryfikowania legalności przechowywanych danych, nawet mimo braku jakichkolwiek przesłanek podejrzenia ich bezprawności. Rozwiązanie takie podyktowane było względami praktycznymi, gdyż z uwagi na ogromne ilości przechowywanych danych zadośćuczynienie takiemu generalnemu obowiązkowi monitorowania byłoby najczęściej niemożliwe. Co jednak najistotniejsze, przepisy dyrektywy o handlu elektronicznym nie stoją na przeszkodzie ustanowieniu wobec dostawców usług sieciowych (w tym hostingowych) obowiązku monitorowania rodzajowo określonych danych, nałożonego zarówno w drodze ustawy, jak i orzeczenia uprawnionego organu⁵¹.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt polski, **ponownie należy stwierdzić zaniedbanie ustawodawcy w zakresie**

implementacji postanowień dyrektywy o handlu elektronicznym do polskiego porządku prawnego.

Czytając art. 15 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną w sposób dosłowny, odnieść można wrażenie, że przepis ten zakazuje nakładania na hosting providerów jakichkolwiek obowiązków w zakresie monitorowania przechowywanych danych. Rozumienie takie jest oczywiście sprzeczne z brzmieniem i celem dyrektywy o handlu elektronicznym. Wobec powyższego art. 15 ustawy powinien być interpretowany w sposób zgodny z postanowieniami ww. dyrektywy, tj. jako ustanawiający zakaz nakładania jedynie generalnego – nie zaś szczególnego – obowiązku monitorowania legalności treści. **Zgadzając się rzecz jasna z koniecznością prounijnej interpretacji art. 15 ustawy, stoimy na stanowisku, że nie można poprzestać jedynie na zabiegach interpretacyjnych. Dla zapewnienia klarowności regulacji działalności hostingowej konieczne jest, w naszej ocenie, odpowiednie preredagowanie omawianego przepisu zgodnie z brzmieniem europejskiego pierwowzoru.**

Kontrola hostingodawcy nad dostawcą treści

Należy pamiętać, że wyłączenie odpowiedzialności hostingodawcy nie będzie miało miejsca, jeśli usługobiorca – dostawca treści – działa z upoważnienia lub pod kontrolą hostingodawcy. Zasada ta wynika z art. 14 ust. 2 dyrektywy o handlu elektronicznym.

W doktrynie od dawna wskazuje się na nadliwą implementację art. 14 ust. 2 dyrektywy o handlu elektronicznym przez polskiego ustawodawcę⁵². Regulacja zawarta w dyrektywie stanowi, że wyłączenia odpowiedzialności w ramach oaz bezpieczeństwa nie mają zastosowania, „jeżeli usługobiorca działa z upoważnienia albo pod kontrolą usługodawcy”. Z kolei zgodnie z art. 14 ust. 4 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną wyłączenia odpowiedzialności nie znajdują zastosowania, jeżeli „usługodawca przejął kontrolę nad usługobiorcą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów”. Istotą przepisu dyrektywy jest odniesienie się do zależności rozumianej w sposób szeroki, jako możliwość wywierania wpływu na dostawcę treści przez hostingodawcę⁵³. Przepis polski natomiast odwołuje się tylko do ściśle określonych przypadków przejęcia kontroli, co nie wyczerpuje wszystkich przypadków objętych zakresem dyrektywy o handlu elektronicznym. Należy się zgodzić z poglądami o konieczności stosowania w tym przypadku wykładni pronunijnej⁵⁴. Aby jednak uniknąć stanu prawnej niepewności, celowa byłaby zmiana art. 14 ust. 4 ustawy w sposób zgodny z art. 14 ust. 2 dyrektywy o handlu elektronicznym.

Projekt dyrektywy o prawach autorskich na jednolitym rynku cyfrowym

Szczególnie istotna z punktu widzenia podmiotów praw autorskich jest projektowana regulacja odnosząca się do

współpracy na linii podmioty uprawnione – hostingodawcy i operatorzy serwisów internetowych. Jak wyjaśniono w motywie 37 projektowanej dyrektywy w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym⁵⁵, konieczność wprowadzenia nowych regulacji wynika z faktu, że w ostatnich latach nastąpił znaczny rozwój usług dostępu do treści chronionych prawem autorskim umieszczanych przez użytkowników tych usług. Tym samym stały się one głównym źródłem dostępu do treści *online*.

W myśl projektowanego art. 13 nowej dyrektywy dostawcy usług hostingowych, którzy przechowują i udostępniają utwory zamieszczane przez użytkowników, mieli by być zobowiązani do zawierania umów licencyjnych z podmiotami praw autorskich oraz do wdrożenia środków mających na celu przede wszystkim zapewnienie efektywnej ochrony tych praw. Wśród przykładowych środków służących temu celowi wymieniono m.in. stosowanie skutecznych technologii rozpoznawania treści.

Sens wspomnianego przepisu precyzuje motyw 38 preambuły projektowanej dyrektywy, a w szczególności jego dwa pierwsze akapity, zgodnie z którymi:

„Jeżeli dostawcy usług społeczeństwa informacyjnego przechowują i udostępniają społeczeństwu utwory chronione prawem autorskim lub inne przedmioty objęte ochroną zamieszczane przez swoich użytkowników, wykraczając tym samym poza zwykłe dostarczenie urządzeń oraz dokonując czynności publicznego udostępniania utworu, są one zobowiązane do zawierania umów licencyjnych z podmiotami praw autorskich, chyba że kwalifikują się one do zwolnienia od odpowiedzialności, o którym mowa w art. 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/31/WE”.

„W odniesieniu do art. 14 należy sprawdzić, czy dostawca usług odgrywa aktywną rolę, w tym przez zoptymalizowanie sposobu prezentacji zamieszczonych utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną lub przez ich promowanie, bez względu na rodzaj środków wykorzystanych do tego celu”.

Wejście w życie wskazanego wyżej rozwiązania oznaczałoby istotne wzmocnienie pozycji podmiotów praw autorskich. Z uwagi na coraz większe znaczenie opisywanych usług oraz praktyczne rozszerzanie czynności podejmowanych w ramach lub obok oferowanych usług hostingu państwa członkowskie i sądy krajowe zmagają się od kilku lat z wyważeniem interesów usługodawców (w postaci możliwości świadczenia takich usług bez obaw o ponoszenie ewentualnej odpowiedzialności w przypadku, gdy treści pochodzą od podmiotu innego niż usługodawca) oraz podmiotów praw autorskich do treści, które są przedmiotem nielegalnego obrotu w sieci.

Odpowiedzialność
dostawców usług
dostępu do sieci
(access providerów)

Uwagi wstępne

Artykuł 12 ustawy z 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną reguluje warunki świadczenia usługi zwykłego przesyłu (mere conduit). Od strony podmiotowej przepis ten odnosi się do usługodawcy, który świadczy drogą elektroniczną usługi obejmujące transmisję w sieci telekomunikacyjnej danych przekazywanych przez odbiorcę usługi lub zapewnienie dostępu do sieci telekomunikacyjnej. Chodzi zatem przede wszystkim o podmioty świadczące usługi dostępu do sieci internetowej. Na potrzeby niniejszego opracowania usługodawcy tacy określani będą jako access providerzy.

Jeśli chodzi o zakres odpowiedzialności takich podmiotów za treści będące przedmiotem przesyłu, ustawa przewiduje wyłączenie ich odpowiedzialności, pod warunkiem że:

- 1) nie są inicjatorami przekazu danych;
- 2) nie wybierają odbiorcy przekazu danych;
- 3) nie wybierają oraz nie modyfikują informacji zawartych w przekazie.

Powyższe wyłączenie odpowiedzialności obejmuje również automatyczne i krótkotrwałe pośrednie przechowywanie transmitowanych danych, jeżeli działanie to ma wyłącznie na celu przeprowadzenie transmisji, a dane nie są przechowywane dłużej, niż jest to w zwykłych warunkach konieczne do zrealizowania transmisji (art. 12 ust. 2 ww. ustawy – tzw. packet switching transmission).

Powyższe zasady wyłączenia odpowiedzialności stanowią implementację art. 12 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/31/WE w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego

w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy o handlu elektronicznym).

Należy zwrócić jednak uwagę, że art. 12 dyrektywy o handlu elektronicznym zawiera także ust. 3, zgodnie z którym przepisy dotyczące wyłączenia odpowiedzialności access providerów nie mają wpływu na możliwość wymagania od nich przez sąd lub organ administracyjny, na podstawie przepisów krajowych, aby przerwali oni naruszenia prawa lub im zapobiegli. Regulacja ta nie została odzwierciedlona w polskiej ustawie implementującej ww. dyrektywę. Stwarza to stan niepewności co do sytuacji prawnej zarówno podmiotów praw autorskich, jak i access providerów, szczególnie w kontekście braku implementacji art. 8 ust. 3 dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (dyrektywy InfoSoc), zgodnie z którym:

„Państwa Członkowskie zapewnią, aby podmioty praw autorskich mogły wnioskować o wydanie nakazu przeciwko pośrednikom, których usługi są wykorzystywane przez stronę trzecią w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych”.

Ma to szczególne znaczenie wobec uznania access providerów za pośredników w rozumieniu powyższego przepisu, o czym przesądzało w omówionym poniżej orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Orzeczenie w sprawie Tele2 – dostawca Internetu jako „pośrednik” w rozumieniu dyrektywy InfoSoc

Rola access providerów w procesie nielegalnego udostępniania i korzystania z treści chronionych w sieci jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych kwestii związanych z funkcjonowaniem prawa autorskiego w Internecie. Jest tak z powodu konieczności każdorazowego ważenia sprzecznych ze sobą wartości: po pierwsze – ochrony praw autorskich, po drugie – wolności prowadzenia działalności gospodarczej przez access providerów, po trzecie wreszcie – wolności wypowiedzi i dostępu do informacji użytkowników końcowych.

Rozstrzygnięciem, w którym po raz pierwszy podjęto próbę skonfrontowania interesów access providerów z interesami podmiotów praw autorskich, było postanowienie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (obecnie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej) z 19 lutego 2009 r. w sprawie Tele2⁵⁶. Orzeczenie to jest kluczowe dla wyznaczenia zakresu odpowiedzialności usługodawców za dostarczanie środków technicznych służących do naruszeń dokonywanych przez osoby trzecie.

Wyrok zapadł w odpowiedzi na pytanie prawne sądu krajowego, które dotyczyło możliwości uznania access providera za pośrednika w rozumieniu dyrektywy InfoSoc. Przypomnijmy, że zgodnie z art. 8 ust. 3 tej dyrektywy państwa członkowskie zapewnią, aby podmioty praw autorskich mogły wnioskować o wydanie nakazu przeciwko pośrednikom, których usługi są

wykorzystywane przez stronę trzecią w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych. Wątpliwości w tym zakresie budziło to, czy za takiego pośrednika może być uznany podmiot, którego rola ogranicza się do umożliwienia użytkownikowi jedynie uzyskania dostępu do sieci za pośrednictwem dynamicznego adresu IP, bez oferowania innych usług, takich jak usługi poczty elektronicznej, ściąganie lub udostępnianie plików, oraz sprawowania prawnej lub faktycznej kontroli nad usługami, z których korzysta użytkownik.

Na pytanie o możliwość uznania dostawcy Internetu za „pośrednika” w rozumieniu art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc Trybunał udzielił odpowiedzi twierdzącej, odwołując się w uzasadnieniu orzeczenia do celów tej dyrektywy. Cel ten polega na zapewnieniu skutecznej ochrony interesów podmiotów prawa autorskiego i praw pokrewnych w ramach wspólnego rynku. W ocenie Trybunału wyłączenie access providerów z zakresu pojęcia pośrednika oznaczałoby istotne ograniczenie ochrony gwarantowanej przez dyrektywę InfoSoc.

Wyrok w sprawie UPC Telekabel Wien – dalszy ciąg sporu o uznanie dostawcy Internetu za „pośrednika”

Kolejne pytania dotyczące zakresu odpowiedzialności access providerów powstały na kanwie sporu między spółką UPC Telekabel Wien GmbH i zrzeszeniem twórców filmowych. Osłą konfliktu było następujące zagadnienie: czy sąd krajowy ma prawo nakazać dostawcy dostępu do Internetu zablokowanie dostępu do strony naruszającej prawa

autorskie, jeśli adresata nakazu nie łączy z naruszcycielem żadna więź prawna (tj. access provider nie świadczy na rzecz naruszcyciela przykładowo usługi hostingu)?

Na tak sformułowane pytanie Trybunał w wyroku z 27 marca 2014 r. udzielił odpowiedzi twierdzącej, sankcjonując tym samym wydawanie przez sądy krajowe nakazów wobec access providerów w sprawie blokowania dostępu do określonych treści i udostępniających je witryn⁵⁷. Co istotne, nie uznano za konieczne, aby nakazy precyzowały, jakie konkretne środki ma podjąć ich adresat. Na korzyść access providerów zastrzeżono jednak, że muszą oni mieć zagwarantowaną możliwość zwolnienia się z odpowiedzialności (np. kary finansowej), jeżeli wykażą, że podjęli „wszelkie rozsądne kroki”. Weryfikacja tego warunku została pozostawiona sądom krajowym.

Znaczenie tego wyroku jest ogromne. Z uwagi na znikomą skuteczność działań wymierzonych w użytkowników końcowych (ze względu na przykład na utrudnioną ich identyfikację) oraz w podmioty świadczące usługi hostingowe (tutaj problemem jest dochodzenie roszczeń wobec podmiotów z siedzibami poza terytorium Polski, a nawet Unii Europejskiej) wyrok w sprawie UPC Telekabel Wien oznacza otwarcie nowego frontu walki ze zjawiskiem piractwa internetowego. Orężem w tej walce nie będzie oczywiście dochodzenie roszczeń (np. odszkodowawczych) wobec access providerów, lecz możliwość żądania uniemożliwienia dostępu do określonych treści udostępnianych z naruszeniem praw autorskich. Problemem w tej sytuacji może być jednak niejednoznaczny sposób implementacji dyrektywy InfoSoc w krajach UE, w tym całkowity brak implementacji art. 8 ust. 3 tej dyrektywy do prawa polskiego (o czym szerzej poniżej).

Wyrok w sprawie UPC Telekabel Wien a prawo polskie

Brak jest jednolitego stanowiska wśród przedstawicieli doktryny, czy konstrukcje zastosowane w wyroku w sprawie UPC Telekabel Wien mogłyby znaleźć bezpośrednie zastosowanie w prawie polskim⁵⁸.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że w prawie polskim próżno szukać przepisu wprost przyznającego sądowi kompetencje wystosowania wobec access providera stosownego nakazu. Taki stan rzeczy jest wynikiem braku implementacji do prawa polskiego art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc. Przypomnijmy, że zgodnie z tym przepisem państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić, aby podmioty praw autorskich mogły wnioskować o wydanie nakazu przeciwko pośrednikom, których usługi są wykorzystywane przez stronę trzecią w celu naruszenia praw autorskich lub pokrewnych.

O szczególnym znaczeniu tego mechanizmu walki z naruszeniami praw autorskich w Internecie świadczyć może fakt późniejszego jego „skopiowania” w art. 11 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego

i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, uchwalonej 29 kwietnia 2004 r.

Mimo braku implementacji art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc do prawa polskiego zgodnie z orzecznictwem Trybunału, sądy krajowe powinny dokonywać wykładni prawa wewnętrznego (krajowego) w świetle brzmienia i celu dyrektywy. Ponadto „obowiązek taki ciąży na sądzie o tyle, o ile zgodna z prawem unijnym wykładnia jest w danym przypadku możliwa i nie oznacza, by sąd mógł wykroczyć poza wyraźne brzmienie przepisu prawa wewnętrznego lub go nie zastosować”⁵⁹.

W myśl powyższej zasady część autorów doszukuje się podstawy prawnej takiego nakazu w treści art. 439 k.c.⁶⁰ Przepis ten stanowi, że „ten, komu wskutek zachowania się innej osoby [...] zagraża bezpośrednio szkoda, może żądać, ażeby osoba ta przedsięwzięła środki niezbędne do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, a w razie potrzeby także, by dała odpowiednie zabezpieczenie”. Wątpliwości budzi jednak możliwość uznania działań access providera za działania obiektywnie bezprawne, co jest wymogiem koniecznym do zastosowania art. 439 k.c. W piśmiennictwie podnosi się, że taka kwalifikacja byłaby możliwa jedynie w odniesieniu do świadomego działania dostawcy Internetu. Świadomość przy tym odnosić należy do jego wiedzy, iż określone witryny internetowe, z których dzięki niemu korzystają jego klienci, służą do udostępniania treści pirackich⁶¹. Jak widać, stan prawodawstwa polskiego w tym zakresie jest niezadowolający, a co za tym idzie nie można poprzestać na poszukiwaniu swego rodzaju protez, które być może umożliwiłyby podmiotom praw autorskich dochodzenie ochrony

swoich praw. Droga ta wydaje się jednak nieefektywna i uciążliwa, zatem w naszej ocenie przedstawione powyżej praktyczne problemy powinny zostać wyeliminowane przez przeprowadzenie zmian legislacyjnych mających na celu implementowanie do polskiego porządku prawnego art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc.

Odpowiedzialność dostawców usług płatniczych i reklamodawców

Coraz częściej w debacie publicznej nad piractwem przywoływana jest koncepcja, zgodnie z którą najskuteczniejszym środkiem w walce z tym zjawiskiem jest odcięcie dostawców pirackich treści od źródeł finansowania.

Jest ona określana w języku angielskim jako *follow the money approach* (zasada podążania śladem pieniędzy). Pozbawienie operatorów pirackich witryn dochodów w sposób oczywisty miałyby spowodować nieopłacalność takiej działalności. Chodzi w tym przypadku przede wszystkim o dwa podstawowe źródła dochodów, tj. przychody z reklam oraz przychody ze sprzedaży czasowego dostępu do udostępnianych treści. W konsekwencji walka z piractwem internetowym miałyby się skupić na

wypracowaniu takich mechanizmów, które ograniczyłyby dostawcom reklam możliwości umieszczania ich na stronach dostarczających pirackie treści, czy też ograniczyłyby dostawcom usług płatniczych możliwości pośredniczenia w transferach płatności między użytkownikiem końcowym a operatorem strony (np. poprzez usługi płatności SMS lub szybkich płatności internetowych).

Już na wstępie należy stwierdzić, że ani prawo polskie, ani prawo europejskie nie przewiduje specyficznych rozwiązań przewidujących odpowiedzialność dostawców usług płatności elektronicznych w związku z pośrednictwem w płatnościach na rzecz podmiotów nielegalnie rozpowszechniających treści chronione prawem autorskim.

Jedynymi w zasadzie oficjalnym dokumentami poruszającymi problematykę implementacji koncepcji *follow the money* jest „Strategia jednolitego rynku cyfrowego dla Europy” opublikowana 6 maja 2015 r.⁶² W dokumencie tym Komisja przedstawiła strategię zbudowania jednolitego rynku cyfrowego wraz z harmonogramem działań, które mają być zrealizowane w latach 2015–2016. W ramach zaplanowanych czynności Komisja zobowiązała się do przedłożenia w 2016 r. wniosków ustawodawczych dotyczących właśnie m.in. bardziej nowoczesnego egzekwowania praw własności intelektualnej, ze szczególnym naciskiem na naruszenia na skalę komercyjną, z uwzględnieniem koncepcji *follow the money*. Deklaracja ta została następnie powtórzona w komunikacie

z 9 grudnia 2015 r. „W kierunku nowoczesnych, bardziej europejskich ram prawa autorskiego”⁶³. Komunikat ten zapowiada wdrożenie koncepcji *follow the money* w oparciu o podejście samoregulacyjne, nie wykluczając jednak jego wsparcia odpowiednimi regulacjami prawnymi. Miałyby to dotyczyć szeroko rozumianych pośredników internetowych, w tym reklamodawców i operatorów płatności elektronicznych.

Oficjalne działania mające na celu realizację deklaracji Komisji podjęto w branży reklamowej. 21 października 2015 r. odbyło się spotkanie zainteresowanych stron-uczestników potencjalnego porozumienia. Zaowocowało ono przyjęciem dokumentu opisującego podstawowe założenia przyszłego porozumienia samoregulacyjnego⁶⁴. W dokumencie tym znaleźć można zapowiedzi wdrożenia bliżej nieokreślonych środków ostrożności i monitorowania treści. Co istotne, porozumienie nie będzie się wiązać ze stworzeniem unijnej listy (względnie bazy lub repozytorium) stron internetowych, za pośrednictwem których dochodzi do masowego naruszania praw autorskich. Dopuszczono jednak możliwość

tworzenia takich list (baz) na poziomie krajowym.

Na razie nie ma doniesień dotyczących analogicznych uzgodnień lub prac nad podobną samoregulacją w branży operatorów płatności elektronicznych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dotychczasowe działania organów Unii Europejskiej w zakresie implementacji podejścia *follow the money* nie wydają się zadowalające. W szczególności niepokój budzić może bardzo ogólny charakter deklaracji, a także pomysł, aby konkretne mechanizmy zostały wypracowane w drodze samoregulacji wewnątrzbranżowej. Obawy widoczne są także w oficjalnych stanowiskach innych organów Wspólnoty. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny w swojej opinii dotyczącej komunikatu Komisji stwierdził wprawdzie, że o ile w pełni popiera podejście *follow the money*, o tyle „zastanawia się nad jego rzeczywistą skutecznością w przypadku kwestii wychodzących poza dobrowolne działania najważniejszych pośredników uczestniczących w łańcuchu wartości gospodarki internetowej”⁶⁵.

Odpowiedzialność dostawcy systemów wyszukiwawczych

Odrębnym od już opisanych rodzajem usług jest usługa polegająca na dostarczaniu systemów wyszukiwawczych (search engines) umożliwiającą użytkownikowi uzyskanie zestawienia odesłań (linków) odpowiadających jego zapytaniu.

Z uwagi na specyfikę takiej usługi powstaje pytanie, czy i w jakim zakresie do dostawców systemów wyszukiwawczych znajdują zastosowanie przepisy dyrektywy o handlu elektronicznym. Wydaje się, że w chwili obecnej dominujący jest pogląd, zgodnie z którym nie ma podstaw do zastosowania wyłączenia odpowiedzialności określonego w art. 14 tego aktu do dostawców wyszukiwarek. Przyjmuje się również, że omawiana dyrektywa nie zawiera regulacji odnoszących się bezpośrednio do takich usług. Kwestia ta jest natomiast przedmiotem odrębnych regulacji w kilku państwach członkowskich Unii Europejskiej (np. w Hiszpanii czy Austrii).

Brak jednolitej regulacji na poziomie europejskim stał się przyczynkiem do dyskusji dotyczącej zakresu obowiązków dostawców systemów wyszukiwawczych np. w kontekście ułatwionego dostępu do nielegalnych treści w wyniku skorzystania z takiej usługi. Na gruncie tych dyskusji J. Barta i R. Markiewicz wskazują, że nie jest realne, aby dostawca wyszukiwarki zweryfikował legalność treści, do których odsyła w zestawieniu wyników wyszukiwania. W związku z tym autorzy kwestionują możliwość

ponoszenia przez takich usługodawców odpowiedzialności niezależnie od winy. To z kolei prowadzi do konkluzji, że w celu uwolnienia się od odpowiedzialności dostawca wyszukiwarki powinien zapobiegać możliwości pojawienia się w zestawieniu wyników wyszukiwania odesłania prowadzącego do treści rozpowszechnianych nielegalnie (tj. usuwać je) po uzyskaniu informacji o bezprawności tych treści. Brak działania w takiej sytuacji miałby natomiast skutkować odpowiedzialnością za pomocnictwo⁶⁶.

W powyższym kontekście warto zwrócić uwagę na opinię rzecznika generalnego Macieja Szpunara z 8 lutego 2017 r., przedstawioną w sprawie C-610/15 (Stichting Brein przeciwko Ziggo BV, XS4ALL Internet BV). Rzecznik generalny zawarł w niej tezę, zgodnie z którą oferowanie skorzystania z systemu wyszukiwawczego plików umożliwiających dotarcie do utworów chronionych prawem autorskim (tj. plików .torrent) w pewnych warunkach może stanowić publiczne udostępnienie w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy InfoSoc. Przedmiotowa opinia została szerzej omówiona w punkcie na stronie 96.

Odpowiedzialność użytkownika końcowego

Dozwolony użytek prywatny

Z punktu widzenia odpowiedzialności użytkownika końcowego najistotniejsze znaczenie ma instytucja dozwolonego użytku prywatnego. Jak wynika z art. 23 prawa autorskiego, bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Nie oznacza to jednak, że korzystanie takie jest niczym nieograniczone, a jego zakres może być dowolnie rozszerzany.

Zakres dozwolonego użytku osobistego (prywatnego) obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego. Dozwolony użytek prywatny jest przy tym uniwersalną konstrukcją prawa autorskiego w tym znaczeniu, że odnosi się w równym stopniu do korzystania z utworów zarówno w Internecie, jak i na „tradycyjnych” polach eksploatacji. Należy przy tym pamiętać, że polskie ustawodawstwo, a w tym ustawa o prawie autorskim, nie przewiduje rodzajowo odmiennej (a w tym ograniczonej bądź jakkolwiek osłabionej) ochrony treści eksploatowanych w Internecie. Oznacza to, że prawo eksploatacji tego rodzaju treści przysługuje wyłącznie twórcy lub innym posiadaczom praw. Istotne ograniczenia tego swoistego monopolu przewidują przepisy o dozwolonym użytku. Ze względu jednak na ich wyjątkowy charakter (tj. stanowią one wyjątek od uprawnień twórcy), należy odpowiednie przepisy interpretować ścieśniająco. Pamiętać bowiem należy, iż dozwolony

użytek podlega ograniczeniom tzw. testu trójstopniowego, uregulowanego w art. 35 ustawy o prawie autorskim. Zgodnie z tym przepisem użytek bez zgody posiadacza praw jest dozwolony jedynie w wyjątkowych sytuacjach przewidzianych w ustawie i pod warunkiem, iż taki użytek nie narusza normalnego korzystania z utworu ani nie godzi w słusne interesy twórcy. Jak wskazuje E. Traple – „normalnej eksploatacji dzieła szkodzą takie działania, które powodują, że dzieło nie może być dalej eksploatowane albo nie w takich rozmiarach, jakich w zwykłych warunkach należałoby się spodziewać”⁶⁷. Mimo ogólnego charakteru ww. przepisu jego znaczenie praktyczne okazało się niezwykle doniosłe, o czym będzie mowa w dalszej części opracowania (zobacz uwagi dotyczące wyroku w sprawie ACI Adam w sekcji „Downloading w kontekście wyroku w sprawie ACI Adam”).

Aktualnie nie ulega wątpliwości, że konstrukcja dozwolonego użytku prywatnego – zwanego także osobistym – obejmuje także relacje pomiędzy użytkownikami Internetu. Nie chodzi tu oczywiście o incydentalne kontakty pomiędzy tymi użytkownikami lub udział w otwartej grupie dyskusyjnej (w tym forum internetowym), wymagane jest bowiem istnienie rzeczywistej relacji osobistej – towarzyskiej ograniczonej do zamkniętego kręgu osób, przy czym kontakt odbywa się jedynie przy wykorzystaniu Internetu⁶⁸. Tego warunku nie spełniają często „znajomi” z portali społecznościowych, gdyż kontakt z nimi zazwyczaj nie ma charakteru „osobistego”. Dla skorzystania z instytucji dozwolonego użytku prywatnego konieczne jest istnienie faktycznej więzi osobistej, zaś sam fakt dodania kogoś do grupy znajomych na tego rodzaju portalu nie świadczy jeszcze o istnieniu takiej relacji. Z tego powodu udostępnianie szerokiej grupie

„znajomych” za pośrednictwem portali społecznościowych treści chronionych prawami autorskimi wykracza poza granice dozwolonego użytku prywatnego, a tym samym stanowi naruszenie prawa twórcy lub innego posiadacza praw.

W niniejszym opracowaniu pominięte zostaną szczegółowe kwestie odnoszące się do zakresu korzystania z utworów w ramach dozwolonego użytku prywatnego, gdyż jest to zagadnienie na tyle obszerne, że wymagałoby oddzielnej publikacji.

Dalsze uwagi dotyczące odpowiedzialności użytkownika końcowego za korzystanie z utworów w sieci odnoszą się będą do oceny legalności najbardziej powszechnych form takiego korzystania. Mamy tu na myśli ich pobieranie i zapisywanie w pamięci urządzeń (z uwzględnieniem specyfiki sieci *peer-to-peer*), streaming treści wraz z jego specyficznymi formami pochodnymi, a także tak zwany stream ripping („zgrywanie” na dysk twardy komputera treści udostępnianych w Internecie w technice streamingu).

Sieci *peer-to-peer* (P2P)

Jednym z najbardziej dostrzegalnych problemów dla podmiotów praw autorskich są tak zwane systemy wymiany plików P2P. Ich specyfika polega na tym, że treści wymieniane są między użytkownikami bezpośrednio, bez wykorzystania pośrednika w postaci centralnego serwera przechowującego dane (w tym w dużej części treści chronione prawem autorskim). Charakter tego rozwiązania polega również na tym, że użytkownik pobierający dane

najczęściej jednocześnie udostępnia je w czasie rzeczywistym innym użytkownikom sieci P2P.

Według dominującego poglądu wymiana treści w sieciach P2P nie może być objęta zakresem pojęcia dozwolonego użytku prywatnego⁶⁹. Należy bowiem przyjąć, że gdy kopiowanie (pobieranie) treści chronionych łączy się dodatkowo z ich dalszym rozpowszechnianiem (udostępnianiem), działanie takie istotnie wykracza poza zakres dozwolonego użytku prywatnego. Udostępnianie zakwalifikować można jako rozpowszechnianie utworu bez zgody jego autora nieograniczonemu kręgowi osób, co stanowi ingerencję w przysługujące mu prawa majątkowe. W konsekwencji udostępnianie treści chronionych bez zezwolenia podmiotów uprawnionych czyni z użytkownika końcowego dostawcę treści wraz z wszelkimi tego konsekwencjami prawnymi.

Downloading w kontekście wyroku w sprawie ACI Adam

Odnosząc się z kolei do problematyki samego pobierania przez użytkowników końcowych treści chronionych zamieszczonych nielegalnie w Internecie, należy zwrócić uwagę na przełomowe orzeczenie TSUE z 2014 r. w sprawie ACI Adam⁷⁰.

Zanim zaprezentowane zostaną kluczowe tezy tego wyroku, pokrótce przedstawimy poglądy na kwestię pobierania przez użytkowników Internetu treści chronionych. Do czasu wydania przedmiotowego wyroku na gruncie prawa polskiego część doktryny

przyjmowała, że jedynym warunkiem skorzystania z dobrodziejstwa dozwolonego użytku prywatnego było posiadanie przez utwór statusu utworu rozpowszechnionego (tj. utworu, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie)⁷¹. Nie uznawano przy tym za istotne, że udostępnienie za zgodą uprawnionego nastąpiło przykładowo wyłącznie w dystrybucji kinowej, zatem zgoda uprawnionego nie obejmowała publikacji w Internecie. Reasumując, zgodnie z tym stanowiskiem, powołując się na przepisy o dozwolonym użytku prywatnym, użytkownik końcowy nie ponosił odpowiedzialności za naruszenie monopolu autorskiego twórcy w przypadku ściągnięcia kopii utworu z Internetu, o ile utwór ten nie stanowił tzw. przecieku (tj. nie został opublikowany bez zgody jego twórcy)⁷². W odniesieniu do utworów udostępnianych w sieci przed ich oficjalną premierą należy mieć na uwadze, że nieświadomość tego faktu po stronie pobierającego nie zwalnia go z odpowiedzialności z tytułu dokonanego naruszenia⁷³.

W kontekście powyższego nie do przecenienia jest znaczenie przywołanego już wyżej wyroku w sprawie ACI Adam. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraźnie bowiem stanął na stanowisku, że użytkownik ściągający z Internetu np. filmy lub nagrania wyłącznie do użytku osobistego, gdy są one tam umieszczone bez zgody uprawnionego podmiotu, działa bezprawnie w świetle prawa Unii Europejskiej. Niedozwolone jest także kopiowanie do użytku osobistego z pirackich egzemplarzy płyt, filmów i książek. Swoją opinię Trybunał uzasadnił przede wszystkim koniecznością restrykcyjnej (zawężającej) wykładni przepisów o dozwolonym użytku prywatnym.

Wpływ tego orzeczenia na polski porządek prawny nie jest jednak jasny. Nie ma wśród przedstawicieli doktryny prawa autorskiego zgody co do kwestii, czy pobieranie pirackich kopii utworów z Internetu stało się bezprawne już na skutek samego wydania wyroku⁷⁴ (tj. czy polskie prawo może być interpretowane zgodnie z tym wyrokiem i tym samym może stanowić podstawę karania użytkowników), czy też konieczna jest nowelizacja ustawy o prawie autorskim⁷⁵. Zwrócić bowiem należy uwagę, że wymóg legalności kopii źródłowej nie został wprost przewidziany w przepisach tej ustawy jako warunek zwielokrotnienia utworu w ramach dozwolonego użytku prywatnego.

Żadna z przedstawionych wyżej interpretacji nie wydaje się wyraźnie dominować wśród przedstawicieli doktryny. Pierwsza z nich uzasadniona jest w szczególności istnieniem w polskiej ustawie o prawie autorskim art. 35 (por. wyżej), który jest odpowiednikiem art. 5 ust. 5 dyrektywy InfoSoc, a to właśnie powołując się m.in. na ten przepis, Trybunał wydał komentowane orzeczenie. Przeciwnicy takiego podejścia podkreślają, że „wyjątkowa restryktywna ochrona prawnoautorska, zarówno cywilna, jak i karna (...) nakazuje szczególną ostrożność w zawężaniu zakresu dozwolonego użytku w drodze orzecznictwa »kierowanego« interpretacjami TSUE. Narażać to bowiem może korzystających w dobrej wierze (tu: opartej na zaufaniu do uprzednio przyjętych zasad) z utworów rozpowszechnianych w Internecie na nieoczekiwaną surową odpowiedzialność”⁷⁶. W naszej ocenie doprecyzowanie polskich przepisów o dozwolonym użytku prywatnym zgodnie z duchem tezy orzeczenia w sprawie ACI Adam byłoby działaniem jak najbardziej celowym. Niezależnie od tego uważamy również, że regulacje prawa polskiego, a w szczególności

wspomniany już art. 35 prawa autorskiego już w swoim obecnym kształcie dają podstawę do wykładni tych przepisów w zgodzie z orzeczeniem w sprawie ACI Adam.

Streaming i podobne techniki udostępniania treści

W ostatnich latach streaming stał się bardzo popularną formą korzystania z dóbr kultury udostępnianych w Internecie. Polega on na przesyłaniu utworów w czasie rzeczywistym do urządzenia obsługiwane przez użytkownika, w formie ciągłego strumienia danych, co umożliwia ich równoczesne odtwarzanie, bez konieczności uprzedniego zapisania całości utworu w pamięci urządzenia (tj. pamięci trwałej).

Legalizacji korzystania z treści chronionych przez użytkowników Internetu w technice streamingu dopatrywać się można – zgodnie z dominującym stanowiskiem⁷⁷ – w orzeczeniu TSUE w sprawie Newspaper Licensing Agency Ltd (wyrok z 5 czerwca 2014 r. w sprawie C-360/13, Public Relations Consultants Association Ltd przeciwko Newspaper Licensing Agency Ltd i in.).

Teza przedmiotowego wyroku głosi, iż: „artykuł 5 dyrektywy [InfoSoc] (...) powinien być interpretowany w ten sposób, że kopie na ekranie komputera użytkownika i kopie w pamięci podręcznej na twardym dysku tego komputera tworzone przez użytkownika końcowego podczas oglądania strony internetowej spełniają zarówno przesłanki, zgodnie z którymi kopie te muszą być tymczasowe, mieć charakter

przejściowy lub dodatkowy oraz stanowić integralną i podstawową część procesu technologicznego, jak i przesłanki określone w art. 5 ust. 5 tej dyrektywy, w związku z czym mogą być one tworzone bez zezwolenia podmiotów praw autorskich”.

Tezę powyższą sprowadzić można do stwierdzenia, że gdy użytkownik Internetu przegląda jego zasoby – co prowadzi do tworzenia przejściowych kopii przeglądanej zawartości w pamięci urządzenia – działa on w granicach prawa. Jak wskazano już powyżej, zasadę tę według niektórych autorów można odnosić także do *streamingu*.

Istnieje jednak spór, jak ocenić sytuację, gdy użytkownik Internetu zapoznaje się z utworami, które są udostępniane w drodze streamingu bez zezwolenia podmiotu praw autorskich. Chodzi więc o możliwość zastosowania do streamingu zasady wyrażonej w orzeczeniu ACI Adam, zgodnie z którą dopuszczalne jest wykonywanie kopii utworu na użytek osobisty tylko wtedy, gdy do tego celu skorzystano z legalnego źródła.

Wątpliwość ta wynika ze spostrzeżenia, że w przypadku streamingu nie mamy do czynienia z trwałym zwielokrotnieniem („skopiowaniem”) utworu, co wymagałoby powołania na przepisy o dozwolonym użytku prywatnym i uwzględnienia wymogów wynikających z wyroku w sprawie ACI Adam. Specyfika korzystania z utworów poprzez streaming polega z kolei na tym, że utwór nie jest w całości zapisywany w pamięci urządzenia, lecz jedynie dochodzi do tworzenia tymczasowych kopii małych fragmentów plików w pamięci RAM lub na dysku twardym. Takie tymczasowe zwielokrotnienie jest legalizowane w oparciu o inną podstawę prawną, tj. art. 5 ust. 1 dyrektywy InfoSoc (w prawie polskim: art. 23 ustawy o prawie autorskim), wzmocnioną dodatkowo tezą orzeczenia w sprawie Newspaper Licensing Agency Ltd.

Co więcej, w przypadku odbiorców utworów udostępnianych w technice streamingu odbiorcy ci jedynie „zapoznają się” z jego treścią, tak samo jak można zapoznać się z zawartością książki w księgarni czy też oglądając film w telewizji. Zgodnie z dominującym poglądem działania takie nie są bowiem objęte monopolem autorskim⁷⁸, zatem nie ma potrzeby ich legalizowania poprzez odwołanie do przepisów o dozwolonym użytku.

Jak wynika z powyższego, przywołanemu wcześniej wyrokowi w sprawie Newspaper Licensing Agency Ltd można więc przypisywać niebagatelne znaczenie dla oceny legalności korzystania przez użytkowników Internetu z treści udostępnianych w technice streamingu oraz technik pokrewnych (broadcasting, simulcasting itp.). Należy jednak wciąż mieć na uwadze, że nie odnosi się on stricte do działalności tzw. serwisów streamingowych⁷⁹ i nie uwzględnia specyfiki ich działalności, a także nie jest do końca jasne, w jaki sposób rozumieć jego tezę w świetle innych ważnych orzeczeń TSUE, np. w sprawie ACI Adam. W kontekście coraz większej popularności pirackich platform streamingowych, niektórzy autorzy spodziewają się, że gdyby TSUE miał orzekać w sprawie dotyczącej stricte streamingu, wydane orzeczenie mogłoby dalece odbiegać od tak liberalnego podejścia jak to prezentowane dzisiaj przez część autorów (por. wyżej)⁸⁰.

Stream ripping

Wśród użytkowników Internetu popularnością cieszy się także rozwiązanie polegające na „zgrzaniu” na dysk twardy komputera treści udostępnianych w Internecie w technice streamingu (tzw. stream ripping). Najczęściej odbywa się to poprzez konwersję materiałów wideo (np. teledysków) do pliku audio, zazwyczaj w formacie MP3. Aby konwersja taka była możliwa, konieczne jest skorzystanie z oprogramowania (samodzielnego lub w formie wtyczki do przeglądarki internetowej) albo z usług dostępnych online za pośrednictwem stron internetowych.

Z praktycznego punktu widzenia stream ripping porównać można do nagrania programu telewizyjnego na kasetę VHS lub inny podobny nośnik bądź też do nagrania audycji radiowej na płytę CD,

kasetę magnetofonową czy chociażby za pomocą dyktafonu. Działania takie powszechnie uznaje się za wchodzące w zakres dozwolonego użytku prywatnego⁸¹, o ile oczywiście nie mamy do czynienia z dalszym udostępnianiem tak stworzonych kopii szerokiemu kręgowi użytkowników. W naszej ocenie, z uwagi na opisane wyżej podobieństwo, tak samo jak działania opisane wyżej oceniać należy także stream ripping⁸², o ile oczywiście egzemplarz źródłowy poddawany konwersji został wytworzony lub udostępniony za zgodą podmiotu uprawnionego bądź o ile użytkownik nie miał świadomości jego bezprawnego pochodzenia (por. wcześniejsze uwagi na temat wyroku w sprawie ACI Adam – s. 116). Wątpliwości może również budzić to, czy działanie takie nie będzie naruszać normalnego korzystania z utworu bądź godzić w słuszne interesy twórcy. Oznaczałoby to, że zwielokrotnianie utworu w ramach stream rippingu nie byłoby objęte zakresem dozwolonego użytku. Każdy przypadek powinien być oceniany indywidualnie, dlatego w naszej opinii nie sposób udzielić jednoznacznej odpowiedzi na powyższe pytania.

Rozwiązania stosowane w wybranych państwach Unii Europejskiej

Wstęp

Ustawodawstwo Unii Europejskiej tworzy ramy określające sytuację prawną poszczególnych podmiotów funkcjonujących na rynku treści cyfrowych, praktyka poszczególnych państw członkowskich pokazuje jednak, że niektóre z nich poza implementacją dyrektyw poszukują także własnych rozwiązań mających na celu skuteczną ochronę praw autorskich w Internecie.

Poniżej przedstawione zostaną wybrane rozwiązania funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, Niemczech, Austrii, Portugalii, we Francji i w Danii. Zaproponowany wybór nie ma charakteru kompleksowego, lecz może stanowić punkt wyjścia w dyskusji na temat rozwiązań, które najlepiej odpowiadałyby potrzebom polskiego rynku.

Copyrights, Designs and Patents Act – CDPA

W prawie brytyjskim zasadniczą podstawę prawną postępowania przeciwko dostawcom treści naruszających prawa własności intelektualnej (a więc i przeciwko piractwu internetowemu) stanowi Copyright, Designs and Patents Act 1988 (dalej: CDPA). Jego art. 2A przewiduje, że umyślne naruszenie prawa autorskiego (piractwo) poprzez komunikowanie dzieła publiczności jest przestępstwem zagrożonym odpowiedzialnością karną, w przypadku gdy działalność taka następuje w toku działalności gospodarczej albo też inaczej niż w toku działalności gospodarczej – w zakresie, w jakim ma to szkodliwy skutek dla osoby uprawnionej – jeżeli naruszytel wie lub ma powód, by podejrzewać, że czyniąc to, narusza prawo autorskie. Ten szeroko sformułowany przepis znajduje zastosowanie do korzystania z utworów w Internecie, chociaż oczywiście do niego się nie ogranicza. Na podstawie CDPA właściciele witryn internetowych, za pośrednictwem których dochodzi do naruszenia praw autorskich, mogą zostać skazani na karę grzywny lub więzienia.

Regulacje CDPA działają łącznie z przepisami prawa brytyjskiego implementującego dyrektywę 2000/31/WE, które przewidują pewną furtkę umożliwiającą uniknięcie odpowiedzialności przez access providerów oraz innych dostawców usług sieciowych, stanowiąc, że podmiot świadczący usługi hostingu lub cachingu⁸³ nie ponosi odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich pod warunkiem, że po powzięciu wiadomości o treści naruszającej prawa autorskie podejmie sprawne działania w celu usunięcia takich treści bądź zablokowania dostępu do nich (w ramach procedury notice and takedown). Przepisy te⁸⁴ mają na celu zachęcenie do szybkiego reagowania na żądania podmiotów uprawnionych i usuwania/blokowania dostępu do bezprawnych treści, by uwolnić się od ewentualnej odpowiedzialności za naruszenie praw twórców i innych podmiotów uprawnionych, stanowią zatem odpowiednik art. 14 ust. 3 polskiej ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Ponadto osoby uprawnione mogą wystąpić o wydanie sądowego nakazu skierowanego do access providerów na podstawie art. 97A CDPA (wprowadzonego w celu transpozycji dyrektywy InfoSoc w 2003 r., w tym jej art. 8 ust. 3) w przedmiocie zablokowania dostępu do materiału naruszającego ich prawa. Regulacja ta ma szczególne znaczenie w przypadku, gdy treści podlegają hostingowi poza terytorium Wielkiej Brytanii, gdzie trudno byłoby przeprowadzić omówioną wyżej procedurę notice and takedown request (żądania skierowanego do hostingodawcy).

Digital Economy Act

W 2010 r. uchwalono Digital Economy Act 2010 (DEA) – ustawę, która miała na celu umożliwienie walki z piractwem internetowym przez zobowiązanie dostawców usług dostępu do sieci (Internet Service Providers⁸⁵) do zawiadamiania naruszcycieli o bezprawności ich działań i zbierania informacji o osobach, które wielokrotnie dokonały naruszenia, a następnie przekazywania takich informacji właścicielom praw autorskich, jednakże bez podawania danych identyfikujących poszczególnych użytkowników. Uprawnionemu z kolei zapewniono możliwość zwrócenia się do sądu w celu uzyskania nakazu ujawnienia tożsamości osoby naruszającej i następnie wszczęcia postępowania sądowego przeciwko takiej osobie. Ustawa ta ostatecznie nie weszła jednak w życie w całości – niektóre z rozwiązań wymagały dla swojej skuteczności wydania odpowiednich przepisów wykonawczych, co do tej pory nie nastąpiło.

Digital Economy Bill

Obecnie w brytyjskim parlamencie trwają prace nad ustawą nowelizującą CDPA, określaną jako Digital Economy Bill. W zakresie interesującym z punktu widzenia niniejszego opracowania ustawa ma wprowadzić zaostrzone sankcje karne za naruszenia praw własności intelektualnej poprzez nielegalne publiczne udostępnianie treści chronionych w Internecie. W tym zakresie obecnie obowiązujące zagrożenie karą na poziomie 2 lat pozbawienia wolności zostałyby zastąpione przez 10 lat pozbawienia wolności. Na skutek zmiany piractwo internetowe miałyby być penalizowane tak samo surowo jak „fizyczne” naruszenia praw wyłącznych twórców (tzn. odnoszące się do nośników danych).

Creative Content UK

Indywidualni użytkownicy udostępniający treści w sposób nielegalny są identyfikowani przy zastosowaniu szczególnej, „dobrowolnej” procedury uzgodnionej pomiędzy British Phonographic Industry (BPI), Motion Picture Association (MPA) oraz największymi access providerami. Zgodnie z tą procedurą właściele praw autorskich identyfikują użytkowników korzystających z nielegalnych sieci wymiany plików *peer-to-peer* (P2P) i informują access providerów, którzy z kolei wysyłają zawiadomienie o naruszeniu do właściciela łącza. System ten stanowi przede wszystkim miękki środek reagowania na przypadek piractwa internetowego i nie będzie stanowił podstawy do wymierzenia sankcji prawnych, ma jednakże pomóc w ograniczeniu zjawiska piractwa

w Internecie i zwiększyć świadomość wśród użytkowników. Z inicjatywą związana jest także kampania społeczno-edukacyjna „Get It Right From a Genuine Site” (pol. „Pozyskaj to z legalnego źródła”).

Follow the money approach

Omawiając nowe trendy w przeciwdziałaniu zjawisku piractwa internetowego w Wielkiej Brytanii, nie sposób nie wspomnieć o *follow the money approach*, czyli podejściu, które ma na celu wyeliminowanie zjawiska piractwa internetowego poprzez odcięcie naruszcycieli od źródeł finansowania. Jako uzasadnienie takiego podejścia przywołuje się założenie, że jeśli zostanie ograniczony dopływ środków do właścicieli pirackich witryn internetowych (głównie poprzez odcięcie ich od wpływów z reklam i od usług przetwarzania płatności), prowadzenie takich witryn przestanie być opłacalne, a w konsekwencji skala zjawiska znacznie się zmniejszy. O stosowaniu *follow the money approach* w Wielkiej Brytanii świadczy szereg inicjatyw, z których kilka warto pokrótce przedstawić:

- **Digital Trading Standards Group** – jest to organizacja zrzeszająca przedstawicieli szeroko rozumianego ekosystemu reklamowego, a więc m.in. agencji reklamowych, wydawców i pośredników, która pod koniec 2013 r. opublikowała Zasady Dobrej Praktyki (Good Practice Principles) w celu podwyższenia standardów w zakresie reklamy internetowej. Od 2014 r. podmiotem odpowiedzialnym za weryfikowanie spełniania przez poszczególne podmioty wymogów stawianych w Zasadach Dobrej

Praktyki jest ABC – Audit Bureau of Circulation, będące jednostką non profit powołaną przez branżę mediową. Obiecując jest to, że w ostatnim czasie największe podmioty zajmujące się reklamą w Internecie, takie jak Microsoft Advertising, Yahoo.com i Advertising.com, zadeklarowały pełne respektowanie ww. zasad;

- **Police Intellectual Property**

Crime Unit – PIPCU – to utworzona w 2013 r. samodzielna jednostka organizacyjna w strukturach londyńskiej policji, wyspecjalizowana w walce z naruszeniami praw własności intelektualnej, w tym w walce z produktami sfałszowanymi (podróbkami) oraz piractwem internetowym. Zajmuje się w szczególności procesem przerywania dopływu środków do podmiotów prowadzących witryny, na których dochodzi do naruszeń praw autorskich. Do czerwca 2016 r. PIPCU zablokowało dostęp do ponad 10 tys. takich witryn. PIPCU odpowiada także za zamieszczanie na pirackich stronach internetowych ostrzeżeń (w miejscach gdzie zwykle wyświetlane są reklamy) o treści: „Ta witryna została zgłoszona policji. Proszę zamknąć stronę przeglądarki z tą witryną. Dział do walki z przestępczością intelektualną”. Hasło to ma odstraszać użytkowników witryn nielegalnie udostępniających treści chronione od korzystania z ich zasobów;

- **Operation Creative** – inicjatywa mająca na celu śledzenie dopływu dochodów do pirackich stron poprzez utworzenie listy takich stron (Infringing Website List). Inicjatywa ta jest prowadzona przez PIPCU. Obecnie lista ta obejmuje ponad 1000 witryn. Na podstawie listy w marcu 2015 r. Intellectual Property

Office (IPO) skontaktowało się z 37 reklamodawcami, informując ich o fakcie pojawiania się ich reklam na stronach naruszających prawa autorskie.

IP Enforcement Strategy

W maju 2016 r. brytyjski rząd opublikował strategię egzekwowania praw własności intelektualnej – IP Enforcement Strategy, w której przewidziano działania do 2020 r. Jednym z założeń strategii jest zrównanie kar za piractwo internetowe z karami przewidzianymi za naruszenie praw własności intelektualnej poza siecią (a więc wydłużenie maksymalnej kary pozbawienia wolności z 2 do 10 lat).

„Samooczyszczenie” wyszukiwarek Google i Bing

Kolejną interesującą inicjatywą podjętą w Zjednoczonym Królestwie jest zawarcie w lutym 2017 r. porozumienia między brytyjską branżą rozrywkową i rządem z jednej strony a operatorami najpopularniejszych wyszukiwarek z drugiej – firmami Google i Microsoft. Porozumienie to zakłada, że linki do nielegalnych treści będą znacznie mniej widoczne w zestawieniach wyników wyszukiwania. Efekty działań w ramach porozumienia mają być widoczne już od 1 czerwca 2017 r.

Instytucja Raubkopie – ograniczenie zakresu dozwolonego użytku prywatnego

Prawo niemieckie, podobnie zresztą jak większość europejskich systemów prawa autorskiego, przewiduje istotne wyjątki od monopolu autorskiego w postaci instytucji dozwolonego użytku (prywatnego, jak również publicznego). Tym jednak, co odróżnia w tym zakresie prawodawstwo polskie od niemieckiego, jest nieco bardziej precyzyjne określenie granic dozwolonego użytku prywatnego w niemieckiej ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych (niem. Urheberrechtsgesetz – UrhG). Na szczególną uwagę zasługuje przewidziana w UrhG instytucja popularnie zwana Raubkopie. W ten sposób określa się pozyskany w sposób nielegalny wyjściowy egzemplarz utworu, który służy do wykonania kopii na potrzeby dozwolonego użytku prywatnego. Za przykład może posłużyć piracka płyta DVD z kopią filmu, która następnie zostaje powielona – z zamiarem skorzystania z instytucji dozwolonego użytku – przez bliską nam osobę.

W myśl § 53 ust. 1 UrhG „dozwolone jest tworzenie pojedynczych kopii utworów przez osoby fizyczne dla ich użytku osobistego, za pomocą dowolnych nośników, o ile nie służą one ani bezpośrednio ani pośrednio celom zarobkowym, **pod warunkiem że nie dotyczy to egzemplarzy wyjściowych uzyskanych lub opublikowanych w sposób oczywiście bezprawny**”. Przepis ten ustanawia zatem warunek „legalności egzemplarza źródłowego”, od którego uzależnione jest skorzystanie z dobrodziejstwa dozwolonego użytku prywatnego. Warunek ten ma ogromne znaczenie w sytuacjach korzystania z sieci P2P, ponieważ w ich przypadku należy wręcz domniemywać nielegalny charakter utworów udostępnionych do zwielokrotnienia (pobrania). W efekcie zarówno ściąganie, jak i udostępnianie w sieciach P2P treści chronionych prawem autorskim uznane będzie, co do zasady, za niezgodne z prawem. Tym samym niemieckie prawo autorskie przewiduje wymóg legalności kopii źródłowej, o którym mowa w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie ACI Adam (por. wyżej w rozdziale 10 – s. 116 i nast.).

Störerhaftung – odpowiedzialność za przyczynienie się do naruszenia

W prawie niemieckim, podobnie jak w polskim, odpowiedzialność za pośrednie naruszenie prawa autorskiego nie została uregulowana w sposób samodzielny względem ogólnych zasad odpowiedzialności odszkodowawczej. Z ogólnych przepisów prawa cywilnego judykatura niemiecka wywodzi obowiązek podjęcia adekwatnych środków bezpieczeństwa przez osoby umożliwiające innym osobom dostęp do Internetu za pomocą sieci bezprzewodowych. Dotyczy to hotspotów, czyli publicznych punktów dostępu do Internetu, oferowanych najczęściej przez restauracje, instytucje kultury oraz centra handlowe. Potencjalna odpowiedzialność takich podmiotów była i jest przedmiotem ożywionej dyskusji w Niemczech.

Koncepcja „pośredniego naruszenia praw autorskich” wywodzona jest przede wszystkim z brzmienia § 97 UrhG, wprowadzającego odpowiedzialność każdego, kto naruszy prawa autorskie

w sposób bezprawny. Autorzy niemieccy wyciągają z tego przepisu wniosek, że norma ta obejmuje zarówno bezpośrednie, jak i pośrednie wkroczenie w autorskie prawa majątkowe, dokonane bez wymaganego zezwolenia uprawnionego. Oczywiście jest jednak, że różny stopień ingerencji w te prawa uzasadnia różne ukształtowanie przesłanek odpowiedzialności. Orzecznictwo Federalnego Sądu Najwyższego wypracowało generalną zasadę, zgodnie z którą za naruszenie autorskich praw majątkowych odpowiada również ten, kto stworzył możliwości bezpośredniego naruszenia tych praw przez osoby trzecie i nie podjął koniecznych kroków, aby zapobiec takim naruszeniom. Istotne problemy stwarzało jednak dokonanie oceny, czy podjęte przez właściciela łącza kroki były wystarczające do zwolnienia od odpowiedzialności. W tej kwestii zarysowały się widoczne różnice między poszczególnymi sądami niemieckimi. Dla przykładu przytoczyć można myśl zawartą w wyroku Federalnego Sądu Najwyższego z 12 maja 2010 r. (I ZR 121/08), zgodnie z którą właściciel łącza już w chwili pierwszej instalacji routera zobowiązany jest do włączenia wszystkich dostępnych zabezpieczeń i wyboru hasła składającego się z co najmniej 10 znaków, w tym znaków specjalnych i cyfr⁸⁶.

W maju 2016 r. niemieckie media obiegała informacja o podjęciu prac legislacyjnych mających zracjonalizować zasady takiej odpowiedzialności i jasno określić jej granice. Zmiany te mają związek z opinią rzecznika generalnego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej Macieja Szpunara, wydanej w sprawie *McFadden*⁸⁷. Teza przedstawiona w tej opinii sprowadza się do stwierdzenia, że podmiot, który w celu niezarobkowym udostępnia publicznie niezabezpieczoną sieć Wi-Fi, nie może być uznany za winnego naruszenia prawa autorskiego

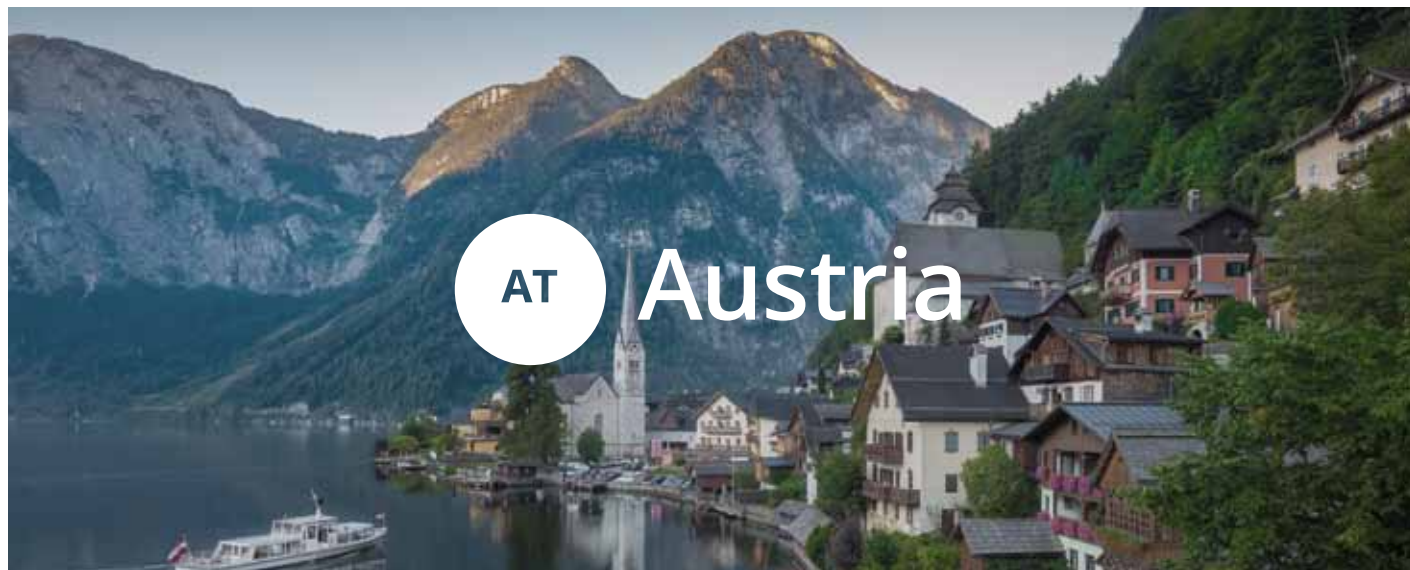
dokonanego przez użytkownika takiej sieci. W ocenie rzecznika w pewnych warunkach powinno być jednak dopuszczalne kierowanie wobec operatorów hot-spotów sądowych nakazów zobowiązujących ich np. do odpowiedniego zabezpieczenia udostępnianej sieci przed dostępem osób dopuszczających się naruszeń. Co najważniejsze, pogląd ten znalazł potwierdzenie w późniejszym orzeczeniu Trybunału w tej sprawie⁸⁸.

Projekt ustawy nowelizującej niemiecką odpowiedniczkę polskiej ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną – *Telemediengesetz* (TMG) został podany do wiadomości publicznej 27 lutego 2017 r. Zgodnie z wyrokiem w sprawie *McFadden* przewiduje on zracjonalizowanie zasad odpowiedzialności operatorów hot-spotów (wyłączenie obowiązku naprawienia szkody) oraz umożliwienie sądom wydawania nakazów zabezpieczenia sieci bezprzewodowych przed dostępem naruszcycieli. Co ciekawe, koszty wydania takiego nakazu mieliby ponosić właściciele praw do utworów.

Sądowe nakazy blokowania dostępu do treści pirackich

Przepisy prawa niemieckiego statuuje instytucję *Störerhaftung*, o której mowa powyżej, stanowią także podstawę do wydawania nakazów przeciwko dostawcom usług dostępu do Internetu (*access providerom*). Ostateczne potwierdzenie tego stanowiska zostało zawarte w wyrokach Federalnego Sądu Najwyższego z 26 listopada 2015 r. w dwóch sprawach dotyczących portali nielegalnie udostępniających treści chronione prawem autorskim (poprzez udostępnianie linków do treści umieszczonych w serwisach hostingowych). Tym samym niemiecki

porządek prawny zapewnia twórcom i innym podmiotom uprawnionym możliwość realizacji uprawnienia określonego w art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc.

Ograniczenie zakresu dozwolonego użytku prywatnego – efekt wyroku ACI Adam

Podobnie jak w regulacjach niemieckich prawo austriackie ogranicza zakres dozwolonego użytku prywatnego warunkiem legalności egzemplarza źródłowego zawartym w § 42 ust. 5 austriackiej ustawy o prawie autorskim⁸⁹. Przepis ten został wprowadzony do tej ustawy w sierpniu 2015 r. z mocą obowiązującą od 1 października tego samego roku. Wspomniana nowelizacja stanowiła reakcję władz austriackich na wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie ACI Adam z 10 kwietnia 2014 r., w którym stwierdzono, że prawo unijne stoi na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, które zezwalają na zwielokrotnianie utworów dla celów prywatnych bez względu na legalność egzemplarza źródłowego. Ustawodawca austriacki, wprowadzając omawianą regulację, czerpał z wzorców obecnych w prawie niemieckim (§ 53 ust. 1 UrhG), zatem uwagi zamieszczone w poprzednim rozdziale zasadniczo pozostają aktualne także w odniesieniu do uregulowań austriackich.

Sądowe nakazy blokowania dostępu do treści pirackich

Austria jest kolebką jednego z najistotniejszych sporów prawnych związanych z odpowiedzialnością dostawców usług dostępu do sieci – access providerów. Chodzi o spór dotyczący możliwości nakazania access providerom blokowania własnym klientom możliwości dostępu do pirackich serwisów internetowych (przede wszystkim tzw. serwisów torrentowych i streamingowych).

To w Austrii zainicjowane zostało postępowanie sądowe przeciwko firmie UPC Telekabel Wien, które dotyczyło blokowania dostępu do strony www.kino.to, za pośrednictwem której udostępniano w technice streamingu oraz umożliwiano pobieranie nielegalnych kopii filmów. Spór został ostatecznie rozstrzygnięty przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w omówionym wcześniej wyroku w sprawie UPC Telekabel Wien GmbH przeciwko Constantin Film Verleih GmbH i in⁹⁰. Orzeczenie to dopuściło możliwość nakładania na access providerów, którzy zostali uznani za „pośredników” w rozumieniu dyrektywy InfoSoc, obowiązku blokowania dostępu

do treści pirackich w sieci. Szerzej na ten temat – zob. rozdział na stronie 108.

Mimo, że tamtejszy ustawodawca implementował art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc umożliwiając wydawanie stosownych nakazów, austriacki bój o antypirackie blokady jest swego rodzaju niekończącą się historią. Regularnie, w kilkumiesięcznych odstępach, pojawiają się kolejne doniesienia bądź to o wydaniu sądowego nakazu wobec access providerów zobowiązującego do blokowania kolejnych witryn, bądź o uchyleniu takiego nakazu przez sądy wyższych instancji.

Działania samoregulacyjne

Podobnie jak w Wielkiej Brytanii część portugalskiego systemu zwalczania piractwa w Internecie opiera się na dobrowolnym porozumieniu określonych podmiotów. W lipcu 2015 r. organizacje zrzeszające uprawnionych, inspekcja IGAC (Generalna Inspekcja Działalności Kulturalnej), portugalska dyrekcja generalna konsumentów, jak również portugalskie zrzeszenie operatorów telekomunikacyjnych i inne organizacje (np. antypiracka grupa MAPINET) podpisały Memorandum of Understanding mające na celu ochronę praw autorskich i praw pokrewnych w Internecie. To porozumienie o samoregulacyjnym charakterze, wspierane przez rząd Portugalii, polega na umożliwieniu organizacjom - sygnatariuszom zawiadamiania MAPINET o domenach zawierających co najmniej 500 utworów mogących naruszać prawa autorskie. MAPINET na tej podstawie zbiera dowody dostarczane przez zawiadamiających, przekazuje je inspekcji IGAC, która z kolei kontaktuje się z access providerami, zobowiązując ich do zablokowania dostępu do domen w ciągu 15 dni. Strony te będą również wykluczone z działalności reklamowej. Według

doniesień medialnych sprzed blisko roku⁹¹ blokadami objęto ponad 300 stron internetowych zapewniających dostęp do treści pirackich.

Sądowe nakazy blokowania dostępu do treści pirackich

Ustawodawstwo portugalskie – pozostając w zgodzie z wymogami art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc – wyraźnie przewiduje możliwości wydania przeciwko m.in. access providerowi sądowego nakazu zablokowania dostępu do treści pirackich w sieci. Kompetencja sądu nie jest przy tym ograniczona do wypadków zawinionego działania takiego „pośrednika”. Głośnym echem odbiła się sądowa batalia dotycząca nakazania lokalnemu access providerowi zablokowania dostępu do największego serwisu torrentowego (The Pirate Bay), która zakończyła się blokadą głównego adresu domenowego zarejestrowanego w Szwecji oraz kilkudziesięciu jego wariacji).

Wątpliwości dotyczące definicji dostawcy usługi hostingu na przykładzie operatora serwisu aukcyjnego eBay

W prawodawstwie francuskim warto zwrócić uwagę także na rozwiązania dotyczące dostawców usług hostingu. Francja implementowała dyrektywę o handlu elektronicznym do krajowego porządku prawnego. Interesujące są natomiast rozważania sądów francuskich o tym, jakie podmioty mogą korzystać z dobrodziejstwa oazy bezpieczeństwa przewidzianej dla tego typu usługodawcy. Spreczne poglądy na tę kwestię zostały zaprezentowane m.in. w poniższych orzeczeniach dotyczących portalu eBay.

Sprawa eBay

Orzeczenie Sądu ds. Handlowych w Paryżu z 30 czerwca 2008 r. stanowiło, że w przypadku serwisu eBay dominującą działalnością jest prowadzenie aukcji internetowych, natomiast działalność hostingowa tego podmiotu nie może być odseparowana od tej pierwszej. Z tego powodu sąd

uznał za niemożliwe powołanie się przez eBay na wyłączenie odpowiedzialności przewidziane dla hostingodawców.

Orzeczenie to jest istotne także w kontekście art. 15 dyrektywy o handlu elektronicznym (tj. przepisu, który stanowi, że dostawca hostingu nie jest zobowiązany do monitorowania treści). Wydaje się bowiem, że sąd wyszedł poza ramy określone przez ten przepis i uznał, że monitorowanie treści może być wymagane wtedy, gdy można przypuszczać, że hostingodawca dostarcza technicznych możliwości do zamieszczania w sieci treści naruszających prawo autorskie.

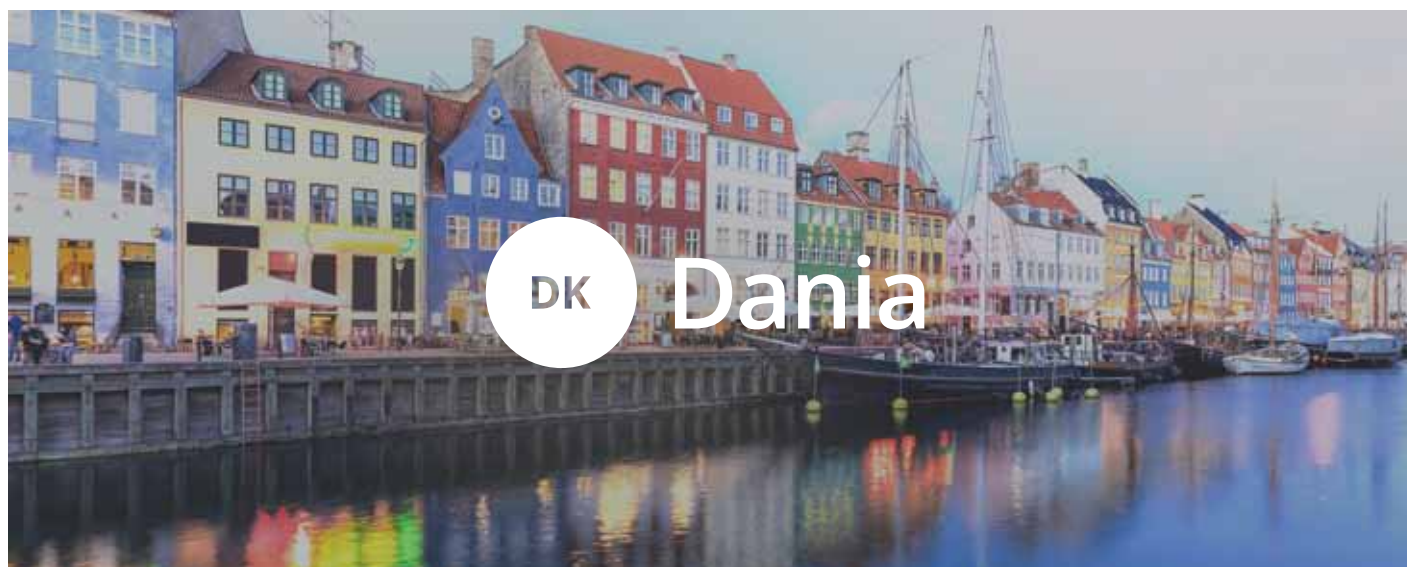
SARL Maceo i inni v. eBay, Inc., SARL eBay Europe i SA eBay France

Teza zawarta w orzeczeniu Sądu Cywilnego z 25 października 2010 r. jest ciekawa w zestawieniu z rozstrzygnięciem dotyczącym eBay. W tej sprawie sąd uznał bowiem, że pomimo podjęcia przez eBay działań mających na celu organizację serwisu, indeksowanie i poprawianie wpisów oraz zawieranie umów serwis ten może

być uznany za dostawcę hostingu, a nie serwis prasowy.

Blokowanie dostępu do pirackich portali internetowych

Prawodawstwo francuskie przewiduje rozwiązania prawne umożliwiające uprawnionym podmiotom praw autorskich wystąpienie z żądaniem wydania sądowego nakazu przeciwko access providerowi w przedmiocie blokowania dostępu do serwisów naruszających ich prawa. Francuski porządek prawny w pełni odpowiada tym samym wymaganiom określonym w art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc. W 2014 r. paryski sąd nakazał czołowym francuskim usługodawcom uniemożliwienie użytkownikom sieci dostępu do witryny PirateBay.se oraz kilkudziesięciu innych witryn, do których może ona przekierowywać „mirrorów” oraz serwerów proxy.

Ograniczony zakres dozwolonego użytku treści cyfrowych

Charakterystyczne dla duńskiego systemu prawnego jest stosunkowo wąskie określenie zakresu dozwolonego użytku treści cyfrowych przez tamtejszą ustawę o prawie autorskim⁹². Ustawodawstwo duńskie uznaje i dopuszcza tę instytucję, ale jednocześnie wyraźnie określa jej granice w stosunku do treści cyfrowych.

Po pierwsze, korzystanie z dobrodziejstwa dozwolonego użytku poprzez zwielokrotnianie utworu jest dopuszczalne wyłącznie wówczas, gdy zwielokrotnianie dotyczy legalnej kopii dzieła. Pobranie pliku z Internetu będzie możliwe tylko jeśli plik ten został udostępniony legalnie, za zgodą uprawnionego. Dania jest zatem kolejnym krajem Unii Europejskiej, który ustanowił wymóg legalności egzemplarza źródłowego (por. część raportu dotyczącą Niemiec oraz Austrii). Podejście takie jest zgodne ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie ACI Adam, o którym wielokrotnie już wspominaliśmy

w części prawnej niniejszego opracowania.

Po drugie, ograniczony jest zakres korzystania z kopii wykonanej w ramach dozwolonego użytku – mogą z niej korzystać wyłącznie domownicy, ale już nie znajomi czy sąsiedzi.

Chociaż takie wyraźne zakreślenie granic korzystania z dzieła w ramach dozwolonego użytku mogłoby stanowić próbę uporządkowania rynku treści cyfrowych i kontroli nad nim, może się okazać, że w praktyce prawo zakazujące choćby korzystania z utworu w gronie znajomych jest po prostu martwe – w szczególności w sytuacji, gdy ustawodawca nie zdecydowałby się na wprowadzenie i egzekwowanie sankcji wobec użytkowników.

Ukształtowanie odpowiedzialności access providerów

Prawo duńskie zawiera przepisy implementujące art. 8 ust. 3 dyrektywy InfoSoc, a tym samym zapewnia podmiotom uprawnionym możliwość wystąpienia z żądaniem wydania

wobec access providera nakazu zablokowania dostępu do stron internetowych naruszających autorskie prawa majątkowe twórców lub innych uprawnionych podmiotów. Kompetencja sądu w tym zakresie jest niezależna od stwierdzenia winy pośrednika czy chociażby naruszenia przez niego jakiegokolwiek prawnego obowiązku. Niezastosowanie się do wydanego nakazu jest według prawa duńskiego przestępstwem zagrożonym grzywną lub nawet pozbawieniem wolności. Największy serwis torrentowy – The Pirate Bay – jest w Danii blokowany nieprzerwanie od 2008 r. mimo wielu prób usługodawców zmierzających do uchylenia orzeczeń sądów nakazujących utrzymanie blokad.

Bibliografia

1. Analiza potrzeb i rozwoju przemysłów kreatywnych, Raport Ecorys na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, Warszawa 2009.
2. Analiza wpływu zjawiska piractwa treści wideo na gospodarkę w Polsce, PwC, 2014.
3. Badanie rynku audiowizualnego. Konkurencyjność sektora audiowizualnego Polski – wyzwania dla dystrybutorów, Tomo Group, 2013.
4. Barta J., Markiewicz R., Prawo autorskie, Warszawa 2016.
5. Behind the cyberlocker door: A Report on How Shadowy Cyberlocker Businesses Use Credit Card Companies to Make Millions, A NetNames for Digital Citizens Alliance, 2014.
6. Chomiczewski W., Komentarz do ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną [w:] Świadczenie usług drogą elektroniczną oraz dostęp warunkowy. Komentarz do ustaw, red. K. Klafkowska-Waśniowska, D. Lubasz, M. Namysłowska, LEX 2011.
7. Chwalba L., Korzystanie z programów peer-to-peer a dozwolony użytek prywatny w prawie autorskim, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 2008, nr 2.
8. Co oglądasz w Internecie, Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska, 2012.
9. Consequences of Piracy, UNESCO.
10. Copyright & Creation – A Case for Promoting Inclusive Online Sharing, The London School of Economics and Political Science, 2013.
11. Copyright and the Digital Economy, Australian Government – Law Reform Commission, 2013.
12. Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU, EY, 2014.
13. Cultural times – The first global map of cultural and creative industries, EY, 2015.
14. Culture statistics – use of ICT for cultural purposes, Eurostat.
15. Czytelnictwo w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej, Biuro Analiz Sejmowych, 2014.
16. Danaher B., Smith M.D., Telang R., The Truth About Piracy, Technology Policy Institute, February 2016, <https://techpolicyinstitute.org/2016/02/02/the-truth-about-piracy/>.
17. Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178/1 z 17.07.2000).
18. Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz. Urz. WE L 167 z 22.06.2001, z uwzględnieniem sprostowań opublikowanych w Dz. Urz. UE L 216 z 21.08.2007 str. 24, Dz. Urz. UE L 263 z 6.10.2010 str. 15, Dz. Urz. UE L 33 z 4.02.2012 str. 9).
19. Felchner K., Streaming w świetle prawa autorskiego [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015.
20. Financial Harm Reduction & Performance Report, Association of Chief Police Officers – Police Central e-crime Unit, 2013.
21. Finanse kultury w latach 2007–2015, GUS, 2016.
22. Gałuszka P., Raport dotyczący funkcjonowania elektronicznego rynku treści muzycznych w Polsce dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2013.
23. Gaspareniene L., Remeikiene R., Schneider F.G., The factors of digital shadow consumption, Mykolo Romerio Universitetas, February 2016.
24. Gęsicka D.K., Wyłączenie odpowiedzialności cywilnoprawnej dostawców usług sieciowych za treści użytkowników, Warszawa 2014.
25. Gryczka M., W kwestii rozwoju sektora kreatywnego i sposobów jego finansowania, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 41, t.3, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, 2015.
26. Herz B., Kiljański K., Movie Piracy and Displaced Sales in Europe: Evidence from Six Countries, 2016.
27. IP Crime Report 2015/16, Intellectual Property Office – IP Crime Group, 2016.
28. Kasprzak R., Przemysły kreatywne w Polsce – uwarunkowania i perspektywy, 2013.
29. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W kierunku nowoczesnych, bardziej europejskich ram prawa autorskiego”, COM(2015) 626 final.
30. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Strategia Jednolitego Rynku Cyfrowego dla Europy”, COM(2015) 192 final.
31. Kreatywny łańcuch – powiązania sektora kultury i kreatywnego w Polsce, red. S. Szultka, 2014.
32. Machała W., Sarbiński R., Wymiana plików muzycznych za pośrednictwem Internetu a prawo autorskie, PIP 2002, z. 9.
33. Malinowska-Misiąg E., Finansowanie kultury w Polsce ze źródeł publicznych, 2016.
34. Markiewicz R., Dozwolony użytek dedykowany sieciom komputerowym [w:] Aktualne wyzwania prawa własności intelektualnej i prawa konkurencji. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Michałowi du Vallowi, red. D. Kasprzycki, J. Ożegalska-Trybalska, Warszawa 2015 (el.).
35. Markiewicz R., Svensson a sprawa polska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 2014, nr 4.
36. Media Piracy In Emerging Economies, Social Science Research Council, 2011.
37. Modigliani F., The Life Cycle Hypothesis of Saving, the Demand for Wealth and the Supply of Capital, 1966.
38. Nabywcy audiobooków wykształceni, bogaci, czytający, NEXTO.pl.
39. Online Content Study: Changes in the distribution, discovery and consumption of lawful and unauthorised online content, IDATE Consulting, 2015.
40. Online Copyright Infringement Research Report, JWS Research, 2014.
41. Online Copyright Infringement Research, TNS, 2015.
42. Online Copyright Infringement Tracker, Intellectual Property Office, 2015.
43. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie strategii na rzecz ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich (komunikat), COM(2014) 389 final.

44. Opinia rzecznika generalnego Macieja Szpunara przedstawiona 16 marca 2016 r. w sprawie C-484/14, Tobias McFadden przeciwko Sony Music Entertainment Germany GmbH.
45. Opinia rzecznika generalnego Manuela Camposa Sáncheza-Bordony z 8 grudnia 2016 r. w sprawie C-527/15, Stichting Brein przeciwko Jackowi Frederikowi Wullemsowi (Filmspeler).
46. Orzeczenie Sądu Rejonowego w Paryżu z 15 kwietnia 2008 r. w sprawie Lafesse i in. przeciwko Dailymotion.
47. Pacek G.J., Wasilewski P., Pomocnictwo w ujęciu cywilistycznym a odpowiedzialność dostawców usług hostingowych – dwugłos w sprawie, PPH 2008, nr 7.
48. Perspektywy rozwojowe reklamy online w Polsce 2015/2016, Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska.
49. Postanowienie TSUE z 21 października 2014 r. w sprawie C-348/13 BestWater International GmbH przeciwko Michaelowi Mebesowi i Stefanowi Potschowi.
50. Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, red. J. Barta, R. Markiewicz, LEX 2011.
51. Prawo internetu, red. P. Podrecki, Warszawa 2004.
52. Raport z badania rynku muzycznego dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Tomo Group, 2013.
53. Ratalewska M., Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych, 2015.
54. Rączka G., Prawne zagadnienia hostingu, PPH 2009, nr 4.
55. Reklama w serwisach nielegalnie udostępniających treści a wizerunek marki, Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska, 2015.
56. Research on Online Business Models Infringing Intellectual Property Rights, European Union Intellectual Property Office, 2016.
57. Rynek książki w Polsce, Instytut Książki, 2015.
58. Sadowski P., Wyłączenie odpowiedzialności przy świadczeniu usługi hostingu. Artykuł polemiczny, M.Praw. 2009, nr 16.
59. Sikorski R., Wiele hałasu o nic? Uwagi o dozwolonym użytku prywatnym na tle orzeczenia TSUE w sprawie ACI Adam [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015.
60. Siwicki M., Media strumieniowe w Internecie, PiP 2012, z. 8.
61. Społeczeństwo informacyjne w liczbach, 2015, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2015.
62. Stan czytelnictwa w Polsce w 2015 r., Biblioteka Narodowa, 2016.
63. Strategia rozwoju kraju 2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
64. Strzelecka J., Fundusze celowe i agencje, Informacja Biura Studiów i Ekspertyz nr 823, . Kancelaria Sejmu,
65. Szczodrowski J., Pośrednicy internetowi jako adresaci nakazów sądowych w kontekście naruszenia autorskich praw majątkowych i praw pokrewnych w Internecie – kilka uwag o dostępności oraz zakresie podmiotowym nakazów na tle najnowszego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz prawa wybranych państw członkowskich [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015.
66. Świadomość i potrzeby polskich internautów w kontekście digitalizacji kultury, Fundacja Warsztat Innowacji Społecznych.
67. The Follow The Money Approach to IPR Enforcement. Stakeholders' Voluntary Agreement on Online Advertising and IPR – Guiding Principles [nr ref. Ares(2016)6107273 – 25/10/2016]
68. TMT Predictions, Deloitte, 2017.
69. Trend Report 2016 – Criminal developments in illegal distribution and selling illegal access to television broadcast.
70. Tułodziecki O., Prywatne kopiowanie utworów – tylko gdy źródło jest legalne, „Rzeczpospolita” z 3 lipca 2014 r.
71. Tylus K., Culture As A Factor of Social and Economic Development – The Polish Experience, 2015.
72. Urban J.M., Karaganis J., Notice and Takedown in Everyday Practice, 2016.
73. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. E. Ferenc-Szydełko, Warszawa 2016 (el.).
74. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. P. Ślęzak, Legalis 2017.
75. Ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 666 z późn. zm.).
76. Ustawa z 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1030 z późn. zm.).
77. Wniosek ustawodawczy Komisji Europejskiej dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym, COM(2016) 593 final.
78. Wyrok ETS (obecnie TSUE) z 19 lutego 2009 r. w sprawie C-557/07, LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH przeciwko Tele2 Telecommunication GmbH.
79. Wyrok SN z 21 października 2011 r., IV CSK 133/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 62.
80. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2015 r., SK 32/14, OTK-A 2015, nr 6, poz. 84.
81. Wyrok TSUE z 13 lutego 2014 r. w sprawie C-466/12, Nils Svensson i in. przeciwko Retriever Sverige AB.
82. Wyrok TSUE z 27 marca 2014 r. w sprawie C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH przeciwko Constantin Film Verleih GmbH i in.
83. Wyrok TSUE z 10 kwietnia 2014 r. w sprawie C-435/12, ACI Adam BV i in. przeciwko Stichting de ThuisKopie i Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding.
84. Wyrok TSUE z 8 września 2016 r. w sprawie C-160/15, GS Media BV przeciwko Sanoma Media Netherlands BV i in.
85. Wyrok TSUE z 15 września 2016 r. w sprawie C-484/14, Tobias McFadden przeciwko Sony Music Entertainment Germany GmbH.
86. Zieliński M., Odpowiedzialność deliktowa pośredniczących dostawców internetowych. Analiza prawnoporównawcza, 2013.
87. Znaczenie gospodarcze sektora kultury. Wstęp do analizy problemu. Raport końcowy, Instytut Badań Strukturalnych, 2010.

Przypisy

1. Z uwagi na niewystarczającą dostępność i kompleksowość danych statystycznych dla Polski istnieje konieczność szacowania wartości dodanej na podstawie wielu źródeł. Dane pochodzą z raportu Znaczenie gospodarcze sektora kultury. Wstęp do analizy problemu. Raport końcowy, Instytut Badań Strukturalnych, 2010.
2. Odniesienia do internautów w niniejszym rozdziale dotyczą badanej grupy wiekowej, czyli osób od 15 do 75 lat.
3. Respondenci w ramach badania odpowiadali również na pytanie dot. współdzielenia kont w serwisach wymagających rejestracji. Uśredniony współczynnik oszacowany na podstawie tych odpowiedzi wynosi 1,5 użytkownika/konto w serwisie.
4. Opracowanie Deloitte na podstawie wywiadów z przedstawicielami branży identyfikującej i usuwającej pirackie treści z Internetu.
5. Model oparto na najbardziej aktualnych tablicach przepływów międzygałęziowych w bieżących cenach bazowych dla produkcji krajowej w 2010 r., opublikowanych przez GUS w 2014 r.
6. The Economy of Culture in Europe, KEA, 2006.
7. Komisja Europejska, Survey on access to finance for cultural and creative sectors, 2013, http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/studies/access-finance_en.pdf.
8. R. Florida, The Rise of Creative Class, 2002.
9. Wielu ekonomistów podziela pogląd, że wycena rynkowa różnych przedsięwzięć, np. artystycznych, może nie uwzględniać wszystkich istotnych efektów zewnętrznych, jeśli nie wpływają one na prywatny rachunek kosztów i korzyści. Innymi słowy, finansujący budowę teatru może nie brać pod uwagę oddziaływania tego obiektu na lokalną branżę gastronomiczną czy jakość życia mieszkańców.
10. Wyjątkiem mogą być niektóre tytuły prasowe, czasopisma itp.
11. I.P.L. Png, Qiu-hong Wang, Copyright Duration and the Supply of Creative Work: Evidence from the Movies, 2006.
12. Wszystkie wymienione kwoty, tj. roczne strumienie, nie uwzględniają zmiennej wartości pieniądza w czasie.
13. Zwiększający się udział osób starszych to rosnący udział wydatków konsumpcyjnych oraz mniejsze przeciętne oszczędności i inwestycje w gospodarce. Wniosek ten jest oparty na hipotezie konsumpcji w cyklu życia (zob. F. Modigliani, The Life Cycle Hypothesis of Saving, the Demand for Wealth and the Supply of Capital, 1966), zgodnie z którą osoby na emeryturze konsumują oszczędności zakumulowane w okresie aktywności zawodowej.
14. Zmiana udziału tych dóbr posłużyła w prognozie jedynie do oszacowania dynamiki wzrostu wykorzystania danych w chmurze.
15. Czytelnictwo w Polsce i innych państwach Unii Europejskiej, Biuro Analiz Sejmowych, 2014.
16. Brak porównywalnych danych dla ogółu krajów UE-28. Eurostat dysponuje jedynie danymi dotyczącymi wykorzystania smartfonów do czytania książek oraz serwisów działających w chmurze, co obejmuje tylko część rynku. Zob. Culture statistics – use of ICT for cultural purposes, Eurostat.
17. Wszystkie wymienione kwoty, tj. roczne strumienie, nie uwzględniają zmiennej wartości pieniądza w czasie.
18. Aktywność sportowa Polaków, Raport z badania TNS Polska, 2015
19. TMT Predictions, Deloitte, 2017
20. Cisco VNI Forecast 2011 – 2016, Cisco, 2012.
21. Analiza wpływu zjawiska piractwa treści wideo na gospodarkę w Polsce, PwC, 2014, s. 44.
22. Dane na podstawie Digital Bait 2015, RiskIQ oraz Digital Citizens Alliance.
23. Odpowiedzi: zdecydowanie się zgadzam, raczej się zgadzam.
24. Szczegółowe zestawienie rozkładów procentowych przedstawiono w rozdziale 5.
25. Odpowiedzi: zdecydowanie się zgadzam, raczej się zgadzam.
26. Odpowiedzi: zdecydowanie się nie zgadzam, raczej się nie zgadzam.
27. L. Gaspareniene, R. Remeikiene, F.G. Schneider, The factors of digital shadow consumption, Mykolo Romerio Universitetas, February 2016.
28. Jak stanowi sam art. 17 prawa autorskiego, wyjątki od tej zasady mogą być przewidziane w innych przepisach prawa. Chodzi tutaj przede wszystkim o ograniczenia wynikające z instytucji dozwolonego użytku prywatnego i publicznego.

29. Wyrok TSUE z 13 lutego 2014 r. w sprawie C-466/12, Nils Svensson i in. przeciwko Retriever Sverige AB.
30. R. Markiewicz, Svensson a sprawa polska, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 2014, nr 4. s. 56–70.
31. Kwalifikacji takiej sprzeciwia się R. Markiewicz (ibidem), zaś aprobuje ją M. Kręcis z w głosie do omawianego wyroku (M. Kręcis, Glosa do wyroku TS z dnia 13 lutego 2014 r., C-466/12, LEX 2014).
32. Postanowienie TSUE z 21 października 2014 r. w sprawie C-348/13 BestWater International GmbH przeciwko Michaelowi Mebesowi i Stefanowi Potschowi.
33. Wyrok TSUE z 8 września 2016 r. w sprawie C-160/15 GS Media BV przeciwko Sanoma Media Netherlands BV i in.
34. J. Barta, R. Markiewicz, Prawo autorskie, s. 380.
35. W. Machała, R. Sarbiński, Wymiana plików muzycznych za pośrednictwem Internetu a prawo autorskie, PiP 2002, z. 9, s. 77.
36. M. Jankowska [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. P. Ślęzak, Legalis 2017.
37. Zmiana na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2015 r., SK 32/14, OTK-A 2015, nr 6, poz. 84, dot. częściowej niezgodności art. 79 ust. 1 pkt 3b ustawy – Prawo autorskie z Konstytucją RP.
38. Chodzi o roszczenia wymienione w pkt 1–5 stosowane odpowiednio do przypadków usuwania zabezpieczeń (por. art. 79 ust. 6 ustawy o prawie autorskim).
39. Przepis ten dotyczy zasad ustalania wysokości odszkodowań z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej.
40. Zob.: <https://ms.gov.pl/pl/informacje/news,9003,pierwsze-posiedzenie-zespołu-ds-utworzenia-sadow.html>.
41. Warto w tym miejscu zauważyć, iż także Komisja Europejska – w ramach ukierunkowanej rewizji dyrektywy o egzekwowaniu praw własności intelektualnej (2004/48/WE) – postuluje powołanie specjalistycznych sądów krajowych pierwszej i drugiej instancji, mających właściwość w sprawach z zakresu ochrony praw własności intelektualnej (por. wypowiedź komisarz Bieńkowskiej z 21 czerwca 2016 r. wraz z planem działania KE w tym zakresie, w którym KE opowiada się także za zwiększeniem roli pośredników internetowych w eliminowaniu naruszeń praw własności intelektualnej oraz zapowiada dalszy rozwój podejścia follow the money: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_grow_009_modernising_ipr_enforcement_en.pdf).
42. Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1030 z późn. zm.
43. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 488.
44. W. Chomiczewski, Komentarz do ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną [w:] Świadczenie usług drogą elektroniczną oraz dostęp warunkowy. Komentarz do ustaw, red. K. Kłafkowska-Waśniowska, D. Lubasz, M. Namysłowska, LEX 2011.
45. D. K. Gęsicka, Wyłączenie odpowiedzialności cywilnoprawnej dostawców usług sieciowych za treści użytkowników, Warszawa 2014, s. 263.
46. P. Sadowski, Wyłączenie odpowiedzialności przy świadczeniu usługi hostingu. Artykuł polemiczny, M.Praw. 2009, nr 16, s. 885.
47. Por. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 490 i nast.
48. Por. W. Chomiczewski, op. cit., a także J. Barta, R. Markiewicz, Przechowywanie utworów na stronach internetowych, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2009, nr 3. s. 5–30.
49. Punkt 42 preambuły dyrektywy o handlu elektronicznym.
50. Por. orzeczenie Sądu Rejonowego w Paryżu z 15 kwietnia 2008 r. w sprawie Lafesse i in. przeciwko Dailymotion.
51. Por. pkt 47 preambuły ww. dyrektywy.
52. G. Rączka, Prawne zagadnienia hostingu PPH 2009 nr 4, s. 35; G.J. Pacek, P. Wasilewski, Pomocnictwo w ujęciu cywilistycznym a odpowiedzialność dostawców usług hostingowych – dwugłos w sprawie, PPH 2008, nr 7, s. 29.
53. M. Zieliński, Odpowiedzialność deliktowa pośredniczących dostawców internetowych. Analiza prawnoporównawcza, 2013 rozdz. 6.4.
54. Por. W. Chomiczewski, op. cit.
55. Wniosek ustawodawczy Komisji Europejskiej dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym, COM(2016) 593 final.
56. Wyrok ETS (obecnie TSUE) z 19 lutego 2009 r. w sprawie C-557/07, LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH przeciwko Tele2 Telecommunication GmbH.
57. Wyrok TSUE z 27 marca 2014 r. w sprawie C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH przeciwko Constantin Film Verleih GmbH i in.
58. Por. w tym zakresie stanowiska R. Barty i R. Markiewicza (R. Barta, R. Markiewicz, Prawo autorskie, Warszawa 2016,

- s. 542) oraz przeciwstawne J. Szczodrowskiego (J. Szczodrowski, Pośrednicy internetowi jako adresaci nakazów sądowych w kontekście naruszenia autorskich praw majątkowych i praw pokrewnych w Internecie – kilka uwag o dostępności oraz zakresie podmiotowym nakazów na tle najnowszego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz prawa wybranych państw członkowskich [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015, s. 59–60).
59. Por. wyrok SN z 21 października 2011 r., IV CSK 133/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 62.
60. Por. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 542.
61. Por. J. Szczodrowski, op. cit., s. 59–60.
62. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Strategia Jednolitego Rynku Cyfrowego dla Europy”, COM(2015) 192 final.
63. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „W kierunku nowoczesnych, bardziej europejskich ram prawa autorskiego”, COM(2015) 626 final.
64. The Follow The Money Approach to IPR Enforcement. Stakeholders' Voluntary Agreement on Online Advertising and IPR – Guiding Principles [Ref. Ares(2016)6107273 – 25/10/2016]
65. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie strategii na rzecz ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich (komunikat), COM(2014) 389 final.
66. Por. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 534–536.
67. E. Traple [w:] Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, red. J. Barta, R. Markiewicz, LEX 2011.
68. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 231.
69. K. Gienas [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. E. Ferenc-Szydełko, Legalis 2016.
70. Wyrok TSUE z 10 kwietnia 2014 r. w sprawie C-435/12, ACI Adam BV i in. przeciwko Stichting de ThuisKopie i Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding.
71. K. Gienas [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. E. Ferenc-Szydełko, Legalis 2011, a także J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 235.
72. J. Chwalba, Korzystanie z programów peer-to-peer a dozwolony użytek prywatny w prawie autorskim, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 2008, nr 2, s. 18–53.
73. Ibidem.
74. Por. m.in. R. Sikorski, Wiele hałasu o nic? Uwagi o dozwolonym użytku prywatnym na tle orzeczenia TSUE w sprawie ACI Adam [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015, oraz O. Tułodziecki, Prywatne kopiowanie utworów – tylko gdy źródło jest legalne, „Rzeczpospolita” z 3 lipca 2014 r., s. 6.
75. Por. m.in. K. Gienas, op. cit., oraz J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 232–233.
76. R. Markiewicz, Dozwolony użytek dedykowany sieciom komputerowym [w:] Aktualne wyzwania prawa własności intelektualnej i prawa konkurencji. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Michałowi du Vallowi, red. D. Kasprzycki, J. Ożegalska-Trybalska, Warszawa 2015 (el.).
77. Tak np. K. Felchner, Streaming w świetle prawa autorskiego [w:] Zarys prawa własności intelektualnej, red. M. Kępiński, t. V, Własność intelektualna w obrocie elektronicznym, red. J. Kępiński, K. Klafkowska-Waśniowska, R. Sikorski, Warszawa 2015, s. 106, oraz J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 475.
78. Tak na przykład (z powołaniem na doktrynę i orzecznictwo) I. Matusiak [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. E. Ferenc-Szydełko, Legalis 2017.
79. Przypomnijmy, że wyrok ten dotyczył wyświetlania na ekranie monitora i przejściowego zapisywania w pamięci komputera fragmentów artykułów prasowych wyświetlanych przez użytkowników podczas przeglądania określonej strony internetowej.
80. J. Barta, R. Markiewicz, op. cit., s. 476.
81. Por. P. Ślęzak [w:] Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, red. P. Ślęzak, Legalis 2017; E. Traple, op. cit.
82. Por. M. Siwicki, Media strumieniowe w Internecie, PiP 2012, z. 8, s. 90–99.
83. Automatyczne i krótkotrwałe pośrednie przechowywanie przesyłanych danych w celu przyspieszenia ponownego dostępu do nich.
84. Sekcje 19 i 22 rozporządzenia stanowiącego implementację europejskiej dyrektywy 2000/31/WE (The Electronic Commerce [EC Directive] Regulations 2002).

85. Dostawcy usług dostępu do sieci, określani w niniejszym opracowaniu także jako access providers, stanowią jeden z rodzajów usługodawców określanych jako Internet Service Providers.
86. Należy w tym miejscu nadmienić, iż w Niemczech przyjmuje się domniemanie, zgodnie z którym za naruszenia praw autorskich dokonane z konkretnego adresu IP odpowiada osoba, na którą zarejestrowana jest usługa dostępu do Internetu (na wzór rozwiązania, które stosuje się w przypadku dokonania wykroczeń podczas jazdy samochodem, za które odpowiada właściciel pojazdu względnie wskazany przez niego prowadzący w momencie dokonania naruszenia kierujący). Dodatkowo, dzięki wprowadzeniu podczas wdrożenia dyrektywy o egzekwowaniu praw własności intelektualnej (2004/48/WE) możliwości praktycznie automatycznego pozyskiwania danych użytkowników przypisanych do konkretnego IP (por. § 101 UrhG), w Niemczech udało się istotnie wpłynąć na ograniczenie naruszeń praw autorskich dokonywanych za pomocą systemów typu P2P.
87. Opinia rzecznika generalnego Macieja Szpunara przedstawiona 16 marca 2016 r. w sprawie C-484/14, Tobias McFadden przeciwko Sony Music Entertainment Germany GmbH.
88. Wyrok TSUE z 15 września 2016 r. w sprawie C-484/14, Tobias McFadden przeciwko Sony Music Entertainment Germany GmbH.
89. Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) (niem. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych), publ. BGBl. Nr. 111/1936 z późn. zm.
90. Wyrok TSUE z dnia 27 marca 2014 r. w sprawie C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH przeciwko Constantin Film Verleih GmbH i in.
91. Zob. <http://www.jn.pt/justica/interior/mais-de-300-sites-de-partilha-de-conteudos-bloqueados-5147965.html>.
92. Ophavsretsloven (duń. Ustawa o prawie autorskim), publ. LBK nr 1144 z 23/10/2014 ze zm.

Deloitte.

„Deloitte” to marka, pod którą pracują wspólnie dziesiątki tysięcy profesjonalistów w niezależnych od siebie firmach na całym świecie, świadcząc klientom usługi obejmujące m.in. audyt, consulting, doradztwo finansowe, zarządzanie ryzykiem, doradztwo podatkowe. Doradztwem prawnym zajmuje się współpracująca z Deloitte kancelaria Deloitte Legal. Firmy te są członkami Deloitte Touche Tohmatsu Limited, prywatnego podmiotu prawa brytyjskiego z ograniczoną odpowiedzialnością. Każda firma członkowska świadczy usługi na określonym obszarze geograficznym i podlega przepisom prawa oraz regulacjom branżowym kraju lub krajów na terenie, których działa. DTTL wspomaga koordynację działań firm członkowskich, ale sama nie świadczy usług na rzecz klientów. DTTL i jej firmy członkowskie są odrębnymi i niezależnymi podmiotami prawnymi, które nie mogą podejmować zobowiązań za siebie nawzajem. DTTL i jej firmy członkowskie ponoszą odpowiedzialność wyłącznie za własne działania i zaniechania, a nie za działania i zaniechania innych firm członkowskich. Każda z Firm Członkowskich DTTL ma indywidualną strukturę organizacyjną, odpowiadającą przepisom prawnym, regulacjom, praktyce zwyczajowej i innym czynnikom kraju prowadzenia działalności, i może świadczyć usługi profesjonalne na jego terytorium za pośrednictwem spółek zależnych, stowarzyszonych i/lub innych podmiotów gospodarczych.

Deloitte świadczy usługi audytorskie, konsultingowe, doradztwa podatkowego, prawnego i finansowego klientom z sektora publicznego oraz prywatnego, działającym w różnych branżach. Dzięki globalnej sieci firm członkowskich obejmującej 150 krajów oferujemy najwyższej klasy umiejętności, doświadczenie i wiedzę w połączeniu ze znajomością lokalnego rynku. Pomagamy klientom odnieść sukces niezależnie od miejsca i branży, w jakiej działają. Ponad 244 000 pracowników Deloitte na świecie realizuje misję firmy: wywierać pozytywny wpływ na środowisko i otoczenie, w którym żyją i pracują.

Powyższa publikacja zawiera jedynie informacje natury ogólnej. Deloitte Touche Tohmatsu Limited, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie świadczą tym samym, ani nie przedstawiają w tej publikacji porad księgowych, podatkowych, inwestycyjnych, finansowych, konsultingowych, prawnych czy innych. Nie należy także wyłącznie na podstawie zawartych tu informacji podejmować jakichkolwiek decyzji dotyczących Państwa działalności. Przed podjęciem jakichkolwiek decyzji lub działań dotyczących kwestii finansowych czy biznesowych powinni Państwo skorzystać z porady profesjonalnego doradcy. Deloitte Touche Tohmatsu Limited, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie ponoszą odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody wynikające z wykorzystania informacji zawartych w publikacji ani za Państwa decyzje podjęte w związku z tymi informacjami. Osoby korzystające z powyższej publikacji robią to na własne ryzyko i ponoszą pełną związaną z tym odpowiedzialność.